

Олена Анненкова

Олена Анненкова

СУЧАСНА
ПОЛЬСЬКА
ПОЕЗІЯ

ХРЕСТОМАТІЯ

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ

Олена АННЕНКОВА

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ

ХРЕСТОМАТІЯ

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2018

УДК 821.162.1-1'06 (075.8)

ББК Ш6(4Пол)я73

С 91

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 7 від 23 лютого 2017 року)*

Рецензенти: *Оксана Василівна Гальчук*, доктор філологічних наук, професор кафедри світової літератури Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;
Тетяна Анатоліївна Пахарєва, доктор філологічних наук, професор кафедри російської та зарубіжної літератури факультету іноземної філології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Анненкова О. С.

С 91 СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ. ХРЕСТОМАТІЯ / упорядник
О. С. Анненкова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова,
2018. – 197 с.

Хрестоматія знайомить із найважливішими явищами та представниками польської сучасної поезії, починаючи з поетів “Молодої Польщі” та завершуючи знаковими постатями польської літератури рубежу ХХ–ХХІ століть. Поетичні твори представлені трьома мовами (мовою оригіналу, українською та російською), що сприяє поглибленню розуміння власне польської поезії, передає самобутність її звучання та семантики й розширює уявлення про можливості художнього слова та специфіку художнього перекладу.

Хрестоматія призначена для використання з навчальною метою, для самостійної та індивідуальної роботи студентів. Вона стане корисною при підготовці до семінарських і практичних занять із польської літератури, а також цікавою для всіх поціновувачів поезії.

УДК 821.162.1-1'06 (075.8)

© Анненкова О. С., 2018

© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018

Слово до читача

Хрестоматія, яку ви будете читати, познайомить вас із видатними представниками польської поезії ХХ – початку ХХІ століть, творчість яких склала славу польської літератури в царині світової культури та визначила її яскраве та самобутнє місце в загальноєвропейському культурно-художньому просторі. У хрестоматії представлені твори, що репрезентують важливі напрями, провідні тенденції розвитку та основні жанри польської поезії від самого початку ХХ до початку ХХІ століття, відображають багатогранність непересічних талантів її творців і різноманітність літературного процесу в Польщі в межах цілого століття.

Вибір художніх текстів зумовлений їх значимістю в історії сучасної польської та світової поезії, а також відповідає Програмі нормативної навчальної дисципліни “Польська література (література країни, мова якої вивчається)”, розробленої кафедрою російської та зарубіжної літератури факультету іноземної філології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Пропонований текстовий матеріал супроводжується стислими біографічними довідками.

У хрестоматії представлені тексти як польською мовою, так й українські та російські переклади, що засвідчують самобутність польського поетичного слова та світосприйняття і демонструють специфіку художнього перекладу. Окрім поданих паралельно оригінальних та перекладених зразків творів польських поетів, у хрестоматії є поезії, що не супроводжуються перекладами, а також окремі знакові вірші, перекладені слов'янськими мовами, які сприятимуть формуванню більш повних та глибоких уявлень про особливості польської лірики на тлі західної літератури ХХ – початку ХХІ століть і увиразнюють неповторність художніх практик видатних представників польської культури зазначеного періоду.

POECI MŁODEJ POLSKI

ПОЕТИ МОЛОДОЇ ПОЛЬЩІ

Stanislaw Wyspianski (1869–1907)

Станіслав Виспянський

Polski dramaturg, poeta, malarz, grafik, architekt. Studiował malarstwo w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych u Jana Matejki. W 1890 był we Włoszech, w latach następnych kilkakrotnie w Paryżu; od 1894 w Krakowie. Współpracował z Teatrem Miejskim za dykcji Tadeusza Pawlikowskiego jako malarz dekorator, gdzie wystawia "Warszawiankę" (1898), "Lelewela" (1899), "Wesele" (1901), "Wyzwolenie" (1903). Współpracował również z "Życiem".

DO TADEUSZA ESTREICHERA

Nad Morskim Okiem! – jakże ci
zazdroścę,
że tam stoicie w zimnie, ostrym
wichrze,
w powietrzu świeżych barw – gdy
ja tu poszczę,
patrzac na kurhan w sonej mgle –
za szybą.
I dnie przechodzą ciche – coraz

ТАДЕУШУ ЭСТРЕЙХЕРУ

Над Оком моря! Как же мне
завидно,
Что ты стоишь там средь
морозных вихрей
Воздушных свежих красок – я ж
пощусь,
На холм в тумане сквозь стекло
взирая.
И дни проходят тихо, и всё тише,

cichsze,
chyba że myśl, jak wicher, przeleci
nad sadybą,
napęlni pokój szum – i naraz
zgłuchnie –
a potem cisza znów – i pióro
skrzypi
(gdyż niepoprawnie gęsim piszę
piórem),
papier zaczernia się – rękopis
puchnie ...
Ty masz tam jasność Zórz! I skały
murem!!
Tu ledwo chmurki przemkną
ubożuchnie ponad bielański las ku
Bronowicom ...
Ty masz tam przestwór Słońc – i
wiew ku licom,
i patrzysz, jak tam śnieg się
wgryza sznurem
w szczeliny, wręby skał w głazów
ogromie. –
– Ja tu nad moim schylony
stolikiem,
ja mam tu także słońca promień w
domie
na stół rzucony na sukno czerwone,
i błękit ciemny ten nad tym promykiem,
namalowany (metr cztery
korony) ...
A ty tam masz prawdziwy nad
głową rzucony.
Patrz się! –nie będziesz widział
tegotem!
Patrz się! – opowiesz mi to –
za powrotem ...

лишь мысль, бывает, ветром над
жилищем
промчится с шумом, и заглохнет
тут же,
и снова тишина – перо со
скрипом
(неисправим – пишу пером
гусиным)
чернит бумагу, рукопись
вспухает...
А у тебя там свет Зари! Стеною
скалы!
А тут лишь тучек череда убогих к
Броновичам по-над белянским
лесом....
А у тебя там солнце, вольный
ветер в лицо,
и снег вжимается канатом

в зарубки скал, в камней
огромность.
– А я тут над столом своим
склоняюсь,
и у меня есть лучик солнца в
доме,
на красное сукно стола он брошен
и над лучом тем синева темнеет
написанная, с четырьмя
венцами.
А у тебя она над головою.

– Смотри же! Снова это не
увидишь!
Смотри! Расскажешь мне по
возвращеньи!.

(пер. Л. Бондаревського)

* * *

Jakżeż ja się uspokoję –
pełne strachu oczy moje,
pełne grozy myśli moje,
pełne trwogi serce moje,
pełne drżenia piersi moje –
jakżeż ja się uspokoję ...

* * *

Gdy nie mogę się rozmówić
z tobą listem ni przez karty,
w braku cierpliwości piszę
wszem dostępny – list otwarty.
Lecz się nie bój, boś bezpieczny,
choć w tym liście drukowany,
bo wszem obec jestem grzeczny,
choć strasznie rozgniewany.

WIERSZYK WAKACYJNY

(Do Leona Stepowskiego)

Icóż, kochany Panie Leonie,
czy byłeś Pan już w lesie?
czyś widział, jak się pasą konie?
słyszałeś, jak gęś drze się?
Po stawie jak pływają kaczki
i zboże jak chwieje się,
modre bławaty, krasne maczki,
puch jak się z wiatrem niesie?
Czy lis oddychał już jedliną,
pod sosną czyliś dumał,
czyliś zapoznał się z gadziną
i z wierzbą się pokumał?
Czyś dopadł gdzie, jak sroka skrzeczy
w oborze bydło ryczy? –

Czyś znalazł wszystkich kopę rzeczy,
które mieć dusza życzy?
Czyś widział pawia na ogrodzie,
pod chatą dzieci płowe?
Czyś pochylony stał ku wodzie
na fale patrząc nowe?
Na fale patrząc, jak kołują,
gdy wodne muchy krocza,
jak żaby nasię nawołują,
siąpisz – a w topiel skoczą?
Czyliś odnalazł w leśnej głuszy
tych świerków kilkunastu,
ten czar, co Polskę budzi w duszy?
Czy tęsknisz już ku miastu?
Czyś się przypatrzył na obłoki,
jak płyną wiecznie świeże?
Czyś już jest młodszy o te roki,
które ci smutek bierze?
Czy się już czujesz odmłodzony,
jak chłopiec, jak młodzieniec?
obok żywiołów, dzieci, żony
czujesz się pan czy jeniec?
Czyliś odzyskał już swobodę
i myśl, tę myśl pogodną,
i chęć tych dążeń, co są młode,
bo dusza tych jest głodną?
Czyli gdyś w lesie legł na krzewach,
czy ścieżką kiedyś chodził,
czyś poznał Elfy po ich śpiewach,
Bóg leśny czy cię zwodził?
A gdyś to wszystko już przeczytał,
gdyś wszystko już zrozumiał,
to rozważ, zem Cię listem witał,
jak myślę, jakem umiał.

Kraków, lipiec 1903

Як я помру, нехай не плаче...

Як я помру, нехай не плаче
ніхто, – лише дружина.
Нещирі сльози ті собачі
і жаль ваш – наче книна.

Хай над труною дзвін не кряче,
і співи хай не виють,
хай дощ над цвинтарем заплаче,
нехай вітри повіють.

Нехай, хто схоче, грудку кине,
прощаючись зі мною.
Хай сонце палить жовту глину
над свіжою труною.

Та, може, як мені лежати
набридне під землею,
я розвалю похмуру хату
й до сонця зрину з неї.

І як побачите, що лину
у сяєві над вами,
мене покличете в країну
знайомими словами.

І як почую я те слово,
злетівши над світила,
за працю ту візьмуся знову,
що вже мене забила.

(пер. В. Коптілова)

* * *

Когда придет мой час проститься,
какой во мне напев родится
прощальной тризны над собою?
Простился с миром уж давно я.

Уже давно я не печалюсь,
давно оплакал все утраты.
Зачем печали б возвращались
красть, что украдено когда-то.

Давным-давно уж позабыл я
мечты о невозвратном рае...
Живу, чтоб значилось, что жил я...
по-над рекой, в каком-то крае...

В каком-то городе, в том месте,
где я давал обет невесте
жить рядом в радости и в горе
с мыслью о нашем общем гробе.

На этом гробе, общем доме
пусть же мне ветер ветки ломит
ломкие, хрупкие, сухие
в осенней дождевой стихии.

Пусть буду слышать я в могиле
тот дождь, что плещет в здешнем мире,
как дождь сквозь сон я слышу смутно,
зная, что вновь проснусь под утро.

Пусть утром над могилой светит,
пусть светит мне, пусть греет солнце.
И пусть мои приходят дети,
и кто-нибудь из них смеется.

Июль 1903
(пер. Н. Астаф'евої)

* * *

О, Краков я люблю – ибо не камни
мне причиняли боль – живые люди,
но дух во мне не дрогнет, краковяне,
ничье злоречье жар мой не остудит,
дух крепок Верой, той, что ликованием
рассвета озаряет мысль и будит.
Гора из брошенных в меня камней
меня возносит – я стою на ней.

1905 (?)
(пер. Н. Астаф'евої)

* * *

Мысль польская, иль ты уже очнулась,
или под пеплом твой огонь не гас,
и пламя многорукое взметнулось,
едва вздохнуть хватило сил у нас?
Иль ты, как сон желанный, нас коснулась,
прохладой над колодцем в знойный час,
оазисом среди пустынь искусства
для тех верблюдов, что в песках влекутся,
таща твои тяжелые тюки,
а караван, коль в горле станет сухо,
напьется, распоров верблюдам брюхо,
ибо они – живые родники?
Иль ты сто лет назад уже разбита,
иль жемчуг твой просеян так сквозь сито,
что не цветы выросли, а сорняки?
А мысль о подвиге еще таится,
жемчужина, морских глубин жилища,
чтоб взор наш соблазнить на миг единый
и вновь исчезнуть под песком и глиной?

Апрель 1905
(пер. В. Британишського)

Jan Kasprowicz (1860–1926)

Ян Каспрович

Wybitny polski poeta, pisarz, krytyk literacki, przedstawiciel Młodej Polski. Zadebiutował w 1889 roku. W 1904 r. doktoryzował się na Uniwersytecie Lwowskim, a już pięć lat później objął utworzoną specjalnie dla niego katedrę komparatystyki literackiej. W 1921 r. został rektorem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W 1923 zamieszkał w Tatrach na stałe.

Twórczość: “Zchałupy”, “Poezje”, “Chrystus”, “Z chłopskiego zagonu”, “Świat się kończy”, “Miłość”, “Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach”, “Ginącemu światu”, “Salve Regina”, “Ballada o słończniku”, “Chwile”, “Księga ubogich”, “Hymny”, “O bohaterskim koniu i walącym się domu”, “Dies irae”, “Cisza wieczorna”.

ZCHAŁUPY “ŚPIEWAJ, KASIU!...”

I mgłą się powleka
Dwie źrenice, te żywe dwie wróżki.
I “Kaj wiodą cię, Jasiu, te dróżki?
Na wojenkę, na wojnę daleką!”
Albo: “Ciagną żurawie nad rzeką,
W rzece pierze Jagusia pieluszki,
Zimna woda oblewa jej nóżki,
A po liczku lzy cieka, ej! cieka...”
I piosenka jak płynie, tak płynie,
Aż się oczy załzawią dziewczynie,
Aż na piersi opadnie jej głowa.
A babusia zasypia spokojna
I coś szepce: “Ej! wojna! ta wojna!
Ej! ta woda, ta woda lodowa!”

ІЗ ЦИКЛУ “З ХАТИНИ” “ЗАСПІВАЙ-НО ТІ ДАВНІ ПІСНІ...”

Заспівай-но ті давні пісні,
Хай зіниці туманяться млою:
“Ясю, стежкою йдеш ти гіркою
Воювать-помирать на війні!”
“Ой летять журавлі навесні,
А Ягуся пере над рікою,
І пливуть пелюшки за водою,
І течуть її сльози рясні...”
І тече собі пісня, тече,
Наче сльози з дівочих очей,
І схиляться тужно рамена.
А бабуся у сон порина
І шепоче: “Війна, та війна!
Ой вода, ой водиця студена!”

(пер. М. Рябчука)

KRZAK DZIKIEJ RÓŻY W CIEMNYCH SMRECZYNACH

I

W ciemnosmreczyńskich skał zwaliska,
Gdzie pawiookie drzemią stawy,
Krzak dzikiej róży pons swój krwawy
Na plamy szarych złomów ciska.

U stóp mu bujne rosną trawy,
Bokiem się piętrzy turnia ślizka,
Kosodrzewiny węzowiska
Poobszywały głaźne ławy...

Samotny, senny, zadumany,
Skronie do zimnej tuli ściany,
Jakby się lękał tchnienia burzy.

Cisza... O liście wiatr nie trąca,
A tylko limba próchniejąca
Spoczywa obok krzaku róży.

II

Słońce w niebieskim lśni kryształe,
Światłością stały się granity,
Ciemnosmreczyński las spowity
W blado-błękitne, wiewne fale.

Szumna sikława mknie po skale,
Pas rozwijając srebrnolity,
A przez mgły idą, przez błękity,
Jakby wzdychania, jakby żale.

W skrytych załomach, w cichym schronie,
Między graniami w słońcu płonie,
Zatopion w szum, krzak dzikiej róży...

Do ścian się tuli, jakby we śnie,
A obok limbę toczą pleśnie,
Limbę, zwaloną tchnieniem burzy.

III

Lęki! wzdychania! rozżalenia,
Przenikające nieświadomy
Bezmiar powietrza!... Hen! na złomy,
Na blaski turnic, na ich cienia

Stado się kozic rozprzestrzenia;
Nadziemskich lotów ptak łakomy
Rozwija skrzydeł swych ogromy,
Świstak gdzieś świszczę z pod kamienia.

A między zielska i wykroty,
Jak lęk, jak żal, jak dech tęsknoty,
Wtulił się krzak tej dzikiej róży.

Przy nim, ofiara ach! zamieci,
Czerwonem próchnem limba świeci,
Na wznak rzucona świstem burzy...

IV

O rozżalenia! O wzdychania!
O tajemnicze, dziwne lęki!...
Ziół zapachniały świeżepęki
Od niw liptowskich, od Krywania.

W dali echowe słyhać grania:
Jakby nie z tego świata dźwięki
Płyną po rosie, co hal miękki
Aksamit w wilgną biel osłania.

W seledyn stroją się niebiosy,
Wilgotna biel wieczornej rosy
Błyszczą na kwieciu dzikiej róży.

A cichy powiew krople strąca
Na limbę, co tam próchniejąca
Leży, zwałona wiewem burzy...

PAMIĘTAM TE PIASKI NAD WODĄ...

Pamiętam te piaski nad wodą,
Gromniczne pamiętam dziewanny
I poszept tych fal nieustanny,
Co pieśni tajemnicą bezsłownych więziły
Moją duszę młodą...

Pamiętam, jak trzcina się kładła
Pod wiatru przyjaznym podmuchem;
Te jaskry pamiętam i w głuchem
Uśpieniu pogrążone, w białe noce letnie
Białych chat widziadła.

Rzepiki pamiętam ja złote,
Ten jęczmień, ten żyta łan siwy,
Ten krwawnik, te dziwy – przedziwy
Błękitów, z których wieki przędą ręce boże
Naszych serc tęsknotę.

Pamiętam tę oddal przymgloną,
Te żółte ścierniska, tak cudnie
Żarami drgające w południc
Pożniwne, i jarzębin korale pamiętam,
Co wzdłuż drogi płoną.

Pamiętam to wszystko – te rowy,
Zarosłe łopianem, te miedze,
Na których, bywało, ja siedzę
I rzucam listki głogu na wróżbę dni przyszłych,
Na świt szczęścia nowy.

Te wierzby pamiętam, te osty,
To kawek krakanie, te wiśnie,
I ślaz ten, co w okna się ciśnie,
I starca, który wiedział, czemu słońce świeci,
Czemu wiaz jest prosty.

Pamiętam to wzgórze śród pola,
Zarosłe wrzosami, gdzie leże
Polegli znaleźli rycerze,
I trakt ten dobrze pomnę, którym po wiek wieków
Smutna chodzi Dola.

CISZA WIECZORNA

I

Rozmówiona, roz tęskniona,
Hen! Od wieczornej idzie zorzy
Zamykać Tatry w swe ramiona.

Przed nią zawiewa oddech boży:
Wonie jedliczne i świerkowe
Ze swych lesistych wstają łoży.

A ona tuli jasną głowę
Do Osobitej, by wraz potem
Kłaść ją na piersi Giewontowe.

Po regłach muśnie li przelotem,
Czoło Świnnicze w żar rozpali
I Hawrań zleje krwawym złotem.

Jak mknąc po szczycie i po hali,
Z ogniem tęsknicy ginie w dali...

II

Płonie kamienna Tatr korona,
A cisza siada między granie,
Rozleniwiła, rozmarzona.

Nad przepaściami niema stanie,
Senność przelewa w mgieł opary,
Po skałach wieszka zadumanie.

Ani się ozwie bór prastary:
Ona milczeniem gniecie smreki,
Unieruchamia ich konary.

Przez cały przestwór, przez daleki,
Głuchą za sobą tęskność wlecze,
Snać dźwigającą wieki... wieki...

Za nią, jak zdroj, co ledwie ciecze,
Snują się męskie myśli człecze...

III

Owiana mgłami różowemi,
Przystaje w drodze zalekniona,
Przykłada ucho swe do ziemi:

Nic !... Tylko gdzieś tam echo kona,
Tylko przygasa obłok krwawy,
tylko blednieje Tatr korona.

Pomrok ogarnia skalne ławy,
A od nich płynie do stóp ciszy
Li jednostajny szmer siklawy.

Czasem zakłęty las zadyszy,
Albo wystrzeli krzyk pastuszy
I zmilkł... I ona znów nie słyszy

Nic w tej przekłętej, mrocznej głuszy –
Nic prócz pojęku twojej duszy...

V

Opadły Tatry i omdlały,
Gdy na nie cisza rozmarzona
Płaszcz zarzuciła wiewny, biały;

Gdy rozpostarła swe ramiona –
Srebrniej rozświetli mgławie smugi –
Garnące czoła gór do łona:

Jak pas szeroki, jak pas długi,
Od Lodowego do Krywania
A z nimi puszcze, stawy, strugi,

Szczyt się przy szczycie ku niej słania...
Ona omdlenie wciąż rozsiewa,
Aż w tym bezkresie wyczerpania,

Tuląc się gdzieś do limby drzewa,
Sama wraz z bolem twym omdlewa...

* * *

Он мечется по полю, ветер,
Средь жита он путь свой пронесит,
Где хочет, вздохнет, отдохнет там,
О том никого он не просит.
Метнется к болотам, проворный,
Склонясь над рекой, шевельнется,
Смутит в ней покой серебристый
И в дальние зори замкнется.

(пер. К. Бальмонта)

* * *

Полюбила душа моя, любит
Тихий шелест дерев,
Когда их вершины качает
Друг мой ветер, запев.
Полюбила душа моя, любит
Волн голосистую сталь,
Когда друг мой буря взметнет их,
Уходящих в безвестную даль.
Полюбила душа моя, любит
Сияния творческих зорь,
Когда друг мой солнце им в мире
Молвит: "С мраками спорь!"
Полюбила душа моя, любит
Пропастной ночи размах,
Когда друг мой смерть на охоту
Летит, а пред нею страх...

(пер. К. Бальмонта)

* * *

Гне вітер бідні смереки,
Затьмарює світ сльотою,
Проходить по стежці млистії
Душа моя сиротою.

Над урвищами проходить,
Де темінь гримить з дощами,
Де тінь таємниці бога
Змагається в шумах з нами.

І лине, де верховина
В золото сонця сповита,
Де простором снить безкраїм
Моя самота сумовита.

Гне вітер бідні смереки,
Гудуть вони, наче реї...
Гей, гори! Закляті гори!
Печале душі моєї!

(пер. В. Контілова)

Bolesław Leśmian (1878–1937)
Болеслав Лесьмян

Bolesław Lesman urodził się w Warszawie. Lata szkolne i studenckie spędził w Kijowie. Ukończył tamtejsze gimnazjum filologiczne (1897) i Wydział Prawny kijowskiego Uniwersytetu św. Włodzimierza (1901). W latach 1906–1911 przebywał w Warszawie, a w czasie Pierwszej wojny światowej mieszkał w Łodzi, gdzie pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego. W 1933 został wybrany do Polskiej Akademii Literatury, w 1935 przeniósł się wraz z rodziną do Warszawy.

Zbiory wierszy: “Sad rozstajny”, “Łąka”, “Napój cienisty”, “Dziejba leśna”.

Вірші, написані російською мовою

Ночь

Огнем трепещет ночь, и мрак-звездопоклонник
Чуть-чуть колышется под говор тишины –
Луною мраморной обрызган подоконник,
И тени наших рук на нем удлинены...
Теперь – виднее сон, теперь – забота краше,
И полусветит мир в эфире полутьмы,
И тени наших рук нам кажутся не наши,
Как будто у окна сошлись не только мы!..
Как будто кроме нас – любовней и бессонней
Заслушались мечтой немые существа,
Что с небом связаны мечтой потусторонней
И шаткой тайною воздушного родства!
Для них сплетеньями серебряных извилин
Туманится ручей в полуночном огне,
Он углублен в себя и грезой обессилен,
И край русалочный он видит в полусне.
Привольней облакам блестится и живется,
Слышнее, как цветы, задумавшись, цветут...
Душа внимательно и жутко спознается
С неувовимостью восторгов и причуд!
Теперь – виднее сон, теперь – забота краше,
И полусветит мир в эфире полутьмы,
И тени наших рук нам кажутся не наши,
Как будто у окна сошлись не только мы...

(“Весы”, 1907, № 10)

З циклу “Пісні Василіси Наймудрішої”

Я – солнечная былль, я – мудрая царевна,
Любимица небес, и леса, и ручья,
Я – голос бытия таинственно-запевный,
Всем обрученная, и все же я – ничья!

Я знаю мысль цветов, и думу лунных блестков,
И песню дряхлую, что мохом поросла,
И трепеты ночей, и тайны перекрестков,
И водометный сон упругого весла!

В моем коралловом, подводном захолустье
Есть жизнь бессмертная и радостная грусть.
Я много помню дней и знаю наизусть я
Всё то, чего нельзя запомнить наизусть!..

Меня исполнил Бог душою благовонной,
Душою-розою и телом-жемчугом, –
Вдоль да по матушке – лазури небосклонной
Плывет моя ладья, окованная сном!

Она плывет-поет по ветру-урагану
О том, кто был в нее так сказочно влюблен!..
Поклон ему в былом – царевичу Ивану –
За тридевять земель – мой царственный поклон!

**ZE ZBIORU “SAD ROZSTAJNY”
ZMORY WIOSENNE**

Biegnie dziewczyna lasem. Zieleni
się jej czas...
Oto jej włos rozwiany, a oto – szum
i las!
Od mrowisk słońce dymi we
złotych kurzach – mgłach,
A piersi jej rozpięta majowy cudny
strach!
Śnił się jej dzisiaj w nocy wilkołak
w głębi kniej
I dwaj rycerze zbrojni, i aniołowie
trzej!
Śnił się jej śpiew i płąsy, i wszelki

**ЗІ ЗБІРКИ “САД НА РОЗДОРІЖЖІ”
ВЕСЕННЕЕ СНОВИДЕНИЕ**

Бежит по лесу дева. Как зелен
час чудес!
По ветру вьются кудри. Вокруг –
и шум, и лес!
Свет солнца над травой, лес в
золотых дымах –
А в сердце девы бьется весенний
чудный страх!
Ей снился ночью страшный
колдун, а может, бес;
Два рыцаря с мечами, три ангела
с небес!
Ей снились звери, птицы, и

prak, i zwierz!
I miecz, i krew, i ogień! Sen zbiegła
wzdłuż i wszерz!...
A teraz biegnie w jawę przez las na
lasu skraj –
A za nią – Maj drapieżny! Spójrz
tylko – tygrys – maj!...
Dziewczyna płonie gniewem...
zaciska białą pięść...
A wkoło pachną kwiaty... Szczęść
Boże, kwiatom, szczęść!
A wkoło pachną kwiaty, słońcem
się dławi zdrój!
Purpura – zieleń – złoto!
Rozkwitów szął i ból!
Grzmi wiosna! Tętnią żary!
Krwawią się gardła róż!
O, szczęście, szczęście, szczęście!
Dziś albo nigdy już!...
Dziewczyno, hej, dziewczyno!
Zieleni się nam czas!...
Kochałem nieraz – ongi – i dzisiaj
jeszcze raz...
Dziewczyno, byłem z tobą w snu
jarach, w głębi kniej –
Jam – dwaj rycerze zbrojni i
aniołowie trzej!...
Jam – śpiew i płas zawrotny! Jam
wszelki ptak i zwierz!
Jam miecz i krew, i ogień! Sen
zbiegłem wzdłuż i wszерz...
Sen zbiegłem goniąc ciebie, twój
wierny tygrys – maj!..
Ja jestem las ten cały – las cały aż
po skraj!

пение, и стон,
И меч, и кровь, и пламя! Бежала
через сон!
И – наяву несется сквозь лес, из
края в край,
И хищный Май – за нею!
Подобен тигру Май!
Бежит она во гневе... и даль ее
манит...
Вокруг цветов раздолье... Пусть
Бог цветы хранит!
Вокруг цветов раздолье – и
солнцем залит яр!
Здесь – пурпур, зелень, золото! И
боль весны, и жар!
Безумие расцвета! И роз
красавый цвет!
А счастье – только ныне!
Упустишь или нет?
О девушка! Ты видишь, как
зелен этот час!
Любил не раз – и ныне люблю
который раз...
Во сне с тобою, дева, я мчался
через лес,
Я – рыцари с мечами, я – ангелы
с небес!
Я – эти звери, птицы! Я – пение и
стон!
Я – меч, и кровь, и пламя! Я –
мчался через сон!
Сквозь сон – и за тобою! Я – тигр
твой верный, Май!..
Я – этот лес зеленый, весь лес, из
края в край!

(пер. С. Шоргина)

LAS

Pomyśl: gdy będziesz konał – czym
się w tej godzinie
Twoja pamięć obarczy, nim
szczególnie a minie,
Wszystką ziemię ostatnim całująca
tchem?
Czy wspomnisz dzień młodości –
najdalszy od ciebie –
Za tę jego najdalszość, za odlot w
podniebie,
Za to, że w noc konania nie
przesłał być dniem?
Czy wspomnisz czyjeś twarze, co –
wspomniane – zbledną?
Czyli, śmiercią zagniony, zaledwo z
nich jedną
Zdążysz oczom przywołać –
niespokojny widz?
Czy w popłochu tajemnych ze
zgonem zapasów
Zmącisz pamięć i zawrzesz na sto
rdzawych zasuw,
I w tym skapstwie przedśmiertnym
nie przypomnisz nic?
Lub ci może zielonym narzuci się
złotem
Las, widziany przygodnie –
niegdyś – mimolotem,
Co go wywiał z pamięci
nieprzytomny czas?...
I ócz zezem niecałe rojąc
nieboskłony,
Łzami druha powitasz – i umrzesz,
wpatrzony
W las nagły, niespodziany,
zapomniany las!...

ЛЕС

Что припомнишь ты в час
накануне кончины,
Когда память твоя, в ожиданье
пучины,
На прощанье весь мир обнимает
земной?
Может, юности день, самый
давний, чудесный –
Ибо день этот в край отлетел
поднебесный,
Ибо он не угас и порою ночной?

Или явятся вдруг чьи-то смутные
лица?
Или лишь одному суждено
появиться,
Только это лицо ты успеешь
узнать?
Иль с могильною тьмой в
поединке суровом
Свою память запрешь ты
скрипучим засовом
И не станешь, скупец, ничего
вспоминать?
Иль увидишь сквозь мглу – как
зеленое золото –
Лес, что видел мельком,
мимолетом, когда-то,
Лес, что ныне опять увидеть
суждено?..
И, глазами скользнув по
небесным просторам,
Ты покинешь сей мир, глядя
радостным взором
В неожиданный лес, позабытый
давно!..

(пер. С. Шоргіна)

**PRZYJDĘ JUTRO,
CHOĆ NIE ZNAM GODZINY**

Pordzewiały twej wrótni zawory,
Dym z twej chaty nie buja po niebie –
Mnie tam nie ma! Tu jestem – bez ciebie,
Tu, gdzie w próżni mijają wieczory!
Zmienionego nim przywrzesz do łona,
Wiem, że poznasz po łkaniu przewiny!...
Czekaj na mnie, w cień własny
wpatrzona,
Przyjdę jutro, choć nie znam godziny...
Zapal światło u progów przedsienia,
Z macierzanek spleć wieniec nad czołem,
Naucz dzieci mojego imienia
I zachowaj mi miejsce za stołem!
Ku tej drodze, gdzie idą pątnicy,
Dłonie twoje rzucają cień siny...
Zasadź brzozę pod oknem świetlicy,
Przyjdę jutro, choć nie znam
godziny...
Duch mój, chabrem porosły i wrzosem,
Burz zapragnał, co chłodem go zwarzą!
Nie znam głosu, co będzie mym głosem,
Nie znam twarzy, co będzie mą twarzą –
Lecz ty jedna mnie poznasz niezłomnie,
Gdy tve imię śpiewając w doliny,
Z raną w piersi, zmieniony ogromnie,
Przyjdę jutro, choć nie znam godziny...

**ZNOJNI MIŁOSNYCH ZACHĘCEŃ
TAJEMNICĄ**

Znojni miłosnych zachęceń
tajemnicą,
Jednako zemdlec potrafią w pogoni

**ВСТРЕЧА – ЗАВТРА,
ХОТЯ ЧАС И НЕВЕДОМ**

Покосился твой дом под ветрами,
Дым не вьется давно над трубою:
Я – не дома! Я здесь, не с тобою,
Я – где пусто, темно вечерами!
Ты узнаешь меня и приветишь
Вопреки всем лишеньям и бедам;
Жди, на тени взирая, – и
встретишь:
Встреча – завтра, хоть час и неведом...
Так укрась же прическу цветами,
Возле входа пусть свечка лучится,
Вспоминайте меня с сыновьями,
Сохраните мне место в светлице!
От ладоней твоих на дорогу
Тень ложится синеющим следом:
В ожиданье пробудешь немного:
Встреча – завтра, хоть час и
неведом.
Исцеленья средь бури ревущей
Ищет дух мой, покоя лишённый!
Мне неведом мой голос грядущий,
Мне неведом мой лик изменённый, –
Но узнаешь меня ты повсюду,
Днем и ночью, зимою и летом,
Пусть иным я, израненным буду...
Встреча – завтра, хоть час и неведом.
(пер. С. Шоргіна)

**ИМ ТОЛЬКО ТАЙНЫЕ СТРАСТИ –
УСЛАДА...**

Им только тайные страсти –
услада;
И до безумия всякий трепещет,

I za rycerzem, co się kocha w broni,

I za bezbronną na kwiatach dziewicą.
Zmarli i żywi, zbożni i występni

Niezwyciężeni – i ów, który ginie –
Są ich miłości zarówno dostępni

Jak szczyty górskie i kwiaty w
dolinie!

Nie ujdzie motyl ni pszczoła, ni
szerszeń

Ich oczomchciwym, gdzie błękitna
bzczość

Zmienia tęsknotę w bezbrzeż i
cudaczność

Skąpiąc jej wszelkich granic i
zawierszeń!

Bo nie zna granic ich żądy przewina
Prócz tej, gdzie nagle szczęście się
zaczyna...

Рыцаря встретив, что саблюю
блещет

Иль безоружную деву средь сада.
Стали доступными бешеной страсти

Реки широкие, горные пики,
Мертвый и выживший, слабый,
великий,

Те, кто повержены, те, кто у
власти!

Жадными взглядами всюду
взирая,

Самое малое видят созданье!

Нет в них томления – только
вниманье,

Нет у внимания грани и края!

Ибо провинность их края не знала –
Кроме границы, где счастья
начало.

(пер. С. Шоргіна)

ZE ZBIORU “ŁAKA”

GAD

Szła z mlekiem w piersi w zielony
sad,
Aż ją w olszynie zaskoczył gad.
Skrętami dławił, ująwszy w pól,
Od stóp do głowy pieścił i truł.
Uczył ją wspólnym namdlewać snem,
Pierś głaskać w dłonie porwanym łbem.
I od rozkoszy, trwalszej nad zgon,
Syczeć i wic się i drgać jak on.
Już me zwyczaję miłosne znasz,
Zwól, że przybiorę królewską twarz.

ІЗ ЗБІРКИ “ЛУГ”

Гад

Шла с грудью млечной в зеленый
сад –
Внезапно выполз из кущи гад.
Давил в объятых, что было сил,
И ей всё тело ласкал, травил.
Учил, как вместе забыться сном,
Как груди гладить змеиным лбом,
От неги – долгой, как смертный сон, –
Шипеть и виться, дрожать, как он.
Фантазий в страсти я не стыжусь,
Я с королевским лицом явлюсь.

Skarby dam tobie z podmorskich den,
Zacznie się jawa – skończy się sen!
Nie zrzucaj łuski, nie zmieniaj lic!
Nic mi nie trzeba i nie brak nic.
Lubię, gdy żądłem równasz mi brwi
I z wargi nadmiar wysyszasz krwi,
I gdy się wijesz wzdłuż moich nóg,
Łbem uderzając o łoża próg.
Piersi ci chylę, jak z mlekiem dzban!
Nie żądam skarbów, nie pragnę zmian,
Słodka mi śliny węzowej treść –
Bądź nadal gadem i truj i pieść!

PNAD ZAKRES ŚNIEŻYCY...

Ponad zakres śnieżycy, ponad
wicher i zamieć
Duch mój leci ku tobie w światel
krąg i smugi.
Czyjaś rozpacz się sili w biały
posąg okamieć,
W biały posąg nad brzegiem
ociemniałej jarugi.
Odkąd znikłaś w objęciach nie
domkniętej w świat bramy,
Odkąd zbladłaś, schorzała moich
wspomnień bezsiła,
Tak się dziwnie nie znamy, tak się
strasznie nie znamy,
Jakby nigdy i nigdzie nas na
świecie nie było.
Znajdźmy siebie raz jeszcze wśród
wichury i cienia,
Zakochajmy się w sobie nad
otchłanią wieczoru
Tą miłością powtórną, co już nie

Дарую клады тебе со дна,
То явью будет – не будет сна!
Змеиной кожи снимать не смей!
Других не надо. Мне нужен змей.
О, гладь мне жалом, как прежде, бровь,
Впивайся в губы, отведай кровь,
И извивайся, и задевай
Башкой змеиной о ложа край.
Прошу, прильни же к моей груди,
К чему мне клады? Не уходи!
В слюне змеиной есть вкус любви –
Останься гадом, ласкай, трави.

(пер. С. Шоргіна)

МЧУСЬ ДУШОЮ К ТЕБЕ Я...

Мчусь душою к тебе я – над
пургой ошалелой,
Прямо к свету, что брезжит за
буранной куртиной.
Каменеет кручина чья-то статуей
белой,
Белой статуей скорбной – там,
над черной долиной.
Старых створок объятья тебя
некогда скрыли –
Ты с тех пор в моих мыслях
бледно-призрачной стала;
С того часа так странно и так
страшно забыли
Мы друг друга, как будто нас
совсем не бывало.
Так найдем же друг друга средь
метелей круженья,
Над вечерней пучиной сможем
снова влюбиться
Той повторной любовью, что не

chce zbawienia,
Tym pragnieniem ostatnim, co już
nie zna oporu!
Zakochajmy się w sobie krwawym
serca wyzuciem,
Z tego szczęścia, o którym nie
mówimy nikomu,
Zakochajmy się w sobie naszych
śmierci przeczuciem,
Dwojga śmierci, co w jednym
pragną spełnić się domu.
Rwie się w strzępy wichura, jakby
szumna jej grzywa
Rozszarpała się nagle o sękatą
głęb lasu.
Życie, niegdyś zranione, z żył we
trwodze upływa,
Coraz bardziej na uśmiech brak
odwagi i czasu!
Ponad zakres śnieżycy, ponad
wicher i zamieć
Duch mój leci ku tobie w światłach
kręgi i smugi.
Czyjaś rozpacz się sili w biały
posąg okamień,
W biały posąg nad brzegiem
ociemniałej jarugi.

DWOJE LUDZIEŃKÓW

Często w duszy mi dzwoni pieśń,
wyłkana w żałobie,
O tych dwojgu ludzieńkach, co
kochali się w sobie.
Lecz w ogrodzie szept pierwszy
miłosnego wyznania

хочет спасенья,
Тем последним желаньем, что не
знает границы!
Мы любим мученьем, кровью
нашей потери –
Но про счастья утрату пусть
никто не узнает,
Мы любим прозреньем: смерть
приблизилась к двери –
Обе смерти, что вместе
совершиться желают.
Шум и треск по-над лесом, в
клочьях – грива бурана,
Словно вихри о сучья в темных
зарослях рвутся.
Жизнь из жил вытекает – это
давняя рана...
Не посметь улыбнуться, не
успеть улыбнуться.
Мчусь душою к тебе я – над
пургой ошалелой,
Прямо к свету, что брезжит за
буранной куртиной.
Каменеет кручина чья-то статуей
белой,
Белой статуей скорбной – там,
над черной долиной.

(пер. С. Шоргіна)

ДВІ ЛЮДИНОЇНЬКИ

Знову співи жалобні у душі
позринали
Про ті дві людиноньки, що так
ревно кохали.
Та освідчення тихе, ледве
вклалось у звуки

Stał się dla nich przymusem do
naglego rozstania.
Nie widzieli się długo z czyjejs woli
i winy,
A czas ciągle upływał –
bezpowrotny, jedyny.
A gdy zeszli się, dłonie wyciągając
po kwiecie
Zachorzeni tak bardzo, jak nikt
dotąd na świecie!
Pod jaworem – dwa łóżka, pod
jaworem – dwa cienie,
Pod jaworem ostatnie,
beznadziejne spojrzenie.
I pomarli oboje, bez pieczyoty, bez
grzechu,
Bez łzy szczęścia na oczach, bez
jednego uśmiechu.
Ust ich czerwień zagasła w
zimnym śmierci fiolecie,
I pobledli tak bardzo, jak nikt
dotąd na świecie!
Chcieli jeszcze się kochać poza
własną mogiłą,
Ale miłość umarła, już miłości nie
było.
I poklekli spóźnieni u niedoli swej
proga,
By się modlić o wszystko, lecz nie
było już Boga.
Więc sił resztą dotrwali aż do
wiosny, do lata
By powrócić na ziemię – lecz nie
było już świata.

Їх примусило раптом до тяжкої
розлуки.
І не бачились довго з не своєї
провини,
Тільки час не спинявся, плив
незмінний, єдиний.
А як стрілись, у квіти святкові
повиті, –
Захворіли обоє, як ніхто в цілім
світі!
Два під явором ліжка, дві під
явором тіні,
Там під явором двоє вже
прощатись повинні.
Так без ласки, безгрішно
померли обоє –
Не сміялись від щастя, не ридали
від болю.
Смерті синім морозом вуст вогні
вже залиті,
І полідли обоє, як ніхто в цілім
світі!
Ще кохатись хотіли там, по той
бік могили,
Та любов їх померла, вже її не
зустріли.
Підійшли на колінах до лихого
порога,
Щоб за все помолились, так не
стало бога.
І з останньої сили до весни
дотривали,
Щоб на світ повернутись, – так і
світу не стало.

(пер. В. Коптілова)

ZE ZBIORU NAPÓJ CIENISTY
URSZULA KOCHANOWSKA

Gdy po śmierci w niebiosów
przybyłam pustkowie,
Bóg długo patrzył na mnie i
głaskał po głowie.
“Zbliż się do mnie, Urszulo!
Pogładasz, jak żywa...
Zrobię dla cię, co zechcesz, byś była
szczęśliwa”.
“Zrób tak, Boże – szepnęłam – by w
nieb Twoich krasie
Wszystko było tak samo, jak tam –
w Czarnolasie!” –
I umilkłam złęknioma i oczy
unoszę,
By zbadać, czy się gniewa, że Go o
to proszę?
Uśmiechnął się i skinał – i wnet z
Bożej łaski
Powstał dom kubek w kubek, jak
nasz – Czarnolaski.
I sprzęty i donice rozkwitłego ziela
Tak podobne, aż oczom straszno od
wesela!
I rzekł: “Oto są – sprzęty, a oto –
donice.
Tylko patrzeć, jak przyjdą
stęsknieni rodzice!
I ja, gdy gwiazdy do snu
poukładałam w niebie,
Nieraz do drzwi zapukam, by
odwiedzić ciebie!”
I odszedł, a ja zaraz krzątam się,
jak mogę –
Więc nakrywam do stołu, omiatam

ІЗ ЗБІРКИ “СТУДЕНЕ ПИТВО”
УРШУЛЯ КОХАНОВСЬКА

Як прийшла я по смерті в
надхмарні покої,
Бог мене по голівці погладив
рукою.
“Все для тебе, Уршуле, Я готовий
зробити,
Щоб щаслива ти стала, перестала
тужити!”
“Так зроби, щоб на небі твоєму,
мій боже,
З Чорноліссям прекрасним усе
було схоже”.
І замовкла, злякалась, і все
поглядаю,
Чи не сердиться бог, що його так
благаю.
Він кивнув, усміхнувся – й на
галяві виник,
З ласки божої наш чорполіський
будинок.
І начиння, й город, і садочок, де вишні,
І таке все подібно – аж страшно і
смішно.
Він сказав: “Ось начиння,
дитино, там –
Дослухайся, бо прийдуть і тато, і
мама.
А як зорі присплю я в
блакитному небі,
То постукаю в браму, прийду я до
тебе!”
Він пішов, я ж на рівні зриваюся
ноги,
І на стіл накриваю, й підмітаю

podłogę –
I w suknię najróżowszą ciało
przyoblekam
I sen wieczny odpędzam – i
czuwam – i czekam...
Już świt pierwszą roznieta złości się
po ścianie,
Gdy właśnie słyhać kroki i do
drzwi pukanie...
Więc zrywam się i biegnę! Wiatr po
niebie dzwoni!
Serce w piersi zamiera... Nie!... To
– Bóg, nie oni!...

підлоги,
Найрожевішу сукню в нетерпінні
вдягаю,
Вічний сон одганяю, – не сплю і
чекаю...
Вже світанок своїми заяснів
кольорами,
Як зачула я кроки: хтось
підходить до брами.
Я – назустріч, і серце мое
завмирає!
Вітер дзвонить у дзвони! Ні, то
бог, їх – немає!

(пер. В. Коптілова)

ЩАСТЯ

Хмари срібно вдалині заграли,
Вітер – стук у двері, мов од когось лист.
Як ми одне одного чекали!
Рух який у небі! Чуєш бурі свист?
Маєш душу вільну, наче зірка.
Пам'ятаєш світло наших тріпотінь?
Ось і щастя. Та чому ж нам гірко,
Чом від сяйва щастя ми втекли у тінь?..
Чом воно у пільмі суть шукає
І підносить ницість, і втрачає грань?
Безмір щастя все в собі сховає,
Крім мого страждання, крім твоїх ридань.

(пер. В. Коптілова)

Kazimierz Przerwa-Tetmajer (1865–1940)

Казимеж Пшерва-Тетмайер

Poeta, powieściopisarz, nowelista. Rozpoczął studia na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które dokończył w Heidelbergu. Dziennikarz i współredaktor "Kuriera Polskiego". Po I wojnie światowej mieszkał w Krakowie, Zakopanem, aż wreszcie osiadł w Warszawie. W 1921 r. został prezesem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy. Został również honorowym członkiem Polskiej Akademii Literatury.

Wiersze (wybór): "Widokze Świnicy do Doliny Wierchcichej", "Melodia mgieł nocnych", "Lubię, kiedy kobieta", "Hej Krywaniu Krywaniu wysoki!", "W warszawskim salonie", "Zdanie sobie sprawy", "Prometeusz", "Patryota", "Wyspa umarłych"...

KONIEC WIEKU XIX

Przekleństwo?... Tylko dziki, kiedy się skaleczy,
złorzeczy swemu bogu, skrytemu w przestworze.

Ironia?... Lecz największe z szyderstw czyż się może równać z ironią biegu najzwyczajszych rzeczy?

Wzgarda... lecz tylko głupiec gardzi tym ciężarem,
Którego wziąć na słabe nie zdoła ramiona.

Rozpacz?... Więc za przykładem trzeba iść skorpiona,
co się zabija, kiedy otoczą go żarem?

КОНЕЦ ВЕКА XIX

Проклятья?... Дикарь лишь, себя изувечив,
злоречьем вину на богов переложит.

Ирония?... Но какое издевательство сможет померяться с вами, привычные вещи?

Презренье?... Лишь глупец бремя то презирает,
что рукам оказалось его неподъемным.

Безысходность?... Не взять ли в пример скорпионов,
что в пламень попавши, себя убивают?

Walka?... Ale czyż mrówka rzucona
na szyny
może walczyć z pociągiem
nadchodzącym w pędzie?
Rezygnacja?... Czyż przez to mniej
się cierpieć będzie,
gdy się z poddaniem schyli pod nóż
gilotyny?

Byt przyszły?... Gwiazd tajniki
któż z ludzi ogląda,
kto zliczy zgasłe słońca i kres
świata zgadnie?
Użycie?... Ależ w duszy jest zawsze
coś na dnie.
co wśród użycia pragnie, wśród
rozkoszy żąda.

Cóż więc jest? Co zostało nam, co
wszystko wiemy,
dla których żadna z dawnych wiar
już nie wystarcza?
Jakaż jest przeciw włócznie złego
twoja tarcza,
człowiecze z końca wieku?...
Głowę zwiesił niemy.

BRZOZY

Zapłakały rdzawe liście
rozplakanych brzoź,
na dalekie ciemne morza
popłynął ich głos.

Возмущенье?... Как справиться с
мощью машины,
муравью ли бороться с летящим
экспрессом?
Подчиненье?... Но вряд ли
страданье уменьшим,
когда шею положим под нож
гильотины ?

То, что будет?... Но в звёзд
тайники кто заглянет,
солнц угасших сочтёт, гибель
света предскажет?
Роскошь?... В душах всегда есть
на дне то, что даже
в насыщении алчет, в
наслаждении жаждет.

Что же есть?... Что ж осталось,
при нашем всезнанье,
если давние веры любые изжиты ?
От оружия зла у тебя где защита,
человек конца века? ...
Склонился в молчанье.

(пер. Л. Бондаревського)

БЕРЁЗЫ

Зарыдали листья ржавых
плачущих берёз,
до морей далёких тёмных
ветер плач донёс.

Zapytały morza: “Czemu
łkacie smutno tak?
Czy wam słońca brak jasnego,
czy wam deszczu brak?”

“Nie brak nam jasnego słońca,
deszcze chmury ślą,
tylko ziemia, kędy rośniem,
przesiąknięta krwią”.

PIELGRZYM

Gdziekolwiek zwrócę wzrok,
wszędzie mi jedno –
na północ pójdę czyli na południe:

wszędzie napotkam cień od spieki
słońca
i znajde studnię.

Wszędzie nad głowę znajdę dach
wśród nocy
i wszędzie mogę za grosz kupić
chleba –
i nawet nie wiem, czego ludziom w
życiu więcejpotrzeba

И моря спросили: “Горько
плачете о чём?
Солнца ль ясного вам мало,
облаков с дождём?”

“Солнца ясного хватает,
тучи шлют дожди,
только вся земля родная
вымокла в крови”.

(пер. Л. Бондаревського)

ПИЛИГРИМ

Куда ни кину взор, всё мне
едино,
в полночный край пойду иль
полудённый:
повсюду встречу тень от жара
солнца
и ключ студёный.

Повсюду себе найду я кров среди
ночи,
повсюду можно за грош купить
хлеба
и мне не понять, чего людям в
жизни ещё нужно.

(пер. Л. Бондаревського)

MORSKIE OKO

Pogodne, ciche jak duch, co tonąc
w marzeniu
leci w sfery – spokojne, burzliwe
ominie:
lśni jezioro zamknięte w granitów
kotlinie,
jak błyszczący dyjament w
stalowym pierścieniu.
Słońce nad obłokami po nieba
sklepieniu
jak orzeł nad żurawi lotnym
stadem płynie:
granity się malują w przejrzystej
głębinie,
niby obraz przeszłości odbity w
wspomnieniu.
Widziałem to jezioro, gdy po nieba
sklepie
wicher gnał czarne chmury, wyjąć
w skalnej głuszy,
podobny lwu, co ściga bawoły po
stepie:
skrami spod kopyt błyski z chmur
wylatywały,
grzmot zdał się rykiem. Woda
bijąca o skały
była jak duch, co więzy targa, a nie
kruszy.

МОРСЬКЕ ОКО

Погідне, ніби дух, що тоне в
маревінні,
летить від бул земних у
супокійну даль,
неначе діамант, закутий в
персня сталь,
сяйливе озеро – в гранитній
котловині.
Там сонце, пливучи, мов крила
соколині,
відкрило промені над пільмою
проваль.
Граніт у глибині, прозорій, мов
кришталь,
ятрється, наче мисль, у спогадів
жеврінні.
В час бурі бачив я це озеро сяйне:

гнав вітер стада хмар, як лев, що
йде на лови
і степом буйволів наляканих
жене.
Здавався ревом грім, казилася
вода,
об скелі гримала, від блискавок
бліда,
мов дух, що торгає, але не рве
закови.

(пер. Дм. Павличка)

ŻYCIE

Od jesieni do jesieni
życie w biegu się nie leni
i od lata znów do lata
jak kurzawa z wichrem zmiata.

Rdzą przezarczi i kłopotem
pytamy się: a co potem?
Pod krzyżami upadamy
i co potem się pytamy?

I co potem, i co potem –
gnani smutnym samolotem,
wśród ciemności i przepaści –
ideałów entuzjaści.

PARODIA ŻYCIA

Żyjemy często, jako te smutne jelenie
urodzone i w puszczy wyrosłe za młodu,
które – stworzone wielkie przebiegać przestrzenie –
zamknięto do zwierzyńca, w trzy morgi ogrodu.

Mogą w biegu korzystać z sił swoich zapasu,
mają drzewa i wodę w potoku do picia,
żyją całkiem jak w puszczy – na trzech morgach lasu –
zabija je smutek tej parodii życia.

CICHE, MISTYCZNE TATRY

Ciche, mistyczne Tatry, owe wieczne głusze zimowych, śnieżnych pustyń, owe zapadliska niedostępne wśród złomów, gdzie jeden się wciska mrok i gdzie wichur końcem swych skrzydeł uderza z głuchym jękiem, jak końskie na polu kopyto, uderzające w zbroję martwego rycerza: ty, pustko, w siebie wołasz błędną ludzką duszę...

Ty, pustko nieskalana, kędy myśl człowieka w dumną, zimną samotność wolno się odwleka, jak lew ranny w pieczarę zapadłą i skrytą; ty, pustko nieskalana, gdzie się dusza rzuca zmęczona i ponura, by z krwi ochłodzić płuca, oczy myć z kurzu, ręce ogartywać z błota...

O Tatry! Jakże drogą jest wasza martwota! ten chram, kędy ofiarę niezmiernemu Bogu odprawia wiatr u skały lodowej ołtarza, a tej mszy słucha turni zwieszonych milczący tłum i białego lasu przepastna ciemnota i kędyś uczepony na szczytowym rogu blask wschodzącego słońca, co lody rozżarza, na kształt lampy ofiarnej, u stropu wiszącej...

A kiedy się gwiazdami zaświecą przestrzenie wiekuistego nieba i nieprzeniknione zejdzie na ziemię nocy zimowej milczenie: wówczas mi się wydaje, że już lat tysiące ubiegły, że już życie dawno pogrzebione i że jest to dusz ludzkich, dawno nie pamiętnych dusz do szaleństwa smętnych, uroczysko grobowe, senne i milczące.

ПЕСНИ РАЗБОЙНИКОВ ТАТР

1

Эх, как с гор мы спустимся в долины,
Врага одолеем, сами будем целы.
Идите-ка, хлопцы, в долины, в долины,
К королю Стефану, в московские степи!
Налетает ветер с венгерской границы.
Наш Стефан Баторий – что горный орел.
Эй, Стефан Баторий! Веди нас, веди!
За тебя, Баторий, головы сложим...

4

Скоро ты, Яносик, белыми руками
Сундуки купцовские станешь отпирать!
Золото купцовское, королевские деньги
Белыми руками станешь ты считать!...
Эх, Яносик польский, ничего не бойся:
Ни тюрьмы оравской, ни петли тугой,
Ни мадьярских ружей, ни панов богатых,
Эх, Яносик польский, ветер удалой!...

9

Выходи, красавица,
Привяжи коня,
Да в свою светёлку
Пусти меня.
Не гляди ты, девушка,
Что я сед:
И под старым деревом
Корень тверд.

16

Ты свети мне, месяц,
Высоко, не низко.
На разбой иду я
Далеко, не близко!...
Боже, в Польше нашей
Пошли нам здоровья,
В стороне венгерской
Пошли нам удачи!...

*опубл. 1910
(пер. В. Ходасевича)*

ПРО СОНЕТ

Люблю майстерний труд сонетної будови,
відламок мармуру, що безліч форм таїть;
ось долото моє шукає в ньому сить –
прозоре плетиво з камінної заснови.

Люблю звучання рим широке й загадкове,
одну і ту ж міцну і мелодійну мідь,
єдиний спів, але безмежну розмаїть
мотивів, голосів – і в кожному щось нове.

Сонет – маленький храм, де може велет-бог
вмістить, начебто в потужному соборі;
сонет – у скелях плай, де не пройти удвох,

звідкіль зриваються невмілі й дуже скорі;
сонет – мала зоря, що світить, наче зорі
світання – в далечинь не знаних ще епох.

(пер. Дм. Павличка)

Leopold Staff (1878–1957)

Леопольд Стафф

Studiował prawo, filozofię i romanistykę na Uniwersytecie Lwowskim. Lata I wojny spędził w Charkowie. Od 1918 mieszkał w Warszawie. Należał do Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy Polskich, był jego prezesem (1924–1931). Był członkiem Polskiej Akademii Literatury. Okres okupacji i powstania spędził w Warszawie, wykładał w tym czasie na tajnym Uniwersytecie. Z 1949 mieszkał w Warszawie do śmierci. Uhonorowany doktoratami honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego (1939) i Uniwersytetu Jagiellońskiego (1949). W 1901 debiutował jako poeta tomem “Snyopotędze”.

Zbiory wierszy: “Dzień duszy”, “Ptakom niebieskim”, “Gałąź kwitnąca”, “Wysokie drzewa”, “Martwa pogoda”.

KARTOFLISKO

Pod niebem, co jesiennym siąpi
kapuśniakiem,
Na sejm zlatują wrony w żalobnym
zespole
I z krzykiem krążą nisko nad
kobiet orszakiem,
Rozpinając swych skrzydeł czarne
parasole.

A robotnice w twardym,
cierpliwym mozole,
Okryte – każda innym –
barwistym wełniakiem,
Dziobia pilnie motyką
ziemniaczane pole,
W miękkiej ziemi stopami zaparte
okrakiem.

Pośród mgły i szarugi, przemokłe
do nitki,
Grudy grzęd rozgarniają schylone
najmitki
I spod zeschłych badyli i płytkich
korzeni
Zbierają krągłe bulwy, jak jaja
spod kwoki,
I rzucają je w wiadro lub ceber
głęboki,
Co głucho grzmia jak bębny na
odmarsz jesieni.

КАРТОПЛИЩЕ

Вже небо вицвіле сховалося в
імлі;
Ворони скорбний сейм
влаштовують на полі,
Кружляють з криками низенько
при землі,
Розкривши крил своїх чорнючі
парасолі.

Гуляє сивий дощ по сивому
роздоллі,
Жінки в хустках рябих копають
картоплі,
Сапками дзьобають розмоклий
ґрунт поволі –
І тверднуть на руках терплячі
мозолі.

Промоклі наймички, посеред
мряви й плюти
Похилені, – вже й спин не
можуть розігнути, –
Все бульбу дістають з-під жовтих
бадилин,
Мов яйця з-під курей, і кидають
у відра,
Що бубнами гудуть, стрясаючи
повітря,
Печальній осені віщуючи загин.

(пер. І. Гнатюка)

ŚWIATY

Gdyby świat widział jeno całą
swoją sławę
W dziełach rąk waszych, wojny
synowie nieczyści,
Którzy hańbicie piękno
wawrzynowych liści,
Krwawymi dłońmi kładąc je na
czoło krwawe;

Gdyby za całą musiał wystarczyć
nam jawę
Przesycony chuciami zysku i
korzyści
Krań zatoczony mieczem mściwej
nienawiści:
Jakież by życie było nędzne i
plugawe!

Czym wasze dzikie myśli, szczęk
zbrój, dział warczenia,
Czym siła wasza wobec jednego
westchnienia,
Które w ciszy z Chrystusa dobyło
się łona!

Czym surmy waszej mocy, które
brzmiały po świecie,
Wobec złotego brzęku pszczół, co
na Hymecie
Na wargach uspiętego siadały
Platona!

МИРЫ

Когда бы мир считал своей
единой славой
Деянья ваших рук, о выродки
войны,
Позорящие лавр – ведь лавры
вам нужны! –
Кровавою рукой венчая лоб
крававый;

Когда бы мстящий меч, меч
ненависти ржавый,
Добычи жаждущий, процентов и
цены,
Нам очертил бы круг, в котором
жить должны, –
Тогда бы жизнь была и жалкой и
плюгавой!

Ваш рев разбойничий и пушек
ваших гул
Слабей, чем вздох один, когда
Христос вздохнул,
В глубокой тишине вздохнул во
время оно.

А грохот ваших труб, гнетущих
целый свет,
Слабей, чем звон пчелы, что,
облетев Гимет,
Садилась на уста уснувшего
Платона.

(пер. В. Британишського)

NIEDZIELA

Nie pójdę tą ścieżką
Więdnącą opadłymi liśćmi:
Tu z każdym krokiem
Coraz głębsza, coraz mglistsza
jesień,

Zawrócę tam, gdzie zielono,
Do źródła,
Nad którym kwitną niebem
Dziecinne niezapominajki
I pamięć w ciszy szuka ustami
Twojego imienia.

PROMETEUSZ

Wstawszy raz lewą nogą z łóżka
Jowisz srogi
Zwołał na zgromadzenie
olimpijskie bogi
I rzekł: “Mam tego dosyć! Niech
Herkules rusza
I wyzwoli natychmiast z łań
Prometeusza,
Bo czy się wam podoba to, czy nie
podoba,
Obrzydła mi już tego pyszałka
wątroba
I ten orzeł, co mu ją wieczyście
wyżera,
I łańcuchy, i dzikie skały, et
cetera”.
I poszedł, aby rozkuć go, Herkules
z młotem,

ВОСКРЕСЕНЬЕ

Не пойду этой тропкой,
Заваленной палыми листьями,
Где с каждым шагом
Всё глубже, всё пасмурней осень.

Сяду там – у ручья,
Где еще до сих пор зеленеет,
И среди простодушных,
Среди голубых незабудок,
Память ищет губами
Твое отзвучавшее Имя.
(пер. Ан. Гелескула)

ПРОМЕТЕЙ

На ліву ногу Зевс якимось-то з
ліжка встав,
Богів на зборище він скликав і
сказав:
“Терпіти годі це! Мені прийшла
ідея –
Нехай піде Геракл і звільнить
Прометея.
Що скажете? Мовчіть! Вирішую
тут я.
Мені набридла вже печінка
гордія,
Послужливий орел, і вигуки
зухвалі,
І ланцюги, і кров, і скелі, і так
далі...”
Розбити кайдани прийшов
Геракл мерщій,

Lecz Prometeusz na to: “Ani mowu
o tem,
Nie tykaj kajdan, niech ci się
nawet nie marzy!
Czy nie widzisz, jak mi z tym
Kaukazem do twarzy?”

А Прометей: “Завжди, цього
робить не смій!
Що лишиться тоді з моєї
непокори?
Дивись, як до лиця мені
Кавказькі гори”.

(пер. Дм. Павличка)

PRZEBUDZENIE

Jest świt,
Ale nie jest jasno.
Jestem na pół zbudzony,
A dokoła nieład.
Coś trzeba związać,
Coś trzeba złączyć,
Rozstrzygnąć coś.
Nic nie wiem.
Nie mogę znaleźć butów,
Nie mogę znaleźć siebie.
Boli mnie głowa.

ПРОБУЖДЕНИЕ

Светает,
Но я ничего не вижу.
Я еще не совсем проснулся,
А кругом беспорядок.
Что-то надо собрать,
Что-то надо связать,
Что-то надо решить.
Ничего не знаю.
Никак не найду ботинок.
Никак не найду себя.
Голова болит.

(пер. В. Британишського)

РАМІЄСІ PAWŁA VERLAINE'A

Z duszą dobrą jak
zboże, dziecinną jak
kwiaty,
Żył poeta, bezdomny
ptak nieoswojony...

Kochał miłość, ocean i
odjazdów dzwony
I tęsknił w złote światy,
w nieodkryte światy...

ПАМ'ЯТИ ПОЛЯ ВЕРЛЕНА

Сердцем добрый, как
рожь, как цветы, как
трава,
Жил на свете поэт,
как бездомная
птица...
Он любил океан, и
ему стали сниться
Золотые миры, в
синеве острова.

ПАМ'ЯТІ ПОЛЯ ВЕРЛЕНА

З душею доброю і
ніжною, мов квіти,
На світі жив поет –
бездомний дикий
птаха...
Любив він океан і
мандри по світах,
І золоті краї жадав
собі відкрити.

Był czysty, choć
nawiedzeń złych
trunków nałogiem,
Wiele przewinił...
Spłacił losów
nieprzyjaźni
Dług – latami szpitala
i więziennej kaźni,
Skąd wyszedł pojednany
z złoczyńcą i z Bogiem.

Aż postarzał się...
Tęskniąc jako łódź w
przystani,
Począł malować w izbie
swej pyłem pozlówki
Drzwi, łóżko, krzesło,
w którym na pieśń
zmieniał smutki,
Okno i papierową
umbkę lampy taniej...

I znalazł świat swój złoty –
dziecinny odkrywca. –
W okręcie izby swojej
płynął snów głębią...
Fala marzeń wśród
złotych wysp niosło
szczęśliwca
Kołyszące jak morze,
dobroczynne wino...

Сердцем чист, как
дитя, был он болен
вином,
Провинился во
многом... Но после с
лихвою
Заплатил он больницей
за всё и тюрьмою,
Где он вместе с Иудой
сидел и Христом.

Так старел он,
тоскуя... Корабль на
причале.
Стал он пылью тогда
золотой покрывать
Стол, и лампы
бумажный колпак, и
кровать,
В золотые слова
превращая печали.

И нашел он свой мир,
и с восторгом во взоре
В корабле своей комнаты
шел он на дно...
Но его на волнах
колыхало, как море,
К золотым берегам
прибывало вино.
(пер. Н. Астафьевой)

Був чистий, хоч
пізнав злі трунки й
через те
Багато завинив, і
борг нещастя – долі
Сплатив недугами і
муками неволі,
Де в серці поєднав
злочинне і святе.

На старість,
нудячись, як човен
на причалі,
Став пилом золотим
красити все навкіл:
Дешевий абажур, і
двері, й вікна, й стіл,
І крісло те, де він
пісні скаладав з
печалі.

І золотистий світ
побачив у житті:
На хвилях дивних снів
крізь марення прозоре
Міцне вино його між
весни золоті
Несло, щасливого,
колишучи, як море.
(пер. І. Гнатюка)

SONET SZALONY

Włóczęga, król
gościńców, pijak
słońca wieczny,
Zwycięzca słotnych
wichrów, burz i
niepogody,
Lecę w prześcigi z dala
izłuda w zawody,

Niewierny wszystkim
prawdom i sam z sobą
sprzeczny.

Pod gwiazdnym
niebem w polu
rozkładam gospody.
Snem i płaszczem
nakryty, śpię wszędzie
bezpieczny.

U głowy mej zatknięty
kij, jak krzew
jabłeczny,

Rodzi mi kwiat
marzenia i owoc
swobody.

Lekkomyślność
śpi ze mną, płocha
weselnica,

Sakwę, gdzie
mądrość chował,
przedarła psotnica...

W drodze szczęśliwiem
zgubił swą mądrość
znużoną.

Proszę cię, duszo moja,
bądźże mi szaloną,

БЕЗУМНЫЙ СОНЕТ

Я Царь больших
дорог, я солнцем
вечно пьян.

Дождей, ветров и
бурь руководитель
верный.

Я в даль лечу
стремглав, в борьбе со
всякой скверной,

Предатель всяких
правд и сам себе –
обман.

Под Крышею из звезд
езде взношу
таверны,

И в плащ
закутавшись, я спать
ложусь в бурьян.

Цветеньем яблони
мой посох осеян, –

Он ворожит мой сон
мечтою суеверной.

И легкомыслие, –
шутиха, просто –
стыд.

Мне изорвав суму, со
мною ночью спит.

И погубил с тех пор
рассудок я холодный.

Безумствуй же, душа,
и веселись свободно.

ШАЛЕНИЙ СОНЕТ

Хоч волоцюга я – та
рівня королю:

Хмільний від сонця
дух, звитяжець
непogody,

Я йду навзаводи з
далечиною, броди

Обходжу й зраджую
всі правди без жалю.

Під небом зоряним
огні – мої господи.

Під сном і під
плащем я всюди
гарно сплю.

Мов гілка яблуні,
забитий кий в ріллю

Народжує мені цвіт
мрій і плід свободи.

Та нерозважливість
не спить, вона той
міх,

Де мудрість я ховав,
продерла, як на сміх.

Згубився ум, але не
став я з того лежнем.

Будь божевільною,
душе моя, радій,

Bo ukradłem nadzieję
gdzies w karczmie
przydrożnej!
Ciesz się zgubą! Niech
będzie przeklęty
ostrożny!

Средь краденых
надежд свои свершая
дни,
Будь рада гибели, а
трусость прокляни.
(пер. Н. Астаф'євої)

Бо я надію вкрав десь
у корчмі брудній,
Втішайся згубою!
Прокляття –
обережним!
(пер. Дм. Павличка)

ТВОЈ СІСНУ ГАЈ ЛАУРОВА

Twój cichy gaj laurowy i tve źródło leśne,
Które mnie widywały w każde rano wczesne
Mieszającego w liści szumwestchnienia skargi,
A w przeźroc wód odbicie mej spalonej wargi,
Dziwią się, że wróciwszy po długiej rozłące,
O, nimfo biała, ciszy twej łkaniem nie maćę.
Odstaw i nie czerp wody w dzban, któryś wzbraniała
Ustom żadnym ochłody i twojego ciała.
Nie zapraszaj, bym z twego źródła pił. Ochłody
Nie pragnę już, swej piersi nie zbliżaj mi młodej.
Naga na mchu opodal siadź. W ciszy głębokiej
Chcę podziwiać tve biodra jednako jak boki
Cudnie rzeźbionej czary. Dopiero dziś boską
Widzę piękność obojga was spojrzeniem, troską
Żądzy niesytej, falą krwi nie zamaconą.
Czemu płaczesz? Niech smutek nie wstrząsa twym łonem.
Bo narzekać bym musiał, że nie umiem wcale
Żałować modłów, którem słał w rozpaczy szale,
Gdyś ty, na me błagania zimna i nieczuła,
Goryczą swej odmowy pogodę mą truła,
A jam bogów o ulgę w męce prosił srogiej.
I smutnych modłów moich wysłuchały bogi
Łaską swoją, co w dolę niedolę przemienia,
Wyzwoliwszy mię z męki żądzy i pragnienia.

KTO MIŁOŚĆ ZNA?

Kto miłość zna? Kto, duszą obłąkany,
Wypił zabójczy i najśłodszy jad,
A z martwych ożył nim, jakrosą kwiat?
Kto ssał miód z krwawych ust serdecznej rany?

Kto oddał wszystko, żebrakiem być rad,
Kto niewolnikiem sprzedał się w kajdany,
A został królem wszech gwiazd obwołany
I zdobył nowy, nieodkryty świat?

Kto w przepaść rzucił się bez den, bez den,
A wpadł w róż obłok na zawrotny sen,
Którym odurza woń upojna, miękka?

Kto, pokorniejszy od przydrożnych ziół,
Pod stopy padał czołem w pył, a czuł,
Że się najwyżej wznosi, kiedy klęka?

JAK TO BYĆ MOŻE?

Ty nie wiesz o tem,
Że kocham ciebie?
Czystszym lśni złotem
Słońce na niebie.

Bór szumi słodziej;
Dal mniej daleka;
Cień milej chłodzi;
Mniej piecze spieka.

Gwiazdy są bliżej
Nocą w lazurze,
Rzeka mknie chyżej,
Wonniej tchną róże.

Słowik w gęstwinie
Śpiewa goręcej,
W wodnej głębinie
Nieba jest więcej.

Powiewy zena
Piesciwszym lotem,
Ty jedna jeno
Nic nie wiesz o tern?

Jak to być może?
O, Boże, Boże...

TWE ZŁOTE WŁOSY

Włosy tve jak płomienia błyskawicy grzywa,
Jak surm mosiężnych świetna, weselna muzyka,
Jak uroczyste święto bogatego żniwa,
Jak w południe lipcowe spieka słońca dzika.

Włosy tve: bursztyn, jedwab, ogień i oliwa,
jesienny niebwywały przepych października,
W zasobnych miodnych ulach praca pszczół szczęśliwa,
Złote szaleństwo wina dla ust biesiadnika.

Włosy tve: rozzagwiona rozkoszy pochodnia,
Kojace jako morze, kuszące jak zbrodnia...
jak w lesie o zachodzie zabłądzić w ich złocie!
I po wirze upojeń, pieszczot zawierusze

Zagrzebać w nich swe usta i upowić duszę,
Dumna jak sen zwycięzcy w zdobytym namiocie!

DESZCZ JESIENNY

O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdzu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgłę mokną
I światła szarego blask sączy się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny...

Wieczornych snów mary powiewne, dziewicze
Na próżno czekały na słońca oblicze...
W dal poszły przez chmurną pustynię piaszczystą,
W dal ciemną, bezkresną, w dal szarą i mglistą...
Odziane w łachmany szat czarnej żałoby
Szukają ustronia na ciche swe groby,
A smutek cień kładzie na licu ich miodem...
Powolnym i długim wśród dżdżu korowodem
W dal idą na smutek i życie tułacze,
A z oczu im lecą łzy... Rozpacz tak płacze...

To w szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdzu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgłę mokną
I światła szarego blask sączy się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny...

Ktoś dziś mnie opuścił w ten chmurny dzień słotny...
Kto? Nie wiem... Ktoś odszedł i jestem samotny...
Ktoś umarł... Kto? Próżno w pamięci swej grzebię...
Ktoś drogi... wszak byłem na jakimś pogrzebie...
Tak... Szczęście przyjść chciało, lecz mroków się zlekło.
Ktoś chciał mnie ukochać, lecz serce mu pękło,
Gdy poznał, że we mnie skrę roztlić chce próżno...
Zmarł nędzarz, nim ludzie go wsparli jałmużną...
Gdzieś pożar spopielił zagrodę wieśniaczą...
Spaliły się dzieci... Jak ludzie w krąg płaczą...

To w szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdzu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgle mokną
I światła szarego blask sączy się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny...

Przez ogród mój szatan szedł smutny śmiertelnie
I zmienił go w straszną, okropną pustelnię...
Z ponurym, na piersi zwieszonym szedł czołem
I kwiaty kwitnące przysypał popiołem,
Trawniki zarzucił bryłami kamienia
I posiał szal trwogi i śmierć przerażenia...
Aż, strwożon swym dziełem, brzemieniem ołowiu
Położył się na tym kamiennym pustkowiu,
By w piersi łkające przytłumić rozpacz,
I smutków potwornych płomienne łzy płacze...

To w szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdzu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgle mokną
I światła szarego blask sączy się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny..

ПОЧЕМУ

Когда счастье бывает полным,
Почему оно так печалит?
Почему самым ясным полднем
Холодеешь, лучами залит?

Или розами нас венчали,
Зацветавшими в непогоду?
Или радость нужна печали
Для приюта, как соты – меду?

Или, счастье оберегая,
По-девичьи она пуглива –
И стоит на песке нагая
У запретной черты прилива?

Почему же от счастья больно,
Где граница печали нашей?..
Свей из терна венок застольный –
И спроси у венка и чаши.

“Там, где скрипка – у врат молчанья
И напев уже еле слышен,
Там, где входят июньской ранью
Зерна гибели в завязь вишен,

Там, где слезы свои напрасно
Память ищет, как ветра в поле, –
И вернуть их уже не властна,
Улыбается давней боли,

Там, где в небе, зарей согретом,
Смотрит месяц в лицо рассвету, –
Там лежит между тьмой и светом
Та граница, которой нету”.

(пер. Ан. Гелескула)

МЕЧТАТЕЛИ

Железный век, ты в людях будишь
Пещерных троглодитов злобу,
Ты уголь с печатью древних чудищ
Пишаешь в жадную утробу.

Калечит страны и народы
Теолог бойни и погрома,
Двуногий выродок природы,
Палач с дипломом анатома.

Чуть где утих огонь пожаров,
Фитиль в глазах его затлеет.
Кровавых и стальных кошмаров
Опять он ужасы лелеет.

Душа, бесчеловечным бредням
Не сдайся, лучше уж лазурью
Взлети в отчаянье последнем
К звезд высочайшему безумью!

(пер. В. Британишського)

ВРЕМЯ

Была у меня плетенка,
Наверно, для яблок –
Чтоб заготовить их на зиму –
Или, возможно, для хлеба.

Ночью кто-то вложил туда камни,
Тяжелые, твердые камни,
Ни на что не пригодные,
Кроме как гнуть мою спину.

И взвалил я корзину
И понес эти камни,
И нести мне теперь эти камни
До могилы.
И даже туда.

(пер. Ан. Гелескула)

ТРИ МІСТА

Три малі міста,
Такі малі,
Що могли б уміститися в одному.

Нема їх на карті,
Знищено їх у час війни,
Бо жили там люди
Працьовиті, тихі,
Залюблені в мир.

О брати мої байдужі!
Чому ніхто з вас тих міст не шукає?
Яка ж то убога людина, котра
Ні про що не запитує!

(пер. Р. Лубківського)

ТОЛСТОЙ

Толстой утік від смутку,
Він мав усе, тому не мав нічого.
Я весело по спеці йду,
Господар своєї тіні.

(пер. Дм. Павличка)

ДНІ І НОЧІ

Назавжди час відходить.
Та на руїнах знову
Труд молодий возводить
Життя нову будову.
Думки – мов руки дужі,
А руки – наче мислі,
Крилаті, небайдужі,
В жаданих ясні й стислі.
Ніч – мрійна втома днини,
День – вгору сходи смілі.
Спадають з веж години,
Як овочі дозрілі.

(пер. Дм. Павличка)

ЩАСТЯ

Чи бачиш ті ліси на видноколі,
Де мрії мла тримкоче златно-синя?
Лиш зір тужливий, що жадає волі,
Вловити може їхне мерехтіння.
Там даль справляє шлюб землі і неба,
Там звершується диво незрівнянне...
То ніби щастя: йти туди не треба,
Бо щастя щастям бути перестане...

(пер. В. Лучука)

POESI DWUDZIESTOLECIA MIĘDZYWOJENNEGO

ПОЕТИ МІЖВОЄННОГО ДВАДЦЯТИЛІТТЯ

GRUPA POETYCKA "SKAMANDER"

Jarosław Leon Iwaszkiewicz (1894–1980)

Ярослав Івашкевич

Poeta, prozaik, dramatopisarz, eseista i tłumacz. Należał do Związku Zawodowego Literatów Polskich. W latach 1924–1939 współpracował z "Wiadomościami Literackimi". W 1928 osiedlił się w nowym domu w Podkowie Leśnej, który nazwał Stawiskiem. W czasie okupacji mieszkał w Stawisku. W latach 1952, 1954 i 1970 otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia. W latach 1959–1980 -prezes Związku Literatów Polskich. W 1960 został wybrany do Zarządu Europejskiej Wspólnoty Pisarzy.

Poezja: "Oktostychy", "Dionizje", "Księga dnia i księga nocy. Poezje", "Powrót do Europy", "Ody olimpijskie", "Warkocz jesieni i inne wiersze", "Ciemne ścieżki" i, "Jutro żniwa", "Kragły rok", "Album Tatrzańskie", "Mapa pogody", "Muzyka wieczorem".

WALC BRAHMSA

Walc Brahmsa As-dur jest leitmotiwem mego życia.
Grywałem go tej, która miała wrócić i nie wróciła.

Grywałem i tej dla której byłem niedobry.

Grałem tobie – wówczas, gdy raz na zawsze rozesłał się u twoich stóp, jak podeptana nieskończoność.

Gram go, ilekroć w grze złotoskrzydłej muśniesz mnie prze – lotnym uśmiechem, który dla ciebie jest tym, czym dla obłoków nawodne odbicie.
A dla mnie jest szczęściem głębokim.

I gram go wówczas, gdy wiem, że jesteś ode mnie myśleniem daleka, gdy jesteś gdzie indziej wesoła i innych kochasz radosna, przelotna jak zwykle...
I właśnie wtedy brzmi najdelikatniej.

ВАЛЬС БРАМСА

Вальс Брамса As-dur – це лейтмотив мого життя.
Я грав його тій, яка повинна була повернутися, але не повернулась.

Я грав його і тій, з якою повівся погано.

Грав і тобі – коли назавжди розстелився біля твоїх стін, як потоптана безконечність.

Я граю його – скільки разів у грі злотокрилій ти доторкнешся до мене миттєвим усміхом, який для тебе те саме, що для хмарини відображення у водах.
А для мене – це глибоке щастя.

Граю його й тоді, коли знаю, що ти від мене далеко думками, коли ти весела, не тут і кохаєш інших, – блискавична, як завжди...
І, власне, тоді він звучить найніжніше.

(пер. Дм. Павличка)

МЛОДОЇСЬ

Тиле pięknych poetek, Szymborska, Achmadulina,
Zbierają się, jak do gry w domino,
I każda wpłaca się do puli na
Zielonym stole – aż przemią...

A dla mnie jedna tylko jest: Achmatowa.
Achmatowa to dwadzieścia moich lat,
Wysoki klon, zielone okna. To was
Nie dziwi chyba? Kochacie młody las.

PRZYLOT

Zafurczą od kół wozu fale w lekkim dreszczu.
Zawisną na twych rżęsach ciepłe krople deszczu.

Srebrnem kopytem stuknie o wybrzeże dzianet,
Strącając z białych skrzydełek kosmiczny pył planet.

Obejmij mnie za szyję rękami dobrymi!
Jak dobrze, że wróceni znów jesteśmy ziemi.

Ziemia na wszystkie wzloty upojone da leki,
Aż znowu wszystko bliskie – stanie się dalekie.

ROZSTANIE

Mroźny wiatr szyby okien uperlił łaskawie.
[Cyt... doniczki na oknach słuchają ciekawie].

Ulica cała w słońcu. A więc dobrze na niej.
I po co niepokoję? Kochanie, czekanie...

Przybliżę się do okna: zobaczę ulicę.
Słonecznie tam, choć mroźnie. [Czy ma rękawice?...]

Ciekawym, czy z krokami, które nikną w bramie,
Rytm mojego stapania zleje się, czy skłamię?

SEN W GAJU

Usnąłem i wyśniłem gaj pomarańczowy,
Wysokiej Etny śniegi srebrzyste w oddali
I morze nieruchome jak z niebieskiej stali,
I cyprysy, i nasze przytulone głowy –

Jak dawniej najdroższymi witałaś mnie słowy,
I staliśmy wsłuchani we szepty Monreale
Szczęściem swej obecności tak owiani cali,
Że welon nas zakrywał jak zorza różowy.

Mówiąc ci słowa słodkie, wierne i poddańcze,
Zbudziłem się nad morzem, nad zielenią brzegu.
I wszystko było prawdą: kwitły pomarańcze

I cyprysy szły kędyś w zakonnym szeregu,
I gaj, owoce, kwiaty, wszystko wonią biło.
I obłok był różowy – lecz ciebie nie było.

LILITH

Cichy o marmur sandału zgrzyt,
Kadzidła welon i ambry woń.
Drży w siny płomień świecznika dłoń
Idzie Lilith... idzie Lilith...

O serce moje zgłodniałe, cyt!
To płatków kwietnych opada rój,
To kadzidlany ściele się zwój,
Idzie Lilith... idzie Lilith...

To wschodni śni się duszy mej myt
To płacze tęskny i zwiedły kwiat.
O czarny marmur sandału zgrzyt

Kroki tajemnic i szeptu zrad.
Rodzi się wonny i słodki byt,
Idzie Lilith... idzie Lilith...

СОБАКА В СИЕНЕ

Постарела ты моя псина
Сиены тебе никогда не видать
даже по Стависку ты бегаешь неохотно

А у меня в Сиене “есть другая собака”

Крылатая
с радужными глазами
когда я с ней я вижу весь мир весь мир
как с высокой горы

да только не любит она меня
так как ты
порой и укусит ночью

а потом долго воет
тихонько так

что в гостинице никто не слышит

(“Итальянский песенник”, 1974)

(пер. А. Базилевського)

ЗЕЛЁНЫЙ САД ЗИМОЙ

Мой мир это мой мир
я не могу вам его открыть

И если даже я вам опишу
изваяния всех двенадцати месяцев
скрытые в гуще зелени
каждый из вас увидит
иную зелень –
другие статуи
и не такую зелень

А если я опишу вам свою печаль
она покажется вам смешной
детской печалью

ибо она
полна очарованья

как зеленый сад
зимой

(“Ксении и элегии”, 1971)
(пер. А. Базилевського)

PROVERBIUM

Широко отворились резные воротца.
(Улыбаются все – но никто не смеется.)

Пышет красной калиной коса каравая.
(Грустно всем – только что-то никто не рыдает.)

Сев окончен... Колосья идут в обмолот...
(Любят все – но за друга никто не умрет.)

Не дожидаться мне новых, веселых гостей.
(Ищет мир – лишь о мудрости нет в нем вестей.)
(“Октостихи”, 1919)
(пер. А. Базилевського)

Это

На синем высоком небе две бесконечных розовых тени.
На их фоне две черных улетающих птицы,
и в этом – вся осень.

(“Касиды”, 1925)
(пер. А. Базилевського)

КОЛЫБЕЛЬНАЯ

Листья осыпались, ветер их гонит,
Дай отдохнуть у тебя на ладони.

Ветер уносит опавшие листья,
В мире не стало сверкающих истин.

Вянут цветы, увядают деревья,
Пусть же никто не сгорает во гневе.

Осень спрядает нити льняные,
Так все и будет, как кажется ныне.

(“Книга дня и книга ночи”, 1929)
(пер. А. Базилевського)

* * *

Ссохлось перо, но пока еще пишет,
Сердце застыло, но все-таки бьется,
Голос звучит... хоть никто и не слышит,
Звезды – ничьи – отраженье в колодце.

Ночью бредут по дороге деревья,
Клонятся липы, ломаются ветви,
В голосе ветра слышу напев я:
Было и нет – и не будет вовеки.

Рано. Не время. Никто не ответит,
Чем тебе было стать суждено.
То ли ты ветвь, и унес тебя ветер,
То ли ты – камень, упавший на дно.

(“Темные тропинки”, 1957)
(пер. А. Базилевського)

РОССИИ

Что, Россия, скажу тебе – дескать, Пушкина сравнивать не с кем?
Или что беспощадно исхлестан был Достоевским?
Или то, что я с детства воспоминаньем отравлен:
Свет ночных куполов, и степное дыханье, и Скрябин?
Или то, что в лонах твоих возрастает сладкая нива?
Или то, что пропасть меж нами, которая не заполнима?
Рубеж и рубец, навеки болящая рана?
Или то, что тебя не люблю?
Или то, что ты мне не желанна?

1928

(Пер. Д. Самойлова)

ПРОЛОГ

Буває, – збаламутить мою спокійну тугу
Осі́ннє лезо сонця, що никне з виднокругу.
Душа моя, зачувши луну одвічних згадок,
Вдивляється в ті майва, всміхається їм радо,
І з променів тих добрих, відбитих в серці й мові,
Октостиhi нижу я, немов разки перлові.
Коли ж приходять знову без сонця дні імлісті,
Я всю свою розраду знаходжу в тім намісті.

(пер. М. Бажана)

ПОДИХ ЗЕМЛІ

Одхилить вітер раптом рожевий цвіт на вітті,
Щоб глянув я, як линуть хмарини по блакиті,
Або, колосся рясу вбік одгорнувши трошки,
Показує, як ніжно цілує він волошки,
Або, липневим шалом хитнувши листя гаю,
Розкриє піч одвічну, що зорями палає, –
Та гармонійним шумом завихреного листя
Мені він каже: щастя мина твоє обійстя.

(пер. М. Бажана)

* * *

Зостанеться від мене рід,
слів декілька, терика любов,
жадоба щастя, мрій політ –
письменник з того вийде знов.

Зостанеться ще потиск рук,
ще усміх – радощі мої,
згадання призабутих мук,
старі сади, старі гаї,

старий будинок, що вітрам
дорогу дасть, упавши ниць,
рів цвинтарний, камінний злам,
і на могилі спиві птиць.

Зостанеться ще й та блакить,
що над тополями сія,
зостанеться ще – слухай, цить! –
звук, що його почув лиш я.

(пер. Дм. Павличка)

Antoni Słonimski (1895–1976)

Антоній Слонімський

Ukończył warszawską Szkołę Sztuk Pięknych. Był współzałożycielem kabaretu “Pikador”, współtwórcą grupy poetyckiej “Skamander. Podczas wojny w latach 1939-40 przebywał w Paryżu, a później w Londynie. Kierował sekcją literatury UNESCO (1946–1948). W latach 1949–1951 był dyrektorem podlegającego władzom krajowym Instytutu Kultury Polskiej w Londynie, w 1951 powrócił na stałe do Polski.

Był laureatem Nagrody Państwowej I stopnia (1955), nagrody literackiej m.st. Warszawy (1956), nagrody Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1965).

Twórczość (wybór): "Sonety", "Bolszewicy w Warszawie", "Czarna wiosna", "Harmonia", "Wieniec sonetów", "Wycieczki osobiste", "Godzina poezji", "Dziura", "Z dalekiej podróży"...

ELEGIA MIASTECZEK ŻYDOWSKICH

Nie masz już, nie masz w Polsce
żydowskich miasteczek,
W Hrubieszowie, Karczewie,
Brodach, Falenicy
Próżno byś szukał w oknach
zapalonych świeczek,
I śpiewu nasłuchiwał z drewnianej
bóznicy.
Znikły resztki ostatnie, żydowskie
łachmany,
Krew piaskiem przysypano, ślady
uprzątnięto
I wapnem sinym czysto wybielono
ściany
Jak po zarazie jakiejś lub na
wielkie święto.
Błyszczycy tu księżyc jeden, chłodny,
blady, obcy,
Już za miastem na szosie, gdy noc
się rozpała,
Krewni moi żydowscy, poetyczni
chłopcy,
Nie odnajdą dwu złotych księżyców
Chagala.
Te księżycy nad inną już chodzą
planeta,
Odfrunęły spłoszone milczeniem

ЭЛЕГИЯ ЕВРЕЙСКИХ МЕСТЕЧЕК

Нет уже, не найдёшь в Польше
еврейских местечек
В Хрубенове, Карчеве, Феленице,
Бродах,
Искал бы напрасно в окнах
зажжённых свечек,
В домах не слышал бы песен
субботних.
Ничего от евреев, ни тряпки, ни
тени,
Кровь песком засыпана, нету
красной,
И синей известью чисто
выбелены стены,
Как от заразы какой, или на
великий праздник.
Свет месяца одинокого,
холодного, чужого,
Льётся на шоссе, едва ночь
настала.
Родные мои еврейские хлопцы,
поэты душою,
Не найдём мы двух золотых
месяцев Шагала.
Те месяцы над иной уже ходят
планетой,
Отлетели, напуганы молчаньем

ponurym.
Już nie ma tych miasteczek, gdzie
szewc był poetą,
Zegarmistrz filozofem, fryzjer
trubadurem.
Nie ma już tych miasteczek, gdzie
biblijne pieśni
Wiatr łączył z polską piosnką
isłowaniańskim żalem,
Gdzie starzy Żydzi w sadach pod
cieniem czereśni
Opłakiwali święte mury
Jeruzalem.
Nie ma już tych miasteczek,
przeminęły cieniem,
I cień ten kłaść się będzie między
nasze słowa,
Nim się zbliżą bratersko i złączą
od nowa
Dwa narody karmione stuleci
cierpieniem.

CREDO

Łotrem jest, kto w młodości znosi
kompromisy,
Kogo nęci brzuch pełny lub
wypchana kiesa...
Łotrem jest, kto nie marzy, jak ten
z Cervantesa,
Aby słońca dosięgnąć złotym
ostrzem spisy.

Godzien wzgardy, kto jeno pełnej
szuka misy
I kto iskier mieczami śmiałości nie

понурым.
Нет уж тех местечек, где портной
был поэтом,
Часовщик философом, брадобрей
трубадуром.
Нет уж тех местечек, где
библейские песни
Ветер с польскими сплетал
неразделимо,
Где старики евреи в садах под
сенью черешни
Оплакивали святые стены
Иерусалима.
Нет уж тех местечек, стали
тенью, преданьем,
И тень эта будет ложиться за
нашим словом,
Покуда братство не приблизит
снова
Народы, вскормленные
вековечным страданьем.

(пер. В. Британишського)

КРЕДО

Нікчема змолоду іде на
компроміс,
Його пропалює лиш про їду
турбота;
Немає в нього мрій і марень Дон-
Кіхота –
Загнати в небеса окутий золотом
спис.

Дивись – юнак збілів, од
переляку скис,
Де правда мовиться, він затуляє

krzesa,
Kogo wstrzyma w zapędzie
ostrożności kresa,
Kto nie lata jak orły – lecz stapa
jak lisy.

Młodość winna być nagła i ostra
jak klinga.
Fale życia pruć chyżo jak łódka
wikinga,
Śmiałym okiem w najdziksze
przenikać ostępy,

Nim przezornej starości wiek
nadejdzie tępy,
Zanim los, orle skrzydła łamiący
na strzępy,
Nie zmieni piór skrzydlatych na
pióra flaminga.

рота,
Рух сковує йому необережна
нота,
Він звісно, не орел, а
молоденький лис.

Повинна молодість горіти, наче
шпага,
Йти в море життєве, як
вікінгівська лодь,
Покласти за мету сміливість, а не
блага,

Допоки вже її не зможе побороть
Тупої старості обачливість, що
гнобить,
Що з битого орла не раз
фламінго робить.

(пер. Д.м. Павличка)

GWIAZDY

Cisza płonie w przestworzu,
Morze coraz ciemniejsze,
Gwiazdki, nawet najmniejsze,
Odbijają się w morzu.
Ośmielone milczeniem,
Rozpalone tą ciszą,
Drżą leciutko i wiszą
Ponad wody złocieniem.

Ale są tak malutkie,
Wyglądają tak blado,
że ze wstydu i smutku
Na dno morza się kładą.

SMUTNO MI BOŻE

Że z podróży dalekiej do ojczyzny płynę
I że się serce z piersi wyrywa bezradnie,
I że mnie czeka niebo ojczyzny mej sine,
że już gwiazd nie zobaczę, co błyszczą jak zadne,
że mnie szelestem tkliwym żegna ciche morze –
Smutno mi, Boże!

Dziki nade mną płyną na północ łabędzie,
Lecz znów przyfruną nad morze, gdy zechcą.
Że tam się urodziłem, gdzie przyjąć mnie nie chcą.
że kraj ojczysty, kiedyś był piękny w legendzie.
że mnie przeklina język, w którym tworze –
Smutno mi, Boże!

że nikt mnie tutaj szyderczo nie pytał
O krew moją i dziadów, którymi się szczycę
I że w dzieciństwa mego wracam okolicę.
I że mnie w Polsce nikt nie będzie wital,
I że na gorycz moją nic już nie pomoże –
Smutno mi, Boże!

że jest tam w kraju ktoś, kto tylko lubi,
że dla najlepszych ledwo jestem obojętny
I że mnie pali ten ogień namiętny,
Że nam żarliwą miłość, co mnie gubi
Do ziemi, której serce zapomnieć nie może –
Smutno mi, Boże!

NOC NAD KSIĄŻKĄ

Noc miłosne do uszu szeptała sekreta,
Kiedy drżąca, wzruszona z pięknych ust Romea
Pierwsze pocałowanie swe miłosne wzięła
Ledwie trzynaście wiosen licząca Julietta.
Noc swe czarne, gwieździste namioty rozpięła,

Gdy z werońskiej dziewczeczki wykwitła kobieta...
Nie plamiła ciemności zaranna planeta,
Gdy w ramionach królewskich Sulamit tonęła.

Noc jest porą miłości i błysku rapiera.
O nocy, w aragońskich ogrodach pachnąca!...
Gdy do nóg don Juana upadła Elwira,
We łzach słodkiej miłości i żalu tonąca.

Już lampa gaśnie... Książkę zamykam Szekspira..
O nocy... nocy pusta, samotnie płynąca.

Julian Tuwim (1894–1953)

Юліан Тувім

Polski poeta, pisarz, tłumacz, autor wodewili, skeczy, librett operetkowych i tekstów piosenek; jeden z najpopularniejszych poetów dwudziestolecia międzywojennego. Współzałożyciel kabaretu literackiego "Pod Picadorem" i grupy poetyckiej "Skamander". Podpisywał się pseudonimami: Oldlen, Tuwim, Schyzio Frenik, Jan Wim, Pikador, Roch Pekiński, Owóz, Czylizem, Atoli, Wszak. W 1939 wyemigrował do Francji. Do Polski Tuwim wrócił w czerwcu 1946 roku.

Poezja: "Juwenilia", "Czyhanie na Boga", "Siódma jesień", "Czary i czarty polskie", "Słowa we krwi", "Jarmark rymów", "Lokomotywa", "Kwiaty polskie", "Pegaz dęba, czyli panopticum poetyckie".

Noc

Przyjdiesz nocą. Zostaniesz do rana
I otulisz mnie lekko ramiony.
Ja ci powiem: o, moja nieznana.
Ty mi powiesz: o, mój wytęskniony.

Ніч

Ти вночі прийдеш і вже до рана
Лишишся на спеці молодій.
Я промовлю: о моя неznана;
Ти промовиш: о жаданий мій.

Będziesz moja. Ustami się wpije
W wargi twoje, od nocnych róż
krwawsze,
Obłąkany szal szczęścia przeżyję,
Ale umrze coś we mnie na zawsze.

Zacałuję się sobą! W pierścieni
Splot drgający zakłuje twe ciało,
I uśniemy rozkoszą zmęczeni
I niepomni, że wszystko się stało.

Obudzimy się. Ciężką nienawiść
W głuchych duszach bez słów poczujemy
Zło nam w oczach zaświeci, jak zawiść,
I jak gład będzie smutek nasz niemy.

Ale nocą znów przyjdiesz. Do rana
Będiesz słodko mnie tulić ramiony.
Ja ci powiem: o, moja nieznana!
Ty mi powiesz: o, mój wytęskniony!

PROŚBA O PIOSENKĘ

Jeżelim, Stwórco, posiadał Słowo,
dartwój świetny,
Spraw, by mi serce było gniewem
oceanów,
Bym, jak dawni poeci prosty i
szlachetny,
Wichurą krwi uderzał w możnych i
tyranów.

Nie natchnij mnie hymnami, bo
nie hymnów trzeba

Ніжно так притулишся до мене,
З ніг зіб'є нас шалоців потік.

Щастя я переживу шалене,
Але щось умре в мені навек.

Заболить душа, неначе вивих,
Та ов'юсь круг тебе, як зело.
Заснемо в розкошах пестотливих
І не будем знати, що було.

Збудимося ми й ненависть люту
Вчуємо в серцях, де ніч була.
А в очах побачимо засмуту,
Заздроці і темні іскри зла.

Та вночі ти знов прийдеш. До рана
Будеш на спекоті молодій.
Я промовлю: о моя неznана;
Ти промовиш: о жаданий мій.

(пер. Дм. Павличка)

ПРОСЬБА ПРО ПІСНЮ

Як ти, створителю, дав слова дар
мені, –
У серці влий і гнів, і силу
океанів,
Щоб, як у давнину, були мої пісні
Грозою для вельмож і громом для
тиранів.

Не гімнів я прошу, бо їх не треба
тим,

Tym, którzy w zżartej piersi pod
brudną koszulą
Czcze serce noszą, krzyząc za
kawałem chleba,
A biegną za orkiestrą, co gra
capstrzyk królom.

Lecz słowom mego gniewu daj
błysk ostrej stali,
Brawurę i fantazję, rym celny i
cienki,
Aby ci, w których palnę, prosto w
łeb dostali
Kulą z sześciostrzałowej piosenki!

ПТАК

Na gałązce usiadł ptak:
Zaszcebiotał, zatrzepotał
Ostry dzióbek w piórka otarł,
Rozkołysał cały krzak.

Potem z świstem frunął w lot!
A gałązka rozhuściana
Jeszcze drży, uradowana,
Że ją tak rozpląsał trzpiot.

ZAPACH SZCZĘŚCIA

Wtedy paloną kawą pachniało w
kredensie
A zimne, świeże mleko, jak lody,
wanilią.

Що в одязі бруднім, з порожніми
серцями
За хлібом гоняться, за кусником
черствим,
І під похідний марш біжать за
королями.

Жадаю слова я, котре б як сталь
було,
Уяви буйної, як зливи
прямовисні,
Щоб я, ударивши, потрапив у
чоло
Із шестистрільної окриленої пісні.
(пер. М. Рильського)

ПТАХ

На галузку птах злетів,
Став співати, щебетати,
Дзьобик в пір'ї очищати,
Куц увесь розворушив.

Потім фіть – і геть мерщій!
А галузка все тріпоче,
Мов сказати, щаслива, хоче,
Що пустун до серця їй.
(пер. М. Рильського)

ЗАПАХ ЩАСТЯ

З буфета кави дух підсмаженої
линув,
Ванільні пахощі ішли від
молока,

Kiedy się, mrużąc oczy, orzeszynę
trzęsie,
Po gałęziach w olśnieniu pędzi liści
milion.

Żywiołem zachłyśnięty, zziajany w
rozpędzie,
Peś pokrzyw posiekał, ile traw
stratował!
A kijem obtłukując szyszki i
żołędzie
Peżeś mil po drzewach małpio
przecwałował!

I wszystko to w ognistej pamięci
dziś błyska.
Ciska się małe, szybkie, gorąco,
daleko...
I szczęście pachnie kawą. I
chłoniesz je z bliska.
A chłód w pokoju sączy waniliowe
mleko.

Коли ти, змружившись, трусив
рясну ліщину,
І листя на гіллі струміло, як ріка.

Аж захлинався ти, віддавшись
стихіям.
А кропиви посік! А витолочив
трав!
Шишок і жолудів мільйони збито
києм,
Коли по деревах ти мавпою
стрибав.

Встає у пам'яті усе те, повне
блиску,
Живе і трепетне, малим, далеким
сном,
І пахне кавою те щастя близько,
близько,
І віє самота ванільним молоком.

(пер. М. Рильського)

WSPOMNIENIE

Mimozami jesień się zaczyna,
złotawa, krucha i miła,
To ty, to ty jesteś ta dziewczyna,
która do mnie na ulicę wychodziła.

Od twoich listów pachniało w sieni,
gdym wracał zdyszany ze szkoły,
a po ulicach w lekkiej jesieni
fruwały za mną jasne anioły.

Mimozami zwiędłość przypomina
nieśmiertelnik żółty – październik.
To ty, to ty, moja jedyna,
przychodziłaś wieczorem do cukierni.

Z przemodlenia, z przeomdlenia senny,
w parku płakałem szeptanymi słowy.
Księżyc z chmurek prześwitywał jesienny,
od mimozy złotej majowy.

Ach czułymi, przemiłymi snami
zasypiałem z nim gasnącym o poranku,
w snach dawnymi bawiąc się wiosnami,
jak ta złota, jak ta wonna wiązanka.

ŻYCIE? – ROZPRĘŻĘ SZEROKO RAMIONA...

Życie? –
Rozprężę szeroko ramiona,
Nabiorę w płuca porannego wiewu,
W ziemię się skłonię błękitnemu niebu
I krzyknę, radośnie krzyknę:
– Jakie to szczęście, że krew jest czerwona!

ŻYCIE MOJE

Krwi, snów, mknień, żądz,
Gór, chmur, drzeń, zórz,
Łez, chwil, róż, słońc,
Łkań, gwiazd, gróz, mróz—!
O, życie moje!
O, życie moje!
Bierz, gub, trwoń, trać,
Włot, w śmiech, wgniew, wszał!
Życ! śnić! drzeć! łkać!

Mknij, leć, pędź, wcvwał!
O – życie moje!!
O życie moje!!
Ból? Śmierć? Tak, tak!
Wiem, wiem: czarzlud!
Nic, nic! Dzień –ptak!
W pęd! w lot! w wir! w cud!
O życie, życie moje.

**ПИСЬМО
КО ВСЕМ ДЕТЯМ**

Дорогие мои дети!
Я пишу вам письмецо:
Я прошу вас, мойте чаще
Ваши руки и лицо.

Всё равно какой водою:
Кипячёной, ключевой.
Из реки, иль из колодца,
Или просто дождевой!

Нужно мыться непременно
Утром, вечером и днём –
Перед каждою едою,
После сна и перед сном!

Тритесь губкой и мочалкой!
Потерпите – не беда!
И чернила и варенье
Смоют мыло и вода.

Дорогие мои дети!
Очень, очень вас прошу:
Мойтесь чище, мойтесь чаще –
Я грязнуль не выношу.

Не подам руки грязнулям,
Не поеду в гости к ним!
Сам я моюсь очень часто.
До свиданья!

Ваш Тувим.
(пер. С. Міхалкова)

ЗАКАТ

Такого неба еще не помнят, наверно, люди,
С такого неба грядущей веры струится пламя,
Народ мятется, бичуют тело, кричат о чуде
И ту минуту переживают потом веками.

А позже где-то селяне в церковь идут молиться,
Бубнит священник и знать не знает, свершая требу,
Что приношенья, поклоны в пояс, тупые лица
И воздыханья... и все восходит к такому небу.

И на престоле своем в каком-то тысячелетье
Не представляет ни новый папа, ни присных куча,
Что начиналось с такого неба в тот вечер летний,
Что отпылало, остыло небо, но вера жгуча.

(пер. Ан. Гелескула)

УРОК

Вчись по-польски розмовляти –
То могили біля хати,
Кладовище і могили –
Твій буквар, дитятко миле.
У шерензі біля дому
Хрестики, в снігу брудному.
В траурі Варшава-мати,

Вчись по-польськи розмовляти.
З вихором кружля сніжниця,
А з вампіром – упириця,
Чути вереск упиряти –
Будеш знати? Буду знати.
Жахно в сні кричиш, бо сниться
Знов страшна залізна птиця.
Вдень – одірваної руці
Ти шукаєш у багнюці.
Вчись в руїни, вчися в толу,
З упирями сядь до столу.
І завий, щоб світ плюгавий
Чув пісні дітей Варшави.

Париж, 1939
(пер. Дм. Павличка)

ЗІТХАННЯ

Чи пурнув дух у потойбічність,
Чи лиш землею тіло стало, –
Мене чекає тільки вічність –
Як мало!

(пер. Дм. Павличка)

POLSKI FUTURYZM

Bruno Jasiński (1901–1938)

Бруно Ясенський

Polski poeta, współtwórca polskiego futuryzmu. W Rosji zachwycił się futuryzmem Igora Siewierianina, interesował się twórczością Majakowskiego, Chlebnikowa i Kruczonego. W 1918 wrócił do Polski i podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jasiński zaangażował się w tworzenie ruchu futurystów, współpracował ze Stanisławem Młodożeńcem i Tytusem Czyżewskim. 31 lipca 1937 roku został aresztowany przez NKWD. 17 września 1938 Jasiński rozstrzelany i pochowany w bezimiennym grobie w miejscu straceń Kommunarka pod Moskwą.

Tomiki poetyckie: “But w butonierce”, “Ziemia na lewo”.

DESZCZ

Pada deszcz. Pada deszcz.
Tańczą cienie na firance...
Biały Pierrot, nocny wieszcz,
Deklamuje lilii stance.

Nocą... Cśśścho... Wszystko śpi...
Jacyś... w kryzach... Mrok...
rozplywa...
Wynosili coś przez drzwi...
Miękkie kroki wchodzą w dywan...

ДОЖДЬ

Дождь идёт ночной порой,
На гардинах тени – танцы.
Белый шут, ночной Пьеро,
Лилии читает стансы.

Ночью... тише... не теперь...
Кто там... в
брыжжах... промелькнули...
Выносили что-то в дверь...
Их шаги в коврах тонули...

Krzywy pajac, biedny kłown,
Głupi rycerz Beatryczy
Twarz wykrzywił zło, jak faun,
Na podłodze siadł i KRZYCZY...

Jak chcesz wrzeszczeć – ciszej wrzeszcz!
Przyjdą ludzie!... Światło wniosa!...

Pada deszcz. Pada deszcz.
Monotonnie. Capricioso.

Белый клоун, шут, урод,
Глупый рыцарь Беатриче,
Словно фавн, скрививши рот,
Неразборчивое кличет....

...Тише! Набежит народ!
Свет внесут, и будет поздно!...

...Монотонно дождь идёт...
...Дождь идёт капричиозно...

(пер. Л. Бондаревського)

MARSYLIANKA

nie będę więcej słaWił żadnej z dam
ani jej imię w śpiewnych strofach pieścił
odkąd ujrzałem cię raz pierwszy tam
w tym dziwnym nigdy nie widzianym mieście

pamiętam wieczór jak wytarty gwasz
i w bramach domów przykucnięty przeraz
gdym nagle w tłumie ujrzał twoją twarz
i zrozumiałem że to właśnie teraz

ulica drgała wijąc się jak wąż
migotał witryn kolorowy miszmasz
i wiatr dał słodszy niżli ust twych miąższ
na których pręgą wyciśnięty krzyż masz

i nagle tłumowi obolały guz
rozorał obłąd jak płomiennym zębem
i ktoś olbrzymi ręce w górę wznosił
i w blachę słońca długo bił jak w bęben

a potem nagi poplamiony bruk
i bladych ludzi pierzchające garstki –
uniosłem w oczach tylko chust twych róg
i twój niebieski kołnierz marynarski

nie wiem czy znajdę gdzie o tobie wieść
czy mi się tylko cała wśnisz w legendę –
wiem że cię zawsze muszę w sobie nieść
i w każdej twarzy już cię szukać będę

śni mi się gorzki morskiej wody smak
gdzie przepływ w portach liże barki barek
i mam pod czaszką wieczny trzepot flag
i serce w piersi skacze jak zegarek

wiem to się stanie w jeden duszny zmierzch
będę szedł tłumem i jak lampa migał
aż raz przeleje się mój krzyk przez wierzch
i miastem wstrząśnie jak olbrzymi dźwigar

z rozpędu trzaśnie w moją głowę mur
i nagle przejdzie mój ochrypły bas w alt
ujrzę pod sobą biały chodnik chmur
a pod głowami nieba twardy asfalt

wtedy o wtedy – czuję szat twych wiew
i zapach rąk twych poznam każdą tkanką
klękiesz i z twarzy mi obetrzesz krew –
kochanko moja smukła marsylianko!

TANGO JESIENNE

Z.K.

Jest chłodny dzień paşowy i olive.
Po rżyskach węszy wiatr i ryży seter.
Aleją brzóz przez klonów leitmotiv
Przechodzisz ty, ubrana w bury sweter.

Od ściernisk ciągnie ostry, chłodny wiatr.
Jest jesień, szara, smutna polska jesień...
Po drogach liście tańczą pas-de-quatre
I po kałużach zimny ciąg ich niesie.

Dziś upadł deszcz i drobny był, jak mgła.
W zagonach błyszczy woda mętno-szklista.
Wyskoczył zając z mchów i siadł w pół pas.
Słońcepijany mały futurysta.

Po polach straszą widma suchych iw,
A każda iwa, jak ogromna wiecha...
Aleją brzóz przez klonów leitmotiv
Przechodzisz ty samotna, bezuśmiecha...

I tyle dumy ma twój każdy ruch
I tyle cichej, smutnej katastrofy.
Gdy, idąc drogą tak po latach dwóch
Ty z cicha nucisz moje śpiewne strofy...

POEZJA AWANGARDY

Julian Przyboś (1901–1970)

Юліан Пшибось

Poeta i eseista. Debiutował w 1917 sonetem "Wschód słońca ogłoszonym" anonimowo. Jesienią 1920 podjął studia polonistyczne i filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1921 reaktywował wraz z bratem, Stefanem Przybosiem, Koło Literacko-Artystyczne. W 1922 należał do grupy krakowskich poetów "negatywistów". W latach 1937–1939 przebywał w Paryżu, podróżował po Francji, Belgii i Włoszech. Po

powrocie do kraju do 1955 był dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.

Jego hasło: “maksimum aluzji wyobrażeniowych w minimum słów”.

Wybrana twórczość: “Śruby”, “Oburącz”, “W głąb las”, “Równanie serca”, “Miejsce na ziemi”, “Najmniej słów. Poezje. Materiały poetyckie”...

Z TATR

Pamięci taterniczki, która zginęła
na Zamarłej Turni

Słyszę:

Kamieniuje tę przestrzeń
niewybuchły huk skał.

To – wrzask wody obdzieranej
siklawą z łożyska i
Gromobicie ciszy.

Ten świat, wzburzony
przestraszonym spojrzeniem,
uciszę,

lecz –

Nie pomieszczę twojej śmierci w
granitowej trumnie Tatr.

To zgrzyt
czekana,
okrzesany z echa,
to tylko cały twój świat
skurczony w mojej garści na
obrywie głązu;
to – gwałtownym uderzeniem serca
powalony szczyt.

Na rozpacz – jakże go mało!

A groza – wygórowana!

С ТАТР

Я слышу:

Побивает камнями это
пространство невзорванный
грохот скал

Это – вопли воды от русла
оторванной водопадом
И громобой тишины.

Я успокою этот мир
возмущённый испуганным
взглядом

но –

не помещу твою смерть в
гранитной гробнице Татр.

Это треск
ледоруба
оторванный от эха
это только твой мир целиком
на валунном обрыве зажатый в
моей горсти;

Это – резким ударом сердца
обрушенная вершина.

Для отчаянья – этого мало!

А гроза – это чересчур!

Jak lekko
turnię zawisłą na rękach
utrzymać, i nie paść,
gdy
w oczach przewraca się obnażona
ziemia
do góry dnem krajobrazu,
niebo strącając w przepaść!

Jak cicho
w zatrzaśniętej pięści pochować
Zamarłą.

NOTRE-DAME

Z miliona złożonych do modlitwy
palców wzlatująca przestrzeń!
Lecz zdjęło mnie z iglicy jak z haka
Wnętrze – przerażenie.
Wyszydzony i opluty wśród poczwarych
rozdziawionych deszczem
wiem: Co znaczę ja żywy o krok od
filarów!

Te mury z odrąbanych skał – jak
łby ponade mnie
zmartwychwstają z sarkofagu.
Kto wstrząsnął tą ciemnością,
nagiął –
i ogarnął?
Wiem. Obciążone Jezusami krzyże
trzeba wyostrzyć w pionu
budowniczych drabin
i swoją wolę, zrównaną z

Так легко
удержать на руках повисшую
турню
не пасть
когда в глазах обнажённо
перевернулась земля
и пейзаж вверх дном
небо в пропасть столкнул!

Как тихо
в стиснутой горсти похоронить
Замарлу.

(пер. Г. Ходорковського)

НОТР-ДАМ

З мільйона до молитви складених
пальців злітаючий простір!
Та, ніби з гака, зняв зі шпиля
мене внутренства жах.
Серед потвор, дощем
пороззявлуваних, опльованийий
монстрами, Знаю, що я означаю,
живий, за крок до колон!

Ці мури з відколених скель – мов
голови, на очах
Воскресають із саркофагу.
Хто потряс темнотою цією, хто
Мав таку відвагу?

Знаю. Обтяжені Христами – хрести
вигострить у вертикалі драбин
будівельних треба
і волею своєю, зрівняною з

niezgłębionym lazurem,
swoją śmierć
z ostrołuku
trafić –

– tam na kluczu sklepienia
drga zamknięty pęd strzał –
– i trwać pod hurgotem głązów
szybujących coraz wyżej i wyżej,
aż je, nie skończone, nagły zawrót
stoczy ze szczytu
w dwie wieże, urwane dna.
Kto pomyślał tę przepaść i odrzucił
ją w górę!

глибинами неба,
свою смерть
з лука арки
вбити –

– Там, на вершині склепіння,
Тремтять замкнені швидкості стріл –
– І жити під гуркотом брил, що
котяться в глиб висоти,
доки десь на вершинах собору
не зіллються
в дві вежі – обірвані днища.
Хто намислив безодню оцю і
зметнув її вгору?

(пер. Дм. Павличка)

JEDNA NOC

Ten dzień nie kończył się i dłużył, nieruchomo wisząc,
aż promienniej,
strzeliściej się rozwiął!
Zmrok gwałtowniej pierwsze gwiazdy wyrajał!
Świtała zorza nocy: twoja głowa.

Za oknem, rozpachnionym napęczniała, parną ziemią,
liściastym, obłokowym szumem świat ościenny
przepłynął –
pokój głębia, jak burza ulewą, odelgnał!

Rzut twych w mroku zapalonych ramion
z sukni twoją nagłą nagość
wypłomienił!

W rozłęk biodr, w wilgną różę, rozpękłą od zewnątrz,
moim pędem, nabrzmiałym i tkliwym, do dna twego ciała,
do dreszczu wynikłego z nas, jak piorun z chwili,
zwarciej, głębiej, potężniej,
tkliwiej,

do zachwytu tchu!... Gdy spadła
ta
jedna noc więcej tysiąc!
Zmęczeni
Julian Przyboś
Zmęczeni, spoczawszy na posłaniu z dłoni,
czekamy,
aż parujący pot z ciała nas ulotni
i poniesie na marzeniach,
aby nas położyć na rzęsach, w kołysce dwóch powiek.

W pokojach ciszy, na podścielonych snach
odpoczywamy
uchyleni połowie,
a czyn nasz, tak cały, że obie ręce przepelniał,
przez nasze źrenice się toczy.
Minuty mijają nas
i czas pełnie w błękanie naszych oczu.

WIECZÓR

Te same gwiazdy
wyszeptały wieczór jak zwierzenie.

Latarnie wyszły z ciemnych bram na ulicę
i w powietrzu cicho stanęły.

Zmrok łagodnie przemienia przestrzenie.

Ogrody opuściły swoje drzewa,
szare domki znad rzeki spłynęły.

W niskich brzegach wśród olch płynie żal.

Tylko horyzont uchyla nieba
księżycem,
i droga długo wiedzie we wspomnienie.

I twoje dłonie sieją między nami dal.

КВІТНЕВИЙ СВІТАНОК

Небо в сяючим тремтінні,
світло в чистоті пелюстки,
в світлі сад стоїть, завмерши,
час на сонце, час.
Розповий, дружино, з тіні
немовляточко голюське,
що на нас, прекрасних, вперше,
вперше
дивиться на нас!

(пер. Дм. Павличка)

ДОКИ МИ ЖИВЕМ

Як заграва, гарматний грім –
глянь –
тріснула неба просинь.
Вритий в землю, я карабіна прошу,
як помилювання засудження просить.
Я кричу, безборонний,
з поранених і мертвих уставши.
Мій погляд на рейках бомб,
скинутий в чорну хлань,
припаде до Варшави.
А в розтріснутій надвое слух –
плач мужчин і мовчанка їх, мов патрони.
В цю мить загинув мій брат.
Прощаюся з тими, хто з вогневороту
голови рятує, тікає до зброї.
І тут, у розваленім сховищі, де зойкіт затих,
з останнього подиху ще живих
відтворюю гімн польського народу.

(пер. Дм. Павличка)

POEZJA II WOJNY ŚWIATOWEJ

ПОЕЗІЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Krzysztof Kamil Baczyński (1921–1944)

Кшиштоф Каміль Бачинський

Polski poeta i znany przedstawiciel pokolenia Kolumbów, żołnierz AK. Studiował polonistykę na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Wkrótce porzucił studia i poświęcił się walce konspiracyjnej i poezji. Podczas powstania warszawskiego związany z batalionem harcerskim “Parasol” (pseudonim Krzyś). Zginął 4 sierpnia 1944 roku w Pałacu Blanka zastrzelony przez strzelca wyborowego. Pośmiertnie odznaczony medalem za Warszawę i krzyżem AK. Pochowany na wojskowych Powązkach.

W okresie okupacji niemieckiej ogłosił 4 tomiki poezji: “Zamknięty echem”, “Dwie miłości”, “Wiersze wybrane”, “Arkusze poetycki Nr 1” i składkę “Śpiewzpożogi”.

DESZCZE

Deszcz jak siwe łodygi, szary szum,
a u okien smutek i konanie.
Taki deszcz kocham, taki szelest
strun,

ДОЖДИ

Седые стебли, серый шум в окне,
а с улиц тянет горестью и смертью.
Твой дождь любимый – об одной
струне,

deszcz – życiu zmiłowanie.

Dalekie pociągi jeszcze jadą dalej
bez ciebie. Cóż? Bez ciebie. Cóż?
w ogrody wód, w jeziora żalu,
w liście, w aleje szklanych róż.
I czekasz jeszcze? Jeszcze czekasz?
Deszcz jest jak litość – wszystko
zetrze:

i krew z bojowisk, i człowieka,
i skamieniałe z trwóg powietrze.
A ty u okien jeszcze marzysz,
nagrobku smutny. Czasu napis
spływa po mrocznej, głuchej twarzy,
może to deszczem, może łzami.
I to, że miłość, a nie taka,
i to, że nie dość cios bolesny,
a tylko ciemny jak krzyk ptaka,
i to, że płacz, a tak cielesny.
I to, że winy niepowrotne,
a jedna drugą coraz woła,
i to, jakbyś u wrót kościoła
widzenie miał jak sen samotne.
I stojąc tak w szeleście szklanym,
czuję, jak ład odpływa w poszum.
Odejdą wszyscy ukochani,
po jednym wszyscy – krzyże niosąc,
a jeszcze innych deszcz oddali,
a jeszcze inni w mroku zgina,
staną za szkłem, co jak ze stali,
i nie doznani miną, miną.
I przejdą deszcze, zetną deszcze,
jak kosy ciche i bolesne,
i cień pokryje, cień omyje.
A tak kochając, walcząc, prosząc
stanę u źródeł – studni ciemnych,
w groźnym milczeniu ręce wznosząc,

желанный дождь, подобный
миłosердью.

Все дальше поезда и долог-долог
их путь – не твой? ну что ж? не твой –
к озерам слез в осенних долах
с остеклянелюю листвою.

И стоит ждать? И ждать ли стоит?
Дожди – как жалость, в них и
канем,

и кровь и человека смоем
и воздух, вымощенный камнем.
Все ждешь ты, бедное надгробье?

А беглых лет письмо косое
с лица сплывает исподлобья
не то дождем, не то слезою.

И что любовь, да не такая,
и что слеза, и та впустую,
и что одна вина другую
опережает, окликаю.

И что удар не тронул тела,
а лишь заглох, как птица в поле,
и лишь душа осиротела,
как от видения в костеле.

Растет во тьме стеклянный шорох –
и отплывает мир окрестный.

Уносят дальше все, кто дорог,
чужую долю ноши крестной,
еще кого-то не достало,
еще одна невозвратима, –
прильнут к окну как из металла
и вновь, неузнанные, мимо...

И дождь уносит, дождь их косит
косой холодной и немою.

Покроет тьмою – смоем тьмою.

Плесну рукой в колодце мрака,
над темными ключами стоя,
и молча стыну, как собака

jak pies pod pustym biczem głosu.
Nie pokochany, nie zabity,
nie napełniony, niedorzeczny,
poczuję deszcz czy płacz serdeczny,
że wszystko Bogu nadaremno.
Zostanę sam. Ja sam i ciemność.
I tylko krople, deszcze, deszcze
coraz to cichsze, bezbolesne.

21. II. 1943 r.

под плетью голоса пустою.
И не прикончен, и не начат,
и не добит, и не обласкан,
не знаю – дождь, душа ли плачет,
что все для Господа напрасно.
Стою один до ночи поздней.
Лишь я и ночь. И капля, капля –
все отдаленней, все бесслезней.

21.11.43 г.

(пер. Ан. Гелескула)

ВАЖКА

Ludzie prości i zbrojni, więc
smutni,
wchodzili na okręty omszałe;
niebo grało podobne do lutni
srebrnej chyba i kwiatem pachniało.
Od uliczek rzeźbionych w cieniu
szła procesja czy biały świt
i świergotał jak ptak na ramieniu
żywot mądry rosnących lip.
Potem morza dzieliły się, tarły
szorstką skórą bokiem o bok;
coś wschodziło, a potem marło,
nie odgadnąć: przez dzień czy rok.
Gwiazdy były nisko jak gołębie.
Ludzie smutni nachylali twarz
i szukali gwiazd prawdziwych w głębi
z tym uśmiechem, który chyba znasz.
Potem lądy się otwarły jak bramy,
góry mrucząc prowadziły pod obłok,
więc rzucali w fale nieba kamień,
żeby zmierzyć głębie nieba pod sobą.
I na wiatrów rozłożystych wydmach
sieli drzewek młodziutkich las,

СКАЗКА

Шли к разохшимся палубам
люди,
шли с оружием и были грустны.
небо звонче серебряной лютни
откликалось дыханью весны.
Позади различали на судне
крестный ход или, может, рассвет.
Мудрых лип терпеливые будни
щебетали по-птичьи вослед.
А моря друг на друга кидало,
жесткой шкурою терлась вода,
что-то брезжило и пропадало
через миг или, может, года.
Звезды жались к воде, как голубки.
И с борта к ним тянулись рукой,
глядя вниз, в непроглядные глубы,
с той улыбкой – ты знаешь, какой.
Распахнув побережья вратами,
звали горы в зенит голубой.
В глубь небес они камни метали,
чтобы смерить ее под собой.
На заоблачном сеяли рейде
семя леса над зыбью морской,

i marzyli złotych dębów widma
z tym uśmiechem, który chyba znasz.
Aż wyrosły krzepkie i jasne,
jakby wody przezroczysty płaszcz,
więc patrzyli jak na serca własne
z tym uśmiechem który chyba znasz.
No, i stolarz schylał z wolna głowę
i wyciosał przez czas niedługi
dla nich wonne trumny dębowe,
a dla synów ich dębowe maczugi.
Więc odeszli. Śpiewał obcy czas.
Więc odeszli przez powietrza białe strugi
z tym uśmiechem który dobrze
znasz.

23 VI 44 r.

золотыми деревьями бредя
с той улыбкой – ты знаешь, какой.
И листвою их виденья оделись,
и дубняк расшумелся рекой, –
словно в сердце свое загляделись
с той улыбкой – ты знаешь, какой.
Ну, а плотник поглядывал в оба,
чтобы каждому сладить свое –
им душистые доски для гроба,
а сыновьим ладоням – дубье.
И ушли. Пело время иное.
И ушли в белый дым пеленою
с той улыбкой – ты знаешь,
какой.

23.VI.44 г.

(пер. Ан. Гелескула)

MELANCHOLIA

Szary pejzaż tętni kroplami
w rzeki gęste, lśniące jak ołów,
noc przepędza do pustych obór
czarne chmury, stada bawołów.
Po wądole nakisłym zmierzchem
pełźnie szumem chmur szarych liszaj,
przez zasiane w ugorach cisze
dzień brzezina schodzi przez pole.

1939 r.

POKOLENIE

Wiatr drzewa spienia. Ziemia dojrzała.
Kłosa brzuch ciężki w górę unoszą
i tylko chmury – palcom czy włosom

podobne – suną drapieźnie w mrok.
Ziemia owoców pełna po brzegi
kipi sytością jak wielka misa.
Tylko ze świerków na polu zwisa
głowa obcięta strasząc jak krzyk.
Kwiaty to krople miodu – tryskają
ściśnięte ziemią, co tak nabrzmiała,
pod tym jak korzeń skręcone ciała,
żywcem wtłoczone pod ciemny strop.
Ogromne nieba suną z warkotem.
Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą.
Usta ściśnięte mamy, twarz wilczą,
czuwając w dzień, słuchając w noc.
Pod ziemią drżą strumyki – słyhać –
Krew tak nabiera w żyłach milczenia,
ciągną korzenie krew, z liści pada
rosa czerwona. I przestrzeń wzdycha.
Nas nauczono. Nie ma litości.
Po nocach śni się brat, który zginął,
Któremu oczy żywcem wykłuto,
Którem ukości kijem złamano,
i draży ciężko bolesne dłuto,
nadyma oczy jak bąble – krew.
Nas nauczono. Nie ma sumienia.
W jamach żyjemy strachem zaryci,
w grozie drażymy mroczne miłości,
własne posagi – źli troglodyci.
Nas nauczono. Nie ma miłości.
Jakże nam jeszcze uciekać w mrok
przed żaglem nozdrzy wężących nas,
przed siecią wzdętą kijów i rąk,
kiedy nie wrócą matki ni dzieci
w pustego serca rozpruty strąk.
Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca – bierzemy w rękę,

nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień – tak – głaz.
I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
Popielejące ludzkie pokłady
Na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943 r.

WIECZORY

Nie wystarczy nas na to milczenie
i płacz za umarłym czasem.
Rosną na ścianie, w ogień schodzą cienie.
Obce przeszły, zostały nasze.
Jak zwierzęta łaskawe u ognia mrużąc
otulą nas w futro, nim je wchłonie
noc wargami spalona i sen,
nim ich nie zdejmą nagie dłonie.
I zamyślenie tylko jest, a łez
Nie będzie, nim się nie odnowi
w ruinach kwiat, a w ciele człowiek
i pod stopami śniegu chrzęst.

III 1942 r.

ЕЛЕГІЯ

Хмари летючі, марень вітрила, дерева друзі
на небокраї.
В шерхлі долоні хилиться чоло, чоло боляще,
тіло ридає.
Птах, що під вами ген пролітає, – то моє серце,
темне, високе.
Як же втечу від несупокою в злотяні пуці,
гей, оболочи?
Як повернуся, тугою повен, в себе не взявши
лет ваш і плинність?
Руки пробиті, хрест мій за мною ходить,
неначе
смерті повинність.
Так набухає глина безморфна, місто в пожежах
полуменіє.
Що ж, на землі я – власний надгробок,
власна й надія?
Линете геть ви, хмари безшумні, тихий,
тінистий,
сяючий світе.
Вірою зву вас. Прахом, труною, також людиною
ви мене звіте.

1942

(пер. М. Москаленка)

Władysław Broniewski (1897–1962)
Владислав Броневський

Poeta, żołnierz, twórca poezji rewolucyjnej, liryki miłosnej oraz trenów, tłumacz. Już w gimnazjum deklarował poglądy socjalistyczne. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1925 roku wydał swój pierwszy samodzielny tomik “Wiatraki”. Otrzymał prestiżową posadę sekretarza redakcji “Wiadomości Literackich”, którą piastował do 1936.

Poezje: “Wiatraki”, “Dymy nad miastem”, “Troska i pieśń”, “Bagnet na broń”, “Drzewo rozpaczające”, “Nadzieja”...

CHWILE

Ręce skrzyżuję, głowę pochyle,
w dawność popłyną myśli i chwile,
jesień wichurą w szyby zapłacze,
dawne, stracone znowu zobaczę.

Oczy zasłonię ciężką powieką:
indziej, inaczej, dawno, daleko –
wróci tęsknota, wróci niepokój,
kroki znajome przejdą przez pokój.

Znowu zapłonie w oczach i słowach
światło ukryte w palcach różowych,
nocą w ogrodzie kwiaty się ockną,
duszne zapachy wpłyną przez okno.

Oczom bezsennym znów się odsłonią
piersi jak blade kwiaty tytoniu,
nocą wilgotną – sennie, srebrzyście –
miesiąc obłądny zajrzy przez liście...

Sny niespokojne, sny niepojęte,
kwiaty uwiedłe, okno zamknięte!
Liryko rzewna! – śpiewasz – i nocą
czarne, dalekie skrzydła łopocą.

MOJA MIŁA

Ja już nie chcę poetycko łąć,
ja chcę widzieć to, na co patrzę,
a przy tobie – śmiać się i łąć,
i tak na zawsze.

Spojrzyj, miła, jaki biały śnieg,
nad nim błękit sklepiiony jak kościół.
Chodź na nartach na tamten brzeg
radości.

W tym pokoju, pełnym słońca, bez krat,
dobrze sercu, ale za ciasno...
Wiesz, nie spałem tysiąc lat,
Teraz chcę zasnąć.

Rozpalimy na szczytach gór
ogromne ognie,
będzie głód, pożoga i mór –
ty pomyśl o mnie.

Ja tak kocham, jak pada śnieg,
jak świeci Orion.
Nie ma drutów. Jest tamten brzeg –
krematorium.

КОМЕТА

Ach, myśli opętane, bezładne, bezdarne!
Ach, słowa niepojęte twardego wyroku!
Przez wichry się przedziera, wśród wichru upadnę,
jak wichry huczy we mnie bezdenny niepokój.

Dlatego w snach się błąkam, bezsenny i chory,
jak świeca gorejąca dogasam powoli
i nie wiem, czemu milczą srebrne gwiazdozbiory
nad moim ogniem, śpiewem i snem, który boli.

Ach, muszę się wypalić do dna i do końca,
jak światła wędrujące po gościńcach mlecznych,
zanim upadnę gwiazdą oblędem płonąca,
kometą snów bolesnych, a światu zbytecznych.

СТИХІЇ

Як змиритись мені зі світом,
що повільно падає в зморок?
Я проходжу й палаю світлом
непокірних людських думок.

Грім долати буду, як звіра,
дрож скоряти в душі своїй;
час і простір – то тільки міра
мислі, що б'ється проти стихій.

Облягають мене пустелі,
води страшно на мене йдуть,
насуваються грізно скелі –
їм співаю свою могуть.

Славлю сили людяні й творчі,
сили визвольні й весняні,
що запалюють серед ночі
прометеївські ясні вогні.

Тай будуймо міста і храми –
бо живим повороту нема,
бо зростає смертю за нами
тьма і вічність глухоніма.

(пер. Дм. Павличка)

ОСТАННІЙ ВІРШ

Мене кохала ти, але не так –
палає рана.
Ходили поруч ми, але не в такт,
пробач, кохана.

Забуду опіки цього вогню –
хай час пролине.
Тепер, коли болить, я сам дзвоню,
дзвоню подзвінне.

Та нащо він тобі, прощальний дзвін,
цей звук печалі?
Була любов дрібна – легенький скіп,
і йдеш ти далі.

А що життя мое? – пісні й журба
(тебе немає),
в них віра вся моя, і боротьба,
і дзвін, що грає.

А що лишилося? – життя сумне,
що не голубить,
та ще поезія, котра мене
безмежно любить.

(пер. Дм. Павличка)

POEZJA 1945 – 1990

ПОЕЗІЯ 1945 – 1990

Tadeusz Borowski (1922–1951)
Тадеуш Боровський

Poeta, prozaik, publicysta. Urodził się w Żytomierzu. We wczesnym dzieciństwie przeżył kolektywizację i głód. Jesienią 1940 zapisał się napodziemną polonistykę Uniwersytetu Warszawskiego. Debiutował w 1942 cyklem poetyckim “Gdziekolwiek ziemia...” 25 lutego 1943 Borowski został aresztowany i wywieziony na Pawiak, a następnie do Auschwitz. Zwolniony we wrześniu 1945. Na początku czerwca 1946 powrócił do Warszawy. Zmarł 3 lipca 1951, przyczyną śmierci było samobójstwo.

Poezja: “Gdziekolwiek ziemia...”, “Arkusz poetycki”, “Droga”, “Imiona nurtu”...

MOTYW JESIENNY

Oto znów chmury
z nieba odeszły,
żółte są drzewa,
a złota jesień.

Oto już ptaki
lecą przez niebo.
I mnie też trzeba
gdziekolwiek, gdzie bądź...

ОСІННІЙ МОТИВ

Жодної в небі
Хмари не стало.
Жовті дерева,
Осінь злотава.

Зграї пташині
В чистому небі.
І я збираюсь
Кудись, де-небудь...

(пер. Л. Череватенка)

NOC NAD BIRKENAU	НОЧЬ НАД БИРКЕНАУ	НІЧ НАД БІРКЕНАУ
<p>Znów noc. Znów niebo groźnie krąży jak sęp, jak zwierz się pręży Nad głuchą ciszą, nad obozem. Blady jak trup zapada księżyc.</p>	<p>И снова ночь. Застыла плаком. И небо вороном чернеет. Как труп, за лагерным бараком синюшный месяц коченеет.</p>	<p>Знов ніч. Нелюдське небо знову стерв'ятником неситим висить. Над табором, над тишиною блідий, як мрець, заходить місяць.</p>
<p>I jak rzucona w boju tarcza leży wśród gwiazd niebieski Orion, Głucho w ciemności auta warczą i błyszczą oczy krematorium.</p>	<p>И Орион – как после сечи помятый щит в пыли и соре. Ворчат моторы. Искры мечет кровавым оком крематорий.</p>	<p>Щитом, загубленим у битві, впав Оріон посеред ночі. Гарчать грузовики невидні, блищать крематорійні очі.</p>
<p>Parno i duszno. Sen jak kamień. Nie ma oddechu. Rzęzi gardło. Jak ciężka stopa piersi łamię milczenie trzech milionów zmarłych.</p>	<p>Смесь пота, сырости и гноя вдыхаю. В горле привкус гари. Как лапой, душит тишиною трехмиллионный колумбарий.</p>	<p>Задушно, парко. Сон як камінь... Не продихнеш. У горлі струпи. На груди падає грудками мовчання трьох мільйонів трупів.</p>
<p>Noc, noc bez końca. Świtu nie ma. Oczy od snu są oczadziałe. Jak Boży sąd nad ludzką ziemią zapada mgła nad Birkenau.</p>	<p>Ночь без рассвета. Все затмило. И дело близится к финалу. Как божий суд над мертвым миром, вершится ночь над Биркенау.</p>	<p>Ніч, нескінченна ніч. Не світлом, а чадом душу протинають. Як божий суд над мертвим світом, тьма нависа над Біркенау.</p>
	<p>(пер. Ан. Гелескула)</p>	<p>(пер. Л. Череватенка)</p>

UMARLI POECI

Umarli, spaleni, rozstrzelani,
dla was piszę, koledzy młodości.
Oto ciągnie nurt ziemi nad wami
i szumi – szumem roślin.

To milczenie, bezruch i pustka,
wiry ziemi, zastygłe na pół –
gdzież jest ból, żeby martwym ustom
słów nie zabrakło?

Oto w górze, wysoko na pniach
z was wyrosłych szumią noce i burze,
ustom, ziemią porośłym i wapnem,
słów szukać próżno –

Już za późno, za późno uwiecznionym rękami
łamać się w nocach, w burzach nieucichłych.
Próżno żywych wołacie jękiem,
rozpaczą wichru.

Próżno, próżno. Wichry się kłębią,
wabi trawiasta głąb. Pachną podziemne łąki,
dalej trzeba, pod ziemię, głębiej i głębiej,
aż do was wstąpię.

Już za późno, za późno. Umilknę,
miniony, zapomniany. W martwych oczach
chwieją się drzewa; leśne śpiewne wilgi;
ośleple nurty ziemi toczą się, toczą –

Zaplątani w kłacza paproci,
w korzenie brzóz, w kłęby dzikich malin,
płyniemy, umilkli, dokąd i po co?
dalej, dalej –

KIM JESTEŚ? RĘKI TWOJEJ GEST

Kim jesteś? Ręki twojej gest
i uśmiech drżący w cieniu ócz
znam i nie mogę w sobie kształtu
odtworzyć, jakbym szedł ulicą
tak dobrze znaną, że mi patrzeć
na domy bliskie i otwarte
na oścież oczom – nie potrzeba.
A później: skąd przyszedłem tu?
– w zdumieniu pytać. Tak i ty
bliska mi jesteś i tak znana,
że słowem ciebie nie ogarnę
ani obrazem, tylko czuję
w sobie idący czar od ciebie,
niepokojącą ufność, dobroć
i może grozę piękna, jakbym
ujrzał anioła, który nagle
rozwijając jął do lotu skrzydła
i memu dziwił się lękowi...

MYŚLĘ O TOBIE...

Myślę o tobie. Twoje oczy,
twój głos, twój uśmiech przypominam,
patrzając na niebo. Zboczem nieba
zsuwa się obłok, jakbyś lekko
profil zwróciła w lewo. Ówdzie
drzewo wplątane w wiatr przechyliła
koronę twoim przechyleniem,
a tam w powietrzu ptak się waży –
i wiem, że tak do twarzy wznosisz
dłoń w zamyśleniu. Rozproszona
uroda rzeczy, błysk przelotny
piękna na ziemi wiem, że w tobie
uwiązł i zastygł w kształt...

* * *

Вернуся, мамо. Візьму сокиру
і дров для печі врубаю трохи,
зваримо разом юшку нехитру
із качанів капустианих і моркви.
Вернуся, мамо. В хатині гожо,
ти мене вмиєш, посадиш за стіл.
Шкода, не вмію: близ Вісли можна
копі лозові на продаж плести.
Вернуся, мамо. Двір приберемо,
город скопаєм, засклимо вікна.
У мене руки такі, що звикли
носить каміння й писать поеми.

(пер. Л. Череватенка)

Konstanty Ildefons Gałczyński (1905–1953)
Константи Ільдефонс Галчинський

Poeta, absolwent filologii klasycznej i anglistyki na Uniwersytecie Warszawskim. Przed wojną związany z grupą literacką "Kwadryga". W latach 1931–1933 był na stanowisko attaché kulturalnego w Berlinie. W czasie II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. Dostał się do niewoli i resztę wojny spędził jako jeńiec wojenny w obozie Altengrabow. Po wojnie zamieszkał w Krakowie. Wykorzystując twórczo zdobycze "Skamandra", futuryzmu, kubizmu, surrealizmu.

ROZMOWA LIRYCZNA

– Powiedz mi, jak mnie kochasz.
– Powiem.
– Więc?
– Kocham Cię w słońcu. I przy blasku świec.
Kocham Cię w kapeluszu i w berecie.
W wielkim wietrze na szosie i na koncercie.
W bzach i w brzozech, i w malinach, i w klonach.
I gdy śpisz. I gdy pracujesz skupiona.
I gdy jajko roztrzaskasz ładnie – nawet wtedy, gdy ci łyżka spadnie.
W taksówce. I w samochodzie. Bez wyjątku.
I na końcu ulicy. I na początku.
I gdy włosy grzebieniem rozdzielisz.
W niebezpieczeństwie. I na karuzeli.
W morzu. W górach. W kaloszach.
I boso.
Dzisiaj. Wczoraj. I jutro. Dniem i nocą.
I wiosną, kiedy jaskółka przylata.
– A latem jak mnie kochasz?
– Jak treść lata.
– A jesienią, gdy chmurki i humorki?
– Nawet wtedy, gdy gubisz parasolki.
– A gdy zima posrebrzy ramy okien?
– Zimą kocham Cię jak wesóły ogień.
Blisko przy Twoim sercu. Koło niego.
A za oknami śnieg. Wrony na śniegu.

ЛИРИЧЕСКИЙ РАЗГОВОР

– Как любишь ты меня?
И я ответил:
– Под солнцем я люблю, при лунном свете.
Люблю тебя и в шляпке я, и в шали.
В дороге на ветру – и в людном зале.
Средь тополей, и сосен, и берез.
Во сне. И если занята всерьез.
Когда еду готовишь у плиты (и даже если нож уронишь ты).
В такси. И вообще – в любой машине.
В начале улицы, в конце и в середине.
Когда расчёской волосы разделишь.
В опасности. В кино. На карусели.
В горах. На море. В туфлях и босою.
Вчера и завтра. Днём, ночной порою.
Весной, когда с небес – потоки света.
– А летом как?
– Люблю, как душу лета.
– Что про любовь осеннюю ты скажешь?
– Люблю – коль зонтик потеряешь даже.
– Зимой, когда покрыты снегом сёла?
– Люблю тебя я, как огонь весёлый.
Я место рядом с твоим сердцем берегу.
Снег за окном. Гляди: вороны на снегу.
(пер. С. Шоргина)

ANIŃSKIE NOCE

Korale twoje przestań nizać,
Wiatrowi bardziej jestem rad,
bo jak muzyka Albeniza
przewraca nas na łóżko wiatr.

Księżyc diamentem szyby tnie,
na zachód lecą ptaki,
pająk nad łóżkiem zwiesza się –
szkoda, że nie baldachim.

Upiorny nonsens polskich dni
kończy się nam o zmroku.
Teraz jak wielki saksofon brzmi
noc taka srebrna naokół

I wielkim, bezkresnym wachlarzem
wachluje nas chłopiec nieduży,
szmaragdy w uszach ma,
on jest Murzyn,
a my nazywamy go Nocą.

JUŻ KOCHAM CIĘ TYLE LAT

Już cię kocham tyle lat
na przemian w mroku i śpiewie,
może to już jest osiem lat,
amożdziewięć – nie wiem;

splątało się, zmierzchno – gdzie ty,
a gdzie ja,
już nie wiem – i myślę w pół drogi,
że tyś jest rewolta i kłęska, i mgła,
a ja to twe rzęsy i loki.

АНИНСКИЕ НОЧИ

Кораллы свои перестань низать,
лишь ветру я рад сейчас;
он, словно сюита Альбениса,
в постель опрокинет нас.

Под лунным алмазом стекло дрожит,
и птицы несутся вдаль,
паук над постелью у нас висит –
взамен балдахина (жаль...).

Да, день был ненужен и смысла лишен;
но он позади, мой друг.
И вот серебристая, как саксофон,
звучит уже ночь вокруг.

Нас черный малыш с опахалом в
рукаховеет со всех сторон;
полно изумрудов в его ушах;
ночь – вот как зовется он.

(пер. С. Шоргіна)

ЛЮБЛЮ Я ТЕБЯ СТОЛЬКО ЛЕТ...

Люблю я тебя столько лет –
То в мраке люблю, то в напеве;
Быть может, уже восемь лет...
А может (не знаю) – все девять...

Все спуталось, смерклось; где ты,
а где я,
не знаю – и часто мне снится,
что ты – это мгла, мои годы в боях,
а сам я – твой стан и ресницы.

(пер. С. Шоргіна)

SIÓDME NIEBO

Zima była, gdy wysiadłem z autobusu
I rzuciłem się w twoje ramiona,
I twych włosów, twych wieczornych włosów
ogarnęła mnie woń niezmierna.

Księżyc zniżył się, błysnął nad kłamką,
potem odszedł i wplątał się w drzewo.
Pierścień nocy nad nami się zamknął
i zaczęło się siódme niebo.

СЕДЬМОЕ НЕБО

Я зимой из автобуса вышел –
И в твоих объятиях снова,
Я волос вечерних услышал
Аромат – и не ждал иного.

А луна так ярко светила –
К нам спустилась, застряла в хвое...
Ночь кольцом своим окружила –
И пришло к нам небо седьмое.

(пер. С. Шоргіна)

NA PEWNEGO POLAKA

– Patrz, Kościuszko, na nas z nieba! –
raz Polak skandował
i popatrzył nań Kościuszko,
i się zwymiotował.

1934

NOC W WILNIE

W sercu miłość, a w powietrzu żal.
Wiatr w drzewach trwożliwych trzeszczy.
A ten deszcz – to jakby wiatr miał tyfus
i wymajaczyło mu się takie Wilno z deszczem;

i z takimi na Wilence mostkami,
gdzie samobójstwo to tylko romantyczność,
z dorożkami, płynącymi w mglistość,
z piwiarniami, gdzie piją żandarmi.

Na plakacie rząd do pożyczki wzywa.
Dorożkarze tłuką się po pysku.
Tuż Wilenka, rzeczka mała, swarliwa,
łkająca czarno, ciemno, po rosyjsku.

1935

DZIKA RÓŻA

Za Dzikiej Róży zapachem idź
na zawsze upojony wśród dróg –
będzie cię wiódł jak czarodziejski flet
i będziesz szedł, i będziesz szedł,
aż zobaczysz furtkę i próg.

Dla Dzikiej Róży najcięższe znieś
i dla niej nawiewaj modre sny.
Jeszcze trochę. Jeszcze parę zbóż.
I te olchy. Widzisz. I już –
będzie: wieczór, gwiazdy i ły.

O Dzikiej Róży droga śpiewa pieśń
i śmieje się, złoty znacząc ślad.
Dzika Rózo! Świecisz przez mrok.
Dzika Rózo! Słyszysz mój krok?
Idę – twój zakochany wiatr.

1943

POLSKIE GWIAZDY

Mówię do gwiazd: – Cudowne,
nie śpieszcie się, przystańcie.
I stanęły pod oknem
jak wiejscy muzykanci.

Popatrzały ku sobie,
złotą brew zgięła jedna.

I zadźwięczał w ogrodzie
sierpnia kwartet, pieśń gwiezdna:

wsią błysnęło, kogutem,
tęczą, polem, obłokiem...
Polską wysoką nutę
gwiazdy grały wysokie.

Posłuchaj tylko: ten szum, to noc tak płynie,
szeroka noc, gwiazdzista noc sierpniowa,
sierpniowy czas, sierpniowy wiatr w Szczecinie –
o, cóż za szczęście w tej godzinie
przez okno patrzeć w świat i kochać go od nowa.

Gwiazdy rzekły: – Spójrz, jak skrzy się
ta noc, więc będzie dzisiaj
pieśń o tej nocy jasnej,

która ma suknię modrą,
a urodę i mądrość
z ziemi czerpie;

nad nią srebrne obłoki,
przed nią zielonooki
tańczy sierpień.

przystanąły – w porządku. Muzykanci? To cóż?
Gwiazdy zawsze tak w sierpniu, na nowo.
Więc podszedłem do okna. W okno bił srebrny kurz
i otworzyłem okno na noc sierpniową.

I nagle wiatr mi okno
szerzej odemknął,
i nagle wiatr przeciągnął,
nagle ogród zaszumiał...

Ta noc się toczy kołem jak fortuna.
Ja słyszę ją, ty próżno mówisz: “Uśnij”.
Choć taka piękna jest, gdy schodzi ku nam
ja wolę bizantyjski blask twoich zausznic.
Zasłoń mi noc, próżno się czas zmitręża.
Zasłoń mi noc, niech zejdzie sen jak chmura –
straszliwy jest urody świata ciężar,
nie dla mych rąk, nie dla mojego pióra.
Zasłoń mi noc swoją maleńką dłonią...

1949

ПРОСЬБА О СЧАСТЛИВЫХ ОСТРОВАХ

А меня на счастливые ты острова отвези,
ветром ласковым волосы, словно цветы, растрепай, зацелуй,
убаюкай меня, тихой музыкой в сон погрузи, отумань
и от сна на счастливых меня островах не буди.

Воды шумные, тихие воды ты мне покажи,
звезд беседы на ветвях зеленых услышать, прошу я, позволь,
покажи мотыльков разноцветных, согрей их и к сердцу прижми
и спокойные мысли с любовью склони над водой.

(пер. С. Шоргіна)

ОТЧИЗНА МОЯ – ЭТО МУЗЫКА

Отчизна моя – это музыка. А ты – словно главная нота,
с которой вернусь сквозь годы я к музыке, словно к дому.
И ты не волнуйся, Саския. Нужна мне, нужна до того ты,
что я не отдам тебя смерти – и никому другому.

И если у всех небес я, у всех в небесах серафимов
криком отчаянным вымолю, чтоб пели тебе они “славься”,
если скажу тебе больше: что ты прекрасней рубинов,
тебя попрошу об одном лишь – не очень-то зазнавайся.

Пять лет я молчал, как будто с горы скатившийся камень,
пять лет я молчал, как льдина, и ждал ледохода начала;
но вот к любви прикоснулся запекшимися губами,
и, словно вино, язык мой любовью развязала.

Слушай, Саския: что б ни случилось, я знаю,
что легендою станет судьба твоя,
ибо буквы огнем со стены возвещают:
"Так тебя не полюбит никто, как я".

Словно за лентой, Саския, протяни за бессмертьем руки,
как тянутся за гитарой, как яблоко с ветки срывают.
Гитара и яблоко – бренны; постылы гитары звуки.
Но книгу на этом закрою. Прощу, улыбнись, родная.

(пер. С. Шоргіна)

Я УМРУ – И ЗАРАСТЕТ ТРАВОЮ...

Я умру – и зарастет травой
малый холмик над моей могилой,

но в обличьи месяца с тобою
встречусь, освещая окна милой,

дом твой краской выкрашу чудесной,
белой, серебристою, небесной.

В серебро одену сумрак ночи,
улицу и даже эти тени,

и прохожий скажет: "Нынче очень
яркое у месяца свеченье,

словно белый день – пора ночная!" –
то, что это я свечусь – не зная.

(пер. С. Шоргіна)

СКРОМНІСТЬ

Появився лист якогось числа
на варшавській центральній пошті.
На ньому дивна адреса була:
“НАЙКРАЩОМУ ПОЕТОВІ ПОЛЬЩІ”.
Хоч би прізвище, хоч би дім
чи вулиця – де там, нічого!
Куди послати, кому? А втім,
додумались до такого
(не ховати ж у шафу!) –
листа переслали Стаффу.
Стафф – на Тувіма адресу,
той відповів через пресу:
“Не мій. Панове із пошти,
голови не морочте”,
Начальник, злякавшись, щоб з цим добром
не втратить авторитету,
черкнув своїм золотим пером
таку об’яву в газету:
“Є, мовляв, лист, не відішлеш назад,
нехай зголоситься адресат”,
Та-а-а-ак.
Зголосилились – десятки, сотні,
черга щораз довша й довша.
І вже така на сьогодні,
приміром, як звідси аж до Мазовша.
(пер. Р. Лубківського)

Zbigniew Herbert (1924–1998)
Збігнев Герберт

Poeta i eseista, autor utworów dramatycznych. Jest laureatem wielu polskich i zagranicznych nagród literackich. Jako poeta debiutował w 1950, jednak pierwszą książkę poetycką “Struna światła” wydał dopiero w 1956 roku. Po maturze rozpoczął studia polonistyczne na konspiracyjnym Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, ale przerwał je z powodu wyjazdu do Krakowa. W Krakowie studiował ekonomię, uczęszczał także na wykłady na Uniwersytecie Jagiellońskim i Akademii Sztuk Pięknych. Lata 1975–1981 spędził za granicą, głównie w Niemczech oraz w Austrii i Włoszech. Herbert wrócił do Polski na początku 1981 w okresie największych nadziei związanych z powstaniem “Solidarności”. W 1989 wstąpił do Stowarzyszenia Pisarzy Polskich.

Tomy poetyckie: “Struna światła”, “Hermes, pies i gwiazda”, “Pan Cogito”, “Raport z oblężonego Miasta i inne wiersze”, “Elegia na odejście”, “Epilog burzy”...

PRZESŁANIE PANA COGITO

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego
kresu
po złote runo nicości twoją ostatnią
nagrodę

idź wyprostowany wśród tych co na
kolanach
wśród odwróconych plecami i
obalonych wproch

ocalałeś nie po to aby żyć
masz mało czasu trzeba dać
świadcstwo

ПОСЛАНИЕ ГОСПОДИНА КОГИТО
(з книги “Пан Когито”)

Иди до темной границы как те
что шли до тебя
за своей последней наградой
золотым руном небытия

иди не склонив головы среди тех
что на коленях
среди повернувшихся спиной и
повергнутых в прах

ты уцелел не для того чтобы жить
времени мало нужно дать
пример

bądź odważny gdy rozum zawodzi
 bądź odważny
 w ostatecznym rachunku jedynie
 to się liczy

a Gniew twój bezsilny niech będzie
 jak morze
 i lekroć usłyszysz głos ponizonych i
 bitych

niech nie opuszcza ciebie twoja
 siostra Pogarda
 dla szpiclów katów tchórzy – oni
 wygrają
 pójdą na twój pogrzeb i z ulgą
 rzuca grude
 a kornik napisze twój uładzony
 życiorys

i nie przebaczaj zaiste nie w twojej
 mocy
 przebaczać w imieniu tych których
 zdradzono o świcie

strzeż się jednak dumy
 niepotrzebnej
 oglądaj w lustrze swą błazeńską
 twarz
 powtarzaj: zostałem powołany –
 czyż nie było lepszych
 strzeż się oschłości serca kochaj
 źródło zaranne

ptaka o nieznanym imieniu dąb
 zimowy
 światło na murze splendor nieba
 one nie potrzebują twego ciepłego

будь мужествен когда подводит
 разум
 будь мужествен ведь только это в
 счет

а гнев твой бессильный пусть
 будет как море
 каждый раз как услышишь голос
 униженных и битых

пусть ведают всю меру твоего
 презренья
 стукач палач и трус – но
 выигрывают они
 и на твою могилу бросят ком
 земли
 а короед напишет жизнеописание

и не прощай ты воистину не
 имеешь права
 прощать от имени тех кого
 предали на рассвете

бойся однако ж гордости
 ненужной
 в зеркале взглядишь в свое лицо
 шута
 тверди: я призван – разве не
 было лучших
 бойся черствости сердца люби
 ручей журчащий

птицу с неведомым тебе именем
 зимний дуб
 свет на стене великолепие неба
 они не нуждаются в тепле твоего

oddechu

są po to aby mówić: nikt cię nie
pocieszy

czuwaj – kiedy światło na górach
daje znak – wstań i idź
dopóki krew obraca w piersi twoją
ciemną gwiazdę

powtarzaj stare zaklęcia ludzkości
bajki i legendy
bo tak zdobędziesz dobro którego
nie zdobędziesz
powtarzaj wielkie słowa powtarzaj
je z uporem
jak ci co szli przez pustynię i ginęli
w piasku

a nagrodzą cię za to tym co mają
pod ręką
chłostą śmiechu zabójstwem na
śmietniku

idź bo tylko tak będziesz przyjęty
do grona zimnych czaszek
do grona twoich przodków:
Gilgamesza Hektora Rolanda
obrońców królestwa bez kresu i
miasta popiołów

Bądź wierny Idź

дыханья

они существуют чтоб знал ты:
никто тебя не утешит

бодрствуй – когда же свет на
горах даст знак – встань и иди
покуда кровь вращает в груди
темную твою звезду

тверди заклятья сказки легенды
что создали люди
ибо так ты добудешь благо
которого не добудешь
тверди великие слова упрямо их
тверди
как те что шли через пустыню и
гибли в песках

a наградят тебя тем что есть под
рукой
хлыстом издевки убийством на
мусорной куче

иди только так будешь принят в
чреду черепов
в чреду твоих предков:
Гильгамеша Гектора Rolанда
защитников царства без границ и
города пепелищ

Будь верен Иди

(пер. В. Британишського)

RAPORT Z OBLĘZONEGO MIASTA

Zbyt stary żeby nosić broń i walczyć jak inni –

wyznaczono mi z łaski poślednią rolę kronikarza
zapisuję – nie wiadomo dla kogo – dzieje oblężenia

mam być dokładny lecz nie wiem kiedy zaczął się najazd
przed dwustu laty w grudniu wrześniu może wczoraj o świcie
wszyscy chorują tutaj na zanik poczucia czasu

pozostało nam tylko miejsce przywiązanie do miejsca
jeszcze dzierzemy ruiny świątyń widma ogrodów i domów
jeśli stracimy ruiny nie pozostanie nic

piszę tak jak potrafię w rytmie nieskończonych tygodni
poniedziałek: magazyny puste jednostką obiegową stał się szczur
wtorek: burmistrz zamordowany przez niewiadomych sprawców
środa: rozmowy o zawieszeniu broni nieprzyjaciel internował posłów

nie znamy ich miejsca pobytu to znaczy miejsca kaźni
czwartek: po burzliwym zebraniu odrzucono większością głosów
wniosek kupców korzennych o bezwarunkowej kapitulacji
piątek: początek dżumy sobota: popełnił samobójstwo
N.N. niezłomny obrońca niedziela: nie ma wody odparliśmy
szturm przy bramie wschodniej zwanej Bramą Przymierza

wiem monotonne to wszystko nikogo nie zdoła poruszyć

unikam komentarzy emocje trzymam w karchach piszę o faktach
podobno tylko one cenione są na obcych rynkach
ale z niejaką dumą pragnę donieść światu
że wyhodowaliśmy dzięki wojnie nową odmianę dzieci
nasze dzieci nie lubią bajek bawią się w zabijanie

na jawie i we śnie marzą o zupie chlebie i kości
zupełnie jak psy i koty
wieczorem lubię wędrować po rubieżach Miasta
wzdłuż granic naszej niepewnej wolności

patrzę z góry na mrowie wojsk ich światła
słucham hałasu bębnow barbarzyńskich wrzasków
doprawdy niepojęte że Miasto jeszcze się broni

oblężenie trwa długo wrogowie muszą się zmieniać
nic ich nie łączy poza pragnieniem naszej zagłady
Goci Tatarzy Cesarza pułki Przemienienia Pańskiego

kto ich policzy
kolory sztandarów zmieniają się jak las na horyzoncie
od delikatnej ptasiej żółci na wiosnę przez zieleń czerwień do zimowej czerni
tedy wieczorem uwolniony od faktów mogę pomyśleć
o sprawach dawnych dalekich na przykład o naszych
sprzymierzeńcach za morzem wiem współczują szczerze
ślą mąkę worki otuchy tłuszcz i dobre rady
nie wiedzą nawet że nas zdradzili ich ojcowie
nasi byli alianci z czasów drugiej Apokalipsy
synowie są bez winy zasługują na wdzięczność więc jesteśmy wdzięczni

nie przeżyli długiego jak wieczność oblężenia
ci których dotknęło nieszczęście są zawsze samotni
obrońcy Dalajlamy Kurdowie afgańscy górale
teraz kiedy piszę te słowa zwolennicy ugody
zdobyli pewną przewagę nad stronnictwem niezłomnych
zwykle wahanie nastrojów losy jeszcze się wazą

cmentarze rosna maleje liczba obrońców
ale obrona trwa i będzie trwała do końca

i jeśli Miasto padnie a ocaleje jeden
on będzie niósł Miasto w sobie po drogach wygnania
on będzie Miasto

patrzemy w twarz głodu twarz ognia twarz śmierci
najgorszą ze wszystkich – twarz zdrady

i tylko sny nasze nie zostały upokorzone

WOJNA

Pochód stalowych kogutów.
Chłopcy malowani wapnem.
Aluminiowe opiłki burzą domy.
Wyrzucają ogłuszające kule w powietrze całkiem czerwone.
Nikt nie uleci w niebo.
Ziemia przyciąga ciało i ołów.

DOM

Dom nad porami roku
Dom dzieci zwierząt i jabłek
kwadrat pustej przestrzeni
pod nieobecną gwiazdą

dom był lunetą dzieciństwa
dom był skórą wzruszenia
policzkiem siostry
gałęzią drzewa

policzek zdmuchnął płomień
gałąź przekreślił pocisk
nad sypkim popiołem gniazda
piosenka bezdomnej piechoty

dom jest sześcianem dzieciństwa
dom jest kostką wzruszenia

skrzydło spalonej siostry

liść umarłego drzewa

ГОСПОДИН КОГИТО ЧИТАЕТ ГАЗЕТУ

На первой странице сообщенье
убито 120 солдат

война идет долго
можно привыкнуть

рядом уголовная хроника
сенсационное преступление
портрет убийцы

глаз Господина Когито
скользит безразлично
по солдатской гекатомбе
чтоб сладострастно углубиться
в уголовный ужас

тридцатилетний крестьянин
в нервной депрессии
убил свою жену
и двоих детей

сообщают подробно
как именно он убил их
положение тел
и другие детали

120 павших
напрасно искать на карте
слишком большая удаленность
скрывает их как джунгли

не потрясают воображенье
слишком их много
цифра ноль на конце
делает их абстракцией

тема для размышлений:
арифметика сострадания

1974

(пер. В. Британишського)

ДУША ГОСПОДИНА КОГИТО

Прежде
как известно
душа выходила из тела
когда остановится сердце

с последним вздохом
удалялась тихо
на пажити неба

душа Господина Когито
ведет себя иначе

покидает тело при жизни
ни словом не простившись

месяцы годы проводит
на других континентах
за границами Господина Когито

трудно узнать ее адрес
вестей от нее не слышно
она избегает контактов
не пишет писем

вернется ли никто не знает
может ушла безвозвратно

Господин Когито борется
с низким чувством зависти

думает о душе хорошо
думает о душе с нежностью

конечно же она должна
обитать и в других телах

душ явно слишком мало
на целое человечество

Господин Когито приемлет жребий
другого выхода нету

даже пытается убеждать себя
– моя душа моя –

думает о душе с сентиментом
думает о душе с нежностью

и когда нежданно
она является обратно
он ее не встречает словами
– хорошо что вернулась

а только смотрит искоса
как перед зеркалом сидя
она расчесывает волосы
спутанные и седые

1984

(пер. В. Британишського)

СМЕРТЬ ЛЬВА

1

Большими скачками
через необъятное поле
под небом нависшим
декабрьской хмурью
от ясной поляны
к темному лесу
убегает Лев

за ним вослед
охотников погоня

большими скачками
со всклокоченной бородою
с лицом вдохновенным
пылая гневом
убегает Лев
к лесу на горизонте

за ним
Господи помилуй

идет облава
остервенело
идет облава
на Льва

впереди
Софья Андреевна
вся мокрая
после попытки утопиться
зовет призывает
– Левочка –
голосом который мог бы
заставить смягчиться и камень

за нею
сыновья дочки
дворян приبلуды
городовые попы
эмансипантки
умеренные анархисты
христиане невежды
толстовцы
казаки
и всякая сволочь

бабы пищат
мужики улюлюкают
ад

2

финал
маленькая станция Астапово
как деревянная колотушка
возле железной дороги

милосердный железнодорожник
положил Льва на кровать

теперь он уже в безопасности

над маленькой станцией
зажглись огни истории

Лев закрыл глаза
безразличный к миру

только настырный
поп Пимен
который поклялся
втащить душу Льва
в рай
склоняется над Львом
старается перекричать
хрипящее дыханье
хитро пытается
– А что теперь –
– Надо убегать –
говорит Лев
и повторяет
– Надо убегать

– куда – вопрошает поп
– куда христианская душа

Лев замолчал
схоронился в вечную тень
в вечное молчанье

пророчества никто не понял
как если бы не знали слов Писанья

“восстанет народ на народ
и царство на царство
одни падут от меча
других погонят в неволю
во все народы
ибо то будет время отмщения
да исполнится
все написанное”

вот и приходит время
бегства из дому
блужданья в джунглях
безумного скитанья в море
круженья во мраке
ползанья во прахе

время беглеца и погони

время Великого Зверя

1990
(пер. В. Британишського)

ВЫСОКИЙ ЗАМОК

*Лешеку Электоровичу
в знак непоколебимой дружбы*

1

в награду
экскурсия
к Высокому Замку

прежде
чем мы достигнем подножья
поездка на трамвае

концерто гроссо
для железа
литого
кованого
нам дарованного

альт рельс
гобои
в густой траве диссонансов

на каждом
повороте
трамвай сгорает
в экстазе

на крыше
комета
фиолетовохвостая

яростный грохот
меди красной
меди охриплой
меди победоносной

отраженный в окнах
утихший
Львов
спокойный
бледный
канделябр слез

2

Высокий Замок

прячет стопы свои стыдливо

под одеяло

из лещины

волчьих ягод крапивы

своднический лесочек

белой

потной блузкой

обнимает

плечо на котором якорь

3

срезаем по диагонали

тропинкой

быстрой как ручей

тут повесили

Юзефа и Теофиля

за то что они слишком пылко

возлюбили свободу

– не раздражает ли вас

что дети кричат

что матери их зовут

что хрипло галдят торговцы

– пусть каждый

делает свое

– нас же

уже скоро

заберут

на вечерних крыльях

абрикосовых

яблочных
с синеватой
каймою
к другому
еще более высокому
замку

1998

(пер. В. Британишського)

ПАН КОГІТО ШУКАЄ ПОРАДИ

Стільки книжок словників
товстенні енциклопедії
та нікого нема щоб порадив
вивчили сонце
місяць зорі
загубили мене
душа моя
відмовляється
знаннями втішатись
мандрує тоді ночами
по дорогах батьків
і ось
містечко Брацлав
серед соняхів чорних
те місце яке ми покинули
те місце яке кричить криком
зараз шабаш
як завжди на шабаш
з'являється Нове Небо
– шукаю тебе рабі
– його тут немає
кажуть хасиди
– він у світі шеолу
– мав гарну смерть
кажуть хасиди

– дуже гарну
немов перейшов
з одного кута
в інший кут
весь чорний
в руках мав
палаючу Тору
– шукаю тебе рабі
– за яким небосхилом
ти сховав мудре вухо
– болить мені серце рабі
клопоти маю
може б мені порадив
рабі Нахман
але як же знайти його
в усім цім попелі

(пер. В. Дмитрука)

ПАН КОґІТО РОЗГЛЯДАЄ У ДЗЕРКАЛІ СВОЄ ОБЛИЧЧЯ

Хто писав наші лиця напевно віспа
каліграфічним пером ставлячи своє “о”
але від кого маю подвійне підборіддя
по яким ненажері я ж усією душею
до аскези тягнувся чому це очі
так близько посаджені то ж не я то він
виглядав серед хащі напад венеців
вуха надто лапаті дві мушлі зі шкіри
мабуть спадок по пращурі який вловлював відгук
гуркоту коли мамонти посуваються степом

чоло не надто високе думок дуже мало
– жінки земля золото не дати з коня себе скинути –
князь думав за них а вітер носив по дорогах
роздирали пальцями мури і раптом з шаленим криком
спадали у прірву щоби в мені вернутись

а я ж купував у мистецьких салонах
пудри мікстури помади
для шляхетності мазі
прикладав до очей мармур зеленъ Веронезе
натирав Моцартом вуха
вдосконалював ніздрі запахом старих книг

у дзеркалі лице спадкове
мішок де ферментують давні м'яса
гріхи і прагнення середньовічні
палеолітичний страх і голод

такий-бо тин яка і хата
в ланцюг гатунків скуте тіло

так я програв турнір з обличчям

(пер. В. Дмитрука)

Czesław Miłosz (1911–2004)

Чеслав Мілош

Poeta, prozaik, eseista, tłumacz. Jeden z największych poetów polskich, laureat nagrody Nobla w roku 1980 w dziedzinie literatury za całokształt twórczości (“...który z bezkompromisową przenikliwością opisuje zagrożoną egzystencję w świecie pełnym silnych konfliktów”) i wielu innych prestiżowych nagród literackich, tłumaczony na kilkanaście języków. Urodził się na Litwie. Ukończył prawo na Uniwersytecie Stefana Batoiego w Wilnie. W 1937 Miłosz przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął pracę w Polskim Radiu. Od końca 1945 pracował w dyplomacji. W roku 1960 na zaproszenie uniwersytetów California oraz Indiana wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Osiadł na

stałe w Berkeley, gdzie otrzymał posadę profesora na Wydziale Języków i Literatur Słowiańskich University of California. Do Polski wrócił w 1993 r. i pozostał do śmierci.

Twórczość: *“Poemat o czasie zastygłym”, “Trzy zimy”, “Ocalenie”, “Zniewolony umysł”, “Światło dzienne”, “Zdobycie władzy”, “Dolina Issy”, “Traktat poetycki”, “Rodzinna Europa”, “Król Popiel i inne wiersze”, “Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada”, “Ziemia Ulro”, “Nieobjęta ziemia”, “Zaczynając od moich ulic”, “Na brzegu rzeki”, “Metafizyczna pauza”, “Życie na wyspach”, “Orfeusz i Eurydyka”, “Przygody młodego umysłu”, “Wiersze ostatnie”.*

KONIEC ŚWIATA

W dzień końca świata
Pszczoła krąży nad kwiatem
nasturcji,
Rybak naprawia błyszczącą sieć.
Skaczą w morzu wesołe delfiny,
Młode wróble czepiają się rynny
I wąż ma złotą skórę, jak powinien
mieć.

W dzień końca świata
Kobiety idą polem pod parasolkami,
Pijak zasypia na brzegu trawnika,
Nawołują na ulicy sprzedawcy warzywa
I łódka z żółtym żaglem do wyspy
podpływa,
Dźwięk skrzypiec w powietrzu trwa
I noc gwiazdzistą odmyka.

A którzy czekali błyskawic i gromów,
Są zawiedzeni.
A którzy czekali znaków i
archanielskich trąb,
Nie wierzą, że staje się już.

ПЕСНЯ О КОНЦЕ СВЕТА

В день конца света
Пчелка тихо кружит над
настурцией,
Рыбак починает блестящую сеть.
Веселые дельфины скачут в море,
Воробышки расселись на заборе
И кожа змеи лоснится на солнце,
как медь.

В день конца света
Идут по полю женщины с зонтами,
В газоне с краю пьяный засыпает,
Нас зеленщик на улицу зовет,
И желтый парус к острову
плывет,
И скрипки звук, вверху зависнув,
Звёздную ночь нам отворяет.

А те, кто ждали молнии и грома,
Разочарованы.
А те, кто ждали знамений и
архангельской трубы,
Не верят в то, что все уж началось.

Dopóki słońce i księżyc są w górze,
Dopóki trzmiel nawiedza różę,
Dopóki dzieci różowe się rodzą,
Nikt nie wierzy, że staje się już.

Tylko siwy staruszek, który byłby
prorokiem,
Ale nie jest prorokiem, bo ma inne
zajęcie,
Powiada przewiązując pomidory:
Innego końca świata nie będzie,
Innego końca świata nie będzie.

MIŁOŚĆ

Miłość to znaczy popatrzyć na siebie,
Tak jak się patrzy na obce nam rzeczy,
Bo jesteś tylko jedną z rzeczy wielu.
A kto tak patrzy, choć sam o tym nie wie,
Ze zmartwień różnych swoje serce leczy,
Ptak mu i drzewo mówią:
przyjacielu.

Wtedy i siebie, i rzeczy chce użyć,
żeby stanęły w wypełnienia łunie.
To nic, że czasem nie wie, czemu
służyć:
Nie ten najlepiej służy, kto
rozumie.

Пока луна и солнце в небесах,
Пока у розы желтый шмель в гостях,
И детки розовенькие родятся,
Не верится, что все уж началось.

Лишь старичок седой, что мог бы
быть пророком,
Но не пророк он – не клянет нас
и не судит,
Бубнит, подвязывая помидоры:
Другого конца света не будет,
Другого конца света не будет.

1944

(пер. В. Орданського)

ЛЮБОВЬ

Любовь это взгляд на себя самого
Со стороны, как на что-то чужое:
Ты лишь один из тысячи вокруг.
Кто так поглядит, сам не зная того,
Тревожное сердце свое успокоит,
Ему и дерево, и птица скажут:
друг.

Тогда и он, и все, что есть снаружи,
Себя исполнив, светом засияет.
И пусть не знает сам, чему он
служит:
Не лучше служит тот, кто
понимает.

1943

(пер. В. Орданського)

DAR

Dzień taki szczęśliwy.
Mgła opadła wcześniej, pracowałem
w ogrodzie.
Kolibry przystawały nad kwiatem
kaprifolium.
Nie było na ziemi rzeczy, którą
chciałbym mieć.
Nie znałem nikogo, komu warto
byłoby zazdrościć.
Co przydarzyło się złego,
zapomniałem.
Nie wstydziłem się myśleć, że
byłem kim jestem.
Nie czułem w ciele żadnego bólu.
Prostując się, widziałem niebieskie
morze i żagle.

ДАР

Что за счастливый день,
Рано осел туман, я работал в
саду,
Колибри висели над цветком
каприфоли.
Не было в мире вещи, которой бы
я пожелал.
Никого, кому стоило бы
завидовать.
Что плохого случилось, все
позабыл.
Мне не было стыдно за то, что
такой я, как есть,
И ничто у меня не болело.
Выпрямляясь, я видел парус в
морской синеве.

1971

(пер. В. Орданського)

OBŁOKI

Obłoki, straszne moje obłoki,
jak bije serce, jaki żal i smutek
ziemi,
chmury, obłoki białe i milczące,
patrzę na was o świcie oczami łez
pełnemi
i wiem, że we mnie pycha,
pożądanie
i okrucieństwo, i ziarno pogardy
dla snu martwego splatają posłanie,
a kłamstwa mego najpiękniejsze farby
zakryły prawdę. Wtedy spuszczam oczy
i czuję wicher, co przeze mnie

ОБЛАКА

Облака, облака мои страшные,
Как бьется сердце, какая жалость
и грусть земли,
Облака и тучи, белые, безмолвные,
Смотрю на вас на рассвете, и
глаза мои слез полны,
И знаю, что во мне надменность,
вожделенье,
Жестокость и зерно презренья
Сна мертвого сплетают ложе,
А ложь моя великолепьем красок
Закрыла правду. Опустив глаза,
Я чувствую, как вихрь меня

wieje,
pałacy, suchy. O, jakże wy straszne
jesteście, stróże świata, obłoki!
Niech zasną,
niech litościwa ogarnie mnie noc.

пронзает
Сухой, палящий. О, как вы страшны,
Вы, стражи мира, облака!
Хочу уснуть,
Пусть милосердно примет ночь меня.

1935

(пер. В. Орданського)

JEŻELI

Jeżeli Boga nie ma,
to nie wszystko człowiekowi wolno.
Jest stróżem brata swego
i nie wolno mu brata swego zasmucać,
opowiadając, że Boga nie ma.

NADZIEJA

Nadzieja bywa, jeżeli ktoś wierzy,
że ziemia nie jest snem, lecz żywym ciałem,
I że wzrok, dotyk ani słuch nie kłamie.
A wszystkie rzeczy, które tutaj znałem,
Są niby ogród, kiedy stoisz w bramie.

Wejść tam nie można. Ale jest na pewno.
Gdybyśmy lepiej i mądrzej patrzyli,
Jeszcze kwiat nowy i gwiazdę niejedną
W ogrodzie świata byśmy zobaczyli.

Niektórzy mówią, że nas oko ludzi
I że nic nie ma, tylko się wydaje,
Ale ci właśnie nie mają nadziei.
Myślą, że kiedy człowiek się odwróci,
Cały świat za nim zaraz być przestaje,
Jakby porwały go ręce złodziei.

ŚWIAT
(Poema naiwne)

No tak, trzeba umierać
No tak, trzeba umierać.
śmierć jest ogromna i niezrozumiała.
Na próżno w Dzień Zaduszny chcemy usłyszeć głosy
z ciemnych podziemnych krain, Szeolu, Hadesu.
Jesteśmy igrające króliczki, nieświadome, że pójda pod
nóż.
Kiedy zatrzyma się serce, następuje nic,
mówią moi współcześni wzruszając ramionami.

Chrześcijanie stracili wiarę w surowego Sędziego,
który skazuje grzeszników na kotły z wrzącą smołą.

Ja odniosłem korzyści z czytania Swedenborga,

U którego żaden wyrok nie spada z wysoka,

I dusze umarłych ciągnie jak magnes do dusz
podobnych

Ich karma, jak u buddystów.

Czuję w sobie tyle nie wyjawionego zła, że nie
wykluczam mego pójścia do Piekła.

Byłoby to zapewne Piekło artystów,

To znaczy ludzi, którzy doskonałość dzieła

Stawiali wyżej niż swoje obowiązki małżonków, ojców,
braci i współobywateli.

MIASTO MŁODOŚCI

Przystojniej byłoby nie żyć. A żyć nie jest przystojnie,
Powiada ten, kto wrócił po bardzo wielu latach
Do miasta swojej młodości. Nie było nikogo
Z tych, którzy kiedyś chodzili tymi ulicami,
I teraz nic nie mieli oprócz jego oczu.
Potykając się, szedł i patrzył zamiast nich
Na światło, które kochali, na bzy, które znów kwitły.
Jego nogi, bądź co bądź, były doskonalsze
Niż nogi bez istnienia. Płuca wdychały powietrze
Jak zwykle u żywych, serce biło
Zdumiewając, że bije. W ciele teraz biegła
Ich krew, jego arterie żywiły ich tlenem.
W sobie czuł ich wątroby, trzustki i jelita.
Męskość i żeńskość, minione, w nim się spotykały,
I każdy wstyd, każdy smutek, każda miłość.
Jeżeli nam dostępne rozumienie,
Myślał, to w jednej współczującej chwili,
Kiedy co mnie od nich oddzielało, ginie,
I deszcz kropel z kiści bzu sypie się na twarz
Jego, jej i moją równocześnie.

TAK MAŁO

Tak mało powiedziałem.
Krótkie dni.

Krótkie dni,
Krótkie noce,
Krótkie lata.

Tak mało powiedziałem,
Nie zdążyłem.

Serce moje zmęczyło się
Zachwytem,

Rozpaczą,
Gorliwością,
Nadzieją.

Paszczą lewiatana
Zamykała się na mnie.

Nagi leżałem na brzegach
Bezludnych wysp.

Porwał mnie w otchłań zesołą
Biały wieloryb świata.

I teraz nie wiem
Co było prawdziwe.

ПОЭТИЧЕСКИЙ ТРАКТАТ

ВСТУПЛЕНИЕ

Пускай родная речь простою будет.
Пускай любой, едва услышит слово,
Увидит реку, яблоню, тропинку,
Как видишь в полыхании зарниц.

Однако речь не может быть картиной
Итолько. Издавна ее прельщает
Мелодия и рифмы колыбельность.
Неладно ей в сухом, шершавом мире.

Сегодня часто спрашивают, что за
Смущение, с каким стихи читаешь,
Как будто автор с умыслом неясным
В них обращался к худшему себе,
Изгнавши мысль и обманувши мысль.

С приправой шутки, шутовства, сатиры
Поэзия ценителей находит,
Такой она понравиться способна.
Но те баталии, где ставка – жизнь,
Ведутся в прозе. Не всегда так было.

И до сих пор не высказана горечь.
Роман, трактат служебен, но не вечен.
Одно хорошее четверостишье
Томов трудолюбивых тяжелей.

I. ПРЕКРАСНАЯ ЭПОХА (*уривки*)

Дремали дрожки у Марьяцкой башни.
Уютный Краков в зелени лежал
Пасхальным свежекрасенным яичком.
В плащах широких важно шли поэты.
Никто не помнит нынче их имен.
Но руки их, они реальны были.
Над столиками запонки, манжеты.
На палке нес газету вместе с кофе
Официант– и канул безымянным.
Рахили в длиннохвостых шалях*1), Музы,
Пригубивши, закалывали косу
Той шпилькой, что лежит сегодня в пепле
Их дочерей или в комодке подле
Умолкшей раковины. Ангелы модерна
В домах отцовских, по уборным темным,
Обдумывали связь души и пола,
Печали и мигрень лечили в Вене
(Сам доктор Фрейд, слышал я, галичанин).
У Анны Чилаг*2) отрастали кудри,
Блистали позументами гусары.
В горах носился слух, что Франц-Иосиф
Внизу, в долине, проезжал в карете.

Там наш исток. Напрасно отрицать,
На Золотой далекий век ссылаться.
Не лучше ли принять, признать своими
Усы колечком, набор котелок,
Побрякиванье дутого брелока.

Признать и песню над пивною кружкой
В суконно-черных заводских предместьях.
Ухолят, чиркнув спичкой, на полсуток
Творить в дыму богатство и прогресс.

Там наш исток. Иллюзион мигает:
Макс Линдер – плюх, с коровой в поводу
В садах сквозь зелень светят лампы.
И оркестрантки в трубы, трубы дуют.

Свиваясь из сигарного дымка,
Из рук, колец, сиреневых корсажей,
Через поля, долины, горы вьется
Команда: “Vorwaerts! En avant! Allez!”
То наше сердце залито известкой
В пустых полях, распаханых огнем.
Никто не знает, почему скончались
– Всё под кадрили – богатство и прогресс.

Как ни печально, там наш стиль рождается.
Под утро лира смиренная бряцает
В мансарде над шантанной погремушкой.
Как звездный хруст – эфирные напевы,
Ненужные купцам и их супругам,
Ненужные и в деревушках горных.
Они чисты, наперекор земному.
Они чисты и слов таких не знают:
Вагон, билеты, задница и деньги.

Учись читать, мечтательная Муза,
В домах отцовских, по уборным темным,

И знай отныне, что не поэтично.
Поэзия же – тайное волнение
И легкий вздох, укрытый в многоточьях.

Течет, струится непередаваемо,
Эрзац молитвы. Так и станет впредь
Простой порядок слов недопустимым.
„Фи, публицист. Уж говорил бы прозой“.
Пока открытием авангардистов
Не станет износившийся запрет.

Есть в Кракове короткий переулок.
Два мальчика там жили по соседству.
Когда один из школы возвращался,
Видал другого на песке с лопаткой.
Несхожи судьбы их, несхожа слава.

Огромный океан, чужие страны,
Коралловые отмели за рифом,
Где в раковину голый вождь трубит,
Познал моряк. И живо то мгновение,
Когда в жаре безлюдного Брюсселя
Он тихо шел по мраморным ступенькам
И возле „К“ компании звонок
Нажал и долго вслушивался в тишь.
Вошел. Две женщины на спицах нитку
Сучили – он подумал: словно Парки.
На дверь кивнули, скручивая пасмо.
Директор анонимно подал руку.
Вот так стал Джозеф Конрад капитаном
На Конго, по решению судьбы.
И Конго – место действия рассказа*4),
Где слышащим давалось прорицанье:
Цивилизатор, очумелый Курц,
Владел слоновой костью в пятнах крови,
Кончал отчет о просвещеньи негров

Призывом к истреблению, вступая
В двадцатый век.

Об ту же, впрочем, пору
Подковки, ленты, пляски до утра
В подкраковской деревне, под волынку,
И сотни лет игравшийся вертеп.

Неодолимой воли был Выспанский,
Хотел театра, как у древних греков.
Но не преодолел противоречья,
Что преломляет нам и речь, и зренье,
В неволю нас эпохе отдавая,
И мы уже не лица, а следы,
Не личности, а отпечатки стиля.
Подмоги нам Выспанский не оставил.

II. СТОЛИЦА (урывки)

Чужой ты город на песках сыпучих,
Под православным куполом Собора,
Твоя погудка – ротная побудка,
Кавалергард, солдат всех выше*6),
Тебе из дрожжек ржет “Аллаверды”.
Так надо оду начинать, Варшава,
Твоей печали, нищете, разврату.

Тобою, город, Цитадель владеет.
Прядет ушами кабардинский конь,
Едва послышится: “Смерть вам, тираны!”

О луна-парк привислинского края,
С губернией тебе бы управляться.
Но стать теперь столицей государства,
Теперь, в толкучке беженцев с Украины,
Распродающих уцелевший скарб?
Палаш да ржавый карабин французский –

Вооруженье для твоих баталий.
Против тебя, смешная, все бастуют:
И в Златой Праге, и в английских доках.

И все-таки ты есть. И с черным гетто,
И со слезами женщин в довоенных
Платках, и с сонным гневом безработных.

А после не останется ни камня
В том месте, где ты был когда-то, город.
Огонь пожрет истории прикрасы*8),
Как грошик из раскопок, станет память.
Но поражения твои вознаградутся.
Как знак того, что только речь – отчизна,
Вал крепостной тебе – твои поэты.

Такой плеяды не было вовеки.
Но в речи их поблескивала порча.
Гармония у них пошла от мэтров.
В их обработках не было помину
О гомоне сыром простых вещей.

III. Дух истории (*урибки*)

Где дым от крематория клубится
И где по деревьям звонят к вечерне,
Гуляет Дух Истории довольный.
Милы ему после потопа страны,
Готовые принять любую форму.
Мелькает на задворках та же юбка
В Аравии, и в Индии, и в Польше.

Поэт его узнал уже, увидел,
Злобога, у которого во власти

И время, и судьба поденок-царств.
Его лицо размером в десять лун,
На шее бусы из голов кровящих.
Кто не признал его – жезлом задетый,
Заговорится и утратит разум.
Кто поклонился – будет лишь слугою,
Ему презрением господин отплатит.

В наш век есть то, чего не увидали
Двадцатилетние варшавские поэты,

Те юноши растерянно касались
Стола и стула утром, словно в ливень
Нетронутый находишь одуванчик.
Для них дробились в радугу предметы,
Размытые, как в отошедшем прошлом.
Возможность славы, мудрости, покоя
Они своей молитвой отвергали.
Все их стихи – о мужестве молебен:
“Когда мы будем изгнаны из жизни,
Наш дом золотой, в постель из малахита
Ты на ночь нас – на вечную – прими”.
И ни один герой у древних греков
Не шел на битву так лишен надежды,
Воображая свой бесцветный череп,
Откинутый ботинком равнодушным.

Когда обмотают мне шею веревкой,
Когда мне дыханье отнимут веревкой,
Качнусь я по кругу, и кем же я буду?

Когда меня в ребра уколут фенолом,
Когда я шагнуть не смогу под уколом,
Какую ж я мудрость пророков добуду?

Когда разорвут наши руки навеки,
Когда разорвут наши зори навеки,
Никто их на небе не свяжет обратно.

А я, кроме сердца, что вот-вот умолкнет,
А я, кроме слова, что вот-вот умолкнет,
Не знаю ни дома, ни сына, ни брата.

Поэт облакам угрожал в нашем гетто,
Бросал я монетки в ладони поэта,
Чтоб песня до смерти осталась со мною.

На камерной стенке долбил я ночами
То слово любви, чтоб до века скончанья
Оно вокруг солнца кружило с тюрьмою.

В жестянку, в жестянку в такт песенке бил я,
И нет меня, нету, а там еще был я,
Где наша дорога свернула к застенку.

И в день покаяния, в день ли прощенья,
Быть может, откроют, откроют в защельи
Мой след, мой дневник, замурованный в стенку.

Земля истребленья, погибели, злобы,
Она не очистится силою слова,
Не уродить ей такого поэта.

А если б один и нашелся единый,
Мы вместе за проводку с ним уходили,
Избранником было бы детище гетто.

Нам многое, да, многое припомнят.
Отвергли мы спокойствие молчанья,
Достойных уваженья размышлений

О мировых структурах. Вечной теме
И чистоте мы были неверны.
И хуже – пыль событий и имен
Мы что ни день словами ворошили,
Тревожась мало, что она угаснет
Мильоном искр, и вместе с нею мы.
Даже бесславье, принятое нами,
Как будто было умысла не чуждо,
И нехотя, но мы платили цену.

Когда себя ты знаешь – признаёшься,
Что был как тот, кто слышит голоса,
Не разбирая слов. Отсюда злость,
Подошва, выжимающая скорость,
Как будто можно от галлюцинаций
Бежать. Свою незримую веревку
Влачили мы, гарпун спиною чужа.

И всё же обвинители ошиблись,
Печальники о зле эпохи нашей,
Принявши нас за ангелов, что в бездну
Низвергнуты и там, из этой бездны,
Грозятся кулаком делам Господним.
Да, многие сошли на нет бесславно,
Открывши относительность и время,
Как химию неграмотный открыл бы.
Другим – одна обкатанная галька,
Подобранная около реки,
Дала урок. Достаточно мгновенья,
Набухших кровью окуньковых жабр,
Пропаханной бобровой борозды
По спящей тоне, под безлунным небом.
Ведь созерцанье без отпора гаснет –
Его и сам отвергнет созерцатель.
А мы – наверно, были мы счастливей,
Чем те, кто в Шопенгауэра книгах
Печали черпал, слушая в мансарде

Назойливые отзвуки шантана.
И философия, поэзия, деянье
Нам не были, как им, разделены,
В одну сливаясь – волю? иль неволю?
Подчас горька, а все-таки награда.

1956, Бри-Конт-Робер
(пер. Н. Горбаневської)

Примітки перекладача:

1) “Рахили в длиннохвостых шальях” – отсылка к героине драмы Станислава Выспянского “Свадьба” (те, кто видел фильм Вайды, помнят Майю Кемеровскую в роли Рахили). Переводчику приходится признаться, что первый, поверхностный (и ошибочный) вариант был “Рашели”: автоматически сработало “ложноклассическая шаль” и “Так, негодующая Федра, / Стояла некогда Рашель”.

2) Анна Чилаг (правильно: Чиллаг) – героиня рекламы средств для ращения волос перед 1-й Мировой войной в Австро-Венгрии.

4) Речь идет о повести Джозефа Конрада “Сердце тьмы”.

6) “Кавалергард, солдат всех выше” – по-русски в тексте. Строка из русской армейской песни.

8) Строка из “Конрада Валленрода” Мицкевича. Здесь приводится по кн.: Адам Мицкевич. Стихотворения. Поэмы. – М., 1968; в пер. Н. Асеева.

(1982)

ЗАДАЧА

С тревогой думаю, что жизнь свою я оправдал бы,
Лишь исповедь публично совершив,
Раскрыв обман и мой, и времени того:
Нам разрешалось верещать, как карликам и бесам,
Но под запретом оставались строгим
Достойные и чистые слова.
И так была сурова кара,
Что, вымолвив хотя б одно из них,
Уж человек себя считал погибшим.

1970

(пер. В. Орданського)

КАК МОГ ТЫ

Не пойму я, как мог Ты создать этот мир,
Безжалостный и чуждый человеческому сердцу,
В котором монстры совокупаются, и смерть –

Немой тюремщик – время сторожит.

Не верю, что Ты этого хотел.
Наверно, это предкосмическая катастрофа,
Победа инерции, что выше Твоей воли.

Бродячий рабби, который назвал Тебя нашим отцом,
Безоружный против законов и чудовищ этой земли,
Опозоренный и отчаявшийся,
Да укрепит меня
В моих молитвах к Тебе.

2002

(пер. В. Орданського)

ПО МОЛИТВУ

Ти питаєш мене, як молитись до того, кого немає.
Знаю лише, що молитва буде міст з оксамиту,
По якому підносимось, як на трампліні,
Над пейзажами кольору стиглого жита,
Набутого під магічно зупиненим сонцем.

Цим мостом ми йдемо на берег обернення,
Де усе є навиворіт, і саме слово “Є”
Відкриває сенс, у житті передчуваний ледве.
Зауваж, кажу “ми”, бо кожен окремо
Співчуває всім іншим, у тіло одягненим,
Знаючи, хай там другого берега й не існує,
Все одно ми по тому мосту підноситись будемо.

Кембридж, 1982

(пер. Н. Сидяченко)

ДЕ Б Я НЕ БУВ

Де б я не був, у будь-якому місці
на землі, приховував від інших своє переконання,
що буцімто не звідси.
Ніби був я посланцем, що має увібрати якнайбільше
пахощів і барв, смаків і звуків, спізнати
усе, що припадає
за життя людині, і замінити пізнане
у чарівний реєстр, та й занести туди, ізвідкіля
прийшов.

2001

(пер. Н. Сидяченко)

СВІТЛОСТЕ ПРОМЕНИСТА

Світлосте промениста,
Небесна росо чиста,
Помагайте кожному
На Землі народженому.

За недосяжним овидом
Сенс земних справ заховано,
Біжимо по життєвій ниві
Щасливі і нещасливі.

Знаємо, біг зупиниться
І розділене стрінеться.
Разом, як бути воліло,
Душа і зболіле тіло.

2001

(пер. Н. Сидяченко)

Tadeusz Różewicz (1921–2014)

Тадеуш Ружевич

Polski poeta, dramatopisarz, scenarzysta filmowy, prozaik, satyryk, tłumacz poezji węgierskiej. Wielokrotnie wymieniany jako kandydat do Nagrody Nobla. W 1942 roku Tadeusz Różewicz został zaprzysiężony w Armii Krajowej (pseudonim "Satyr"). Walczył z bronią w rękę od 26 czerwca 1943 do 3 listopada 1944 roku w oddziałach leśnych. Po wojnie Tadeusz Różewicz został studentem historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, lecz studiów nie ukończył. Związał się z neoawangardową drugą Grupą Krakowską. Książki Tadeusza Różewicza przełożono na 49 języków. W 2000 r. otrzymał Nagrodę Literacką Nike za tom poetycki "Matka odchodzi".

Zbiory wierszy, poematy: "Echa leśne" (pod pseudonimem Satyr), "Niepokój", "Czerwona rękawiczka", "Pięć poematów", "Czas, który idzie", "Wiersze i obrazy", "Wybór wierszy", "Równina", "Srebrny kłos", "Uśmiechy", "Poemat otwarty", "Rozmowa z księciem", "Twarz", "Matka odchodzi", "to i owo", "Wiersze przeczytane", "Ostatnia wolność", "Znikanie".

POETA W CZASIE PISANIA

Poeta w czasie pisania
to człowiek odwrócony
tyłem do świata
do nieporządku
rzeczywistości

Poeta w czasie pisania
jest bezbronny
łatwo go wtedy zaskoczyć
ośmieszyć przestraszyć

КОГДА ПОЭТ ПИШЕТ

Когда поэт пишет
он человек повернутый
задом к миру
к беспорядку
действительности

Когда поэт пишет
он незащищен
его легко захватить врасплох
поднять на смех испугать

wynurzył się
wyszedł ze świata
zwierzęcego
na wędrownych piaskach
widać ślady jego ptasich
nózek

z oddali dochodzą jeszcze
głosy słowa
ziarnisty śmiech
kobiet

ale nie wolno mu
spojrzeć
za siebie

wyrzucony na powierzchnię
pusty ponieważ się
po mieszkaniu

zakrywa twarz
na której maluje się
zdumienie
błąka uśmiech

jeszcze nie potrafi
odpowiadać
na najprostsze pytania

słyszał oddech wieczności
przyspieszony
nieregularny

вынырнув
он ушёл из мира
звериного
на странствующих песках
видны следы его птичьих
ножек

из отдаления доносятся ещё
голоса слова
рассыпь смеха
женщин

но ему нельзя
оглянуться
назад

Выброшенный на поверхность
опустошённый мыкается
по квартире

прячет лицо
на котором отображается
задумчивость
блуждающая улыбка

он ещё не может
ответить
на простой вопрос

он слышал дыхание вечности
ускоренное
нерегулярное

1979
(пер. Н. Матвеевой)

JESIEŃ

Jesień
ptaszek bursztynowy
przejrzysty
z gałązki na gałązke
nosi krople złota.

Jesień
ptaszek rubinowy
światlisty
z gałązki na gałązke
nosi krople krwi.

Jesień
Ptaszek lazurowy
umiera
z gałązki na gałązke
kropla deszczu spada.

ОСІНЬ

Осінь
бурштинова пташка
прозора
з гілочки на гілочку
носить краплі золота.

Осінь
рубінова пташка
світлиста
з гілочки на гілочку
носить краплі крові.

Осінь
лазурна пташка
вмирає
з гілочки на гілочку
крапля дощу спадає.

(пер. В. Буколика)

ROK 1939

Oszukany tak że możecie
mi wręczyć białą laskę ślepcą
bo nienawidzę
was
uchodzę
z wczorajszego siebie

szukam cmentarza
gdzie nie powstanę z martwych
tu złożę niepotrzebne śmieszne
rekwizyty:
Boża tak malutkiego jak lipowy
świątek

1939 РІК

Ошуканий так що можете
дати мені білу тростину сліпого
бо ненавиджу
вас
виходжу
з учорашнього себе

шукаю цвинтаря
де не воскресну з померлих
тут складу непотрібні смішні
реквізити:
Бога такого маленького як
липовий світок

orła białego który jest ptaszkiem
na gałązce
człowieka którym nie będę

білого орла який є птахом
на галузці
людини якою не буду
(пер. В. Буколика)

OBLICZE OJCZYZNY

Ojczyzna to kraj dzieciństwa
Miejsce urodzenia
To jest ta mała najbliższa
Ojczyzna

Miasto miasteczko wieś
Ulica dom podwórko

Pierwsza miłość
Las na horyzoncie
Groby

W dzieciństwie poznaje się
Kwiaty ziola zboża
Zwierzęta
Pola łąki
Słowa owoce

Ojczyznasie śmieje

Na początku ojczyzna
Jest blisko
Na wyciągnięcie ręki

Dopiero później rośnie
Krwawi
Boli

Лицо Отчизны

Родина это страна детства
Место рождения
Это та малая ближайшая
Родина

Город городок село
Улица дом двор

Первая любовь
Лес на горизонте
Могилы

В детстве познаются
Цветы трава хлеб
Животные
Поля луга
Слова плоды

Родина смеётся

Вначале родина
Близко
На расстоянии вытянутой руки

Лишь позже растёт
Истекает кровью
Болят

(пер. Н. Матвеевой)

BEZ

największym wydarzeniem
w życiu człowieka
są narodziny i śmierć
Boga

ojcze Ojcie nasz
czemu
jak zły ojciec
nocą

bez znaku bez śladu
bez słowa

czemuś mnie opuścił
czemu ja opuściłem
Ciebie

życie bez boga jest możliwe
życie bez boga jest niemożliwe

przecież jak dziecko karmiłem się
Tobą
jadłem ciało
piłem krew

może opuściłeś mnie
kiedy próbowałem otworzyć
ramiona
objąć życie

lekkomyślny
rozwarłem ramiona
i wypuściłem Ciebie

a może uciekłeś
nie mogąc słuchać
mojego śmiechu

Ty się nie śmiejesz

a może pokarałeś mnie
małego ciemnego zaupór
za pychę
za to
że próbowałem stworzyć
nowego człowieka
nowy język

opuściłeś mnie bez szumu
skrzydeł bez błyskawic
jak polna myszka
jak woda co wsiąkła w piach
zajęty roztargniony
nie zauważyłem twojej ucieczki
twojej nieobecności
w moim życiu

życie bez boga jest możliwe
życie bez boga jest niemożliwe

KTO JEST POETĄ

poetą jest ten który pisze wiersze
i ten który wierszy nie pisze

poetą jest ten który zrzuca więzy
i ten który więzy sobie nakłada

poetą jest ten który wierzy
i ten który uwierzyć nie może

poetą jest ten który kłamał
i ten którego okłamano

poetą jest ten co ma usta
i ten który połyka prawdę

ten który upadał
i ten który się podnosi

poetą jest ten który odchodzi
i ten który odejść nie może

ZOSTAWCIE NAS

Zapomnijcie o nas
o naszym pokoleniu
życie jak ludzie
zapomnijcie o nas

my zazdrościliśmy
roślinom i kamieniom
zazdrościliśmy psom

chciałbym być szczurem
mówiłem wtedy do niej

chciałabym nie być
chciałabym zasnąć
izbudzić się po wojnie
mówiła z zamkniętymi oczami

zapomnijcie o nas
nie pytajcie o naszą młodość
zostawcie nas

OCZYSZCZENIE

Nie wstyďte się łez
Nie wstyďte się łez młodości poeci.

Zachwycajcie się księżycem
Nocą księżycową
Czystą miłością i pieniem słowika.

Nie bójcie się wniebowzięcia
Sięgajcie po gwiazdę
Porównujcie oczy do gwiazd.

Wzruszajcie się pierwiosnkiem
Pomarańczowym motylem
Wschodem i zachodem słońca.

Sypcie groch łagodnym gołębiom
Obserwujcie z uśmiechem
Psy kwiaty nosorożce i lokomotywy.

Rozmawiajcie o ideałach
Deklamujcie odę do młodości
Ufajcie obcemu przechodniowi.

Naiwni uwierzycie w piękno
Wzruszeni uwierzycie w człowieka.

Nie wstyďte się łez
Nie wstyďte się łez młodzi poeci.

* * *

Звертаюся до вас жерці
вчителі судді митці
шевці лікарі референти
і до тебе мій батьку
Вислухайте мене

Я не молодий
Хай стрункість мого тіла
вас не обманює
ані чуйна білизна моєї шиї
ані ясність відкритого чола
ані пух над ніжною губою
ні херувимський сміх
ні еластичний крок

я не молодий
хай моя безневинність
вас не зворушує
ані моя чистота
ані моя слабкість
крихкість і простота

мені двадцять літ
я вбивця
я знаряддя
таке сліпе як меч
у руці ката
я убив людину
і червоними пальцями
гладив білі груди жінок.

(пер. В. Буколика)

* * *

Скалічений не бачив я
ні неба ні троянди
птаха гнізда дерева
святого Франциска
Ахілла і Гектора
Протягом шести років
бухали в ніздрі випари крові
Не вірю в перетворення води у вино
не вірю у відпущення гріхів
не вірю в тіла воскресіння.

(пер. В. Буколика)

* * *

белая ночь
мёртвый свет
лежит на постели

белая ночь
призрак ночи
в такие ночи
вспыхнув гаснут
тотчас свечи

поэт вскрыл
вены стихам

в таком свете
в зимнем пекле
стоит мебель
на паркете
растут
пятна на полу

белая ночь
мёртвое тело
лежит на столе
обескровленный зверь
на алтаре

за стеной
мужчина и женщина

на простынях кровь
картина любви

(пер. Н. Матвеевой)

НОРМАЛЬНЫЙ ПОЭТ

иногда меня беспокоит
что я какой-то обыкновенный
где-то когда-то
я уже об этом писал
я не грущу нет но начинаю думать
что по-видимому это ненормально
если “поэт” не стал “явлением”
пора создавать себе имидж
живописного безумного
(слегка)
стихотворца
не совсем стандартной ориентации
иначе плохи мои дела ведь я
люблю как Господь заповедал
подолгу гуляю пешком
и жена у меня одна
как учил Апостол Павел

встаю в шесть утра
иду в туалет
и так далее

не ношу ни бороды
ни бородки
ни пышных кудрей
до плеч

поразмышляю немного о смерти
поправлю стишок
а потом
погружаюсь в жизнь

вечером
срываю с календаря
очередной листок

24 сентября 2007
267-й день года
всх. Солнца 6.24
заход 18.31
на обороте листочка
рецепт приготовления отбивных
обвалять в сухарях <...>
на сильно разогретой <...>
обжарить с обеих сторон

перед сном читаю журналы
всякие
литературные художественные
ежемесячные и те что выходят
раз в два месяца
или один раз в квартал
и обнаруживаю (с удивлением)
что стихи моих знаменитых коллег
(поэтов и поэтесс)
постепенно становятся похожи
на мои
а мои старые стихи
похожи на их
новые

(пер. Кс. Старосельської)

ФОРМЫ ПОЭЗИИ

поэзия не всегда
принимает форму стихотворения

на шестом десятке
она является поэту
в облике дерева птицы
в сиянии света

в облике женщины
или в безмолвии

а то и просто живёт в нём
вне всякой формы

как чувство
любви гнева жалости

(пер. А. Базилевського)

НЕВЫСКАЗАННОЕ

начнём разговор
слова скроют
то что случилось раньше
вне нас
из чего выхода нет

ты ещё не знаешь об этом

протягиваешь руки
думаешь я
всё ещё там
где ты меня оставила
стоишь
неподвижная неясная

правда понемногу достигает
твоего сердца

ты оглядываешься
и уходишь
в тупик

(пер. А. Базилевського)

Książka Tadeusza Różewicza “Matka odchodzi” złożona jest z dokumentów rodzinnych (fotografie), własnych wierszy poświęconych matce i szkicu wspomnieniowego o niej Stanisława Różewicza, fragmentów dziennika autora i pamiętnika jego matki.

**ИЗ КНИГИ “МАТЬ УХОДИТ”
(пер. А. Еппеля)**

Сейчас

Сейчас, когда я пишу эти слова, мама не сводит с меня глаз. Добрые и заботливые, они спрашивают “что тебя тяготит, сынок?..” Улыбаюсь, говорю “ничего, мама... всё в порядке...”, “и все-таки, — повторяет она, — что тебя тяготит, скажи?” Отворачиваюсь, гляжу в окно...

Всевидящие глаза матери взирают на рождение, на жизнь, после смерти глядят с “того света”. Даже если сына превратили в орудие убийства или в зверя-убийцу, глаза матери глядят на него с любовью... глядят.

Когда она отводит их от своего ребенка, тот сбивается с пути и пропадает в мире, где нет участия и любви.

Завтра День матери. Не помню, существовало ли в моем детстве такое календарное число... Когда я был маленький, всякий день в году бывал днем матери. Каждое утро было днем матери. И полдень, и вечер, и ночь.

Знаешь, мама, я могу сказать только тебе, только тебе на старости лет могу сказать, потому что теперь я старше тебя... я не отваживался говорить, когда ты была жива... я поэт. Я боялся этого слова, ни разу не назвал себя так при отце... не знал, позволительно ли вообще произнести такое.

Я входил в поэзию как в свет, а сейчас готовлюсь уйти во тьму... я преодолел пешком страну поэзии видел ее оком рыбы крота птицы ребенка мужчины и старика, оттого так нелегко вымолвить эти два слова: “я поэт”, и подыскиваешь другие, чтобы сообщить “сей факт” миру, матери. Конечно, мать знает. Говорить такое отцу мне и в голову не приходило... никогда я не сказал отцу “папа... отец... я

поэт”... не знаю, обратил бы он внимание на мои слова... он был настолько весь в себе... что переспросил бы (читая газету, обедая, одеваясь, чистя ботинки...) “ты (Тадик) что-то сказал?”... “чепуху” опять какую-нибудь” “а еще что скажешь?”... я ведь не мог заявить громче “папа, отец... я поэт”... он оторвался бы, наверно, от тарелки, газеты... поглядел бы удивленно, а может бы, не поглядел, только кивнул бы и сказал “хорошо... хорошо” или не сказал бы ничего. Я написал стихотворение “Отец” (в 1954 году) “Сквозь мое сердце идет постаревший отец...” не знаю, читал ли отец эти строки, он ни разу ничего не сказал... да и я не читал их отцу... сейчас 1999 год... и я говорю так тихо, что родителям не разобрать моих слов “мама, папа, я поэт”... “знаю сынок” отвечает мать “я всегда это знала” “говори громче не слышу” говорит отец...

Обетования поэта

Много раз я обещал матери, что позову ее в Краков, что покажу Закопане и горы, что съездим к морю. Мама так и не увидела Кракова. Не увидела ни Кракова, ни гор (с Морским Оком посерединке), ни моря. Я не сдержал слова... Со дня ее смерти прошло почти полвека... (вообще-то меня все меньше интересуют календарь и часы). Почему я не привез ее в Краков, не показал Суkenницы, Мариакский костел, Вавель... Вислу?

Вот так! Сын жил в Кракове... молодой “многообещающий” поэт... и этот поэт, сочинивший столько стихов о матери и о всех матерях... не привез маму в Краков ни в 1947 году, ни в 1949-м... Никогда она мне этого не вспомнила, никогда за это не пеняла.

Мама не видела Варшавы. Мама никогда не летала на самолете, не плыла на корабле. Никогда я не был с ней в кондитерской, в ресторане, в кофейне, в театре, в опере... на концерте... Я был поэтом... Сочинил поэму “Рассказ о старых женщинах”, сочинил стихотворение “Старая деревенская женщина идет вдоль моря”... Я не отвез маму к морю... не посидел с ней на берегу, не протянул янтарный камушек или ракушку. Ничего... И она никогда не увидит моря... и никогда я не увижу ее лица и глаз и улыбки, когда она станет глядеть на море... поэт. Разве тот поэт, кто с сухими глазами пишет скорбные плачи, потому что должен

совладать с их формой? Должен положить жизнь ради “безупречности” формы... Поэт – человек без сердца? А сейчас эти причитания перед публикой на книжной ярмарке, на торжище поэзии, на бирже литературы. И даже нет утешения, что на “том свете” мама идет по Плантам, по Кракову, к Вавелю... Имеется ли в “небесах” море, у которого сидят наши матери в бедных пальтишках, салопах, старых туфлях и шляпках?.. а я и сейчас пишу – с сухими глазами – и “правлю” эти мои убогие скорбные плачи...

“В центрі життя” (розділ з книги “Мама відходить”)

Минуло шістдесят років від вибуху II світової війни.

Мені 77, 78 років. Я поет. На початку дороги я не вірив у це чудо... що колись стану поетом, часом вночі, пробуджений нічними страхами і жахіттями, я рятувався думкою, прагненням “буду поетом” прожену жахіття, темряву, смерть... Увійду в світло поезії, музику поезії.

Тишу.

Тепер, коли пишу ті слова, спокійні уважні очі Мама спочивають на мені. Дивиться на мене з “того світу”, з того боку, в який я не вірю. На світі знову йде війна. Одна зі ста, які безперервно тривають від кінця II світової аж до сьогодні...

Мій світ, який я пробував будувати протягом півстоліття, валиться! знову під руїнами будинків, лікарень і святинь помирає людина і бог, помирає людина і надія, помирає людина і любов.

Колись, давно, у 1955 році, я написав вірш “У центрі життя...”

Після кінця світу
після смерті
я опинивсь у центрі життя
я створював себе
будував життя
людей звірят краєвиди
я сказав це стіл
це стіл
на столі лежить хліб ніж
ніж служить для того щоб різати хліб

хліб їдять люди
людину треба любити
вчився я вночі і вдень
що треба любити
я відповідав людину
поет! постарів, стоїть на “порозі смерті” і ще не зрозумів
що ніж служить до відрізання голів до відрізання носів і вух
для чого служить ніж? для відрізання голів... десь там, далеко?
близько

і для чого ще служить ніж? для відрізання язиків що говорять
чужою мовою і для розрізання животів вагітним жінкам
для відтинання грудей годувальницям для відрізання геніталій
для виколупування очей... і що там ще можна побачити по
телевізору?

що прочитати в газетах? що почути по радіо?

для чого служить ніж

служить для відрізання голів суперникам

служить для відрізання голів “жінкам дітям старцям”

(Так про це пишуть в газетах вже сто років...)

тепер коли пишу ті слова спокійні очі мами спочивають на мені
на моїй руці на тих покалічених осліплених словах

очі наших матерів які пронизують серця і думки є нашим
сумлінням судять нас і кохають повні любові і страху

очі мами

Мама дивиться на сина коли він робить перші кроки і потім
коли шукає дороги, дивиться коли син відходить, огортає поглядом
ціле життя і смерть сина

може ті мої слова дійдуть до матерів які кинули своїх дітей на
смітниках

або до дітей які забули про своїх батьків у лікарнях і притулках
пам'ятаю що Мама сказала до нас, мабуть, тільки раз... я мав
тоді п'ять років... тільки раз у житті сказала до нас “залишу вас... ви
нечемні... піду собі і ніколи не повернуся...” трое малих хлопців
були нечемні... я пам'ятаю ціле життя страх і темний розпач який
охопив нашу трійцю...

пам'ятаю як мені стиснулося серце (саме так “стиснулося мені
серце”) я опинився у пустці і темряві... тільки раз Мама це сказала і

пам'ятаю до сьогодні свій розпач і плач... але мама не пішла була з нами і буде...

тепер коли пишу ті слова допитливі очі мами дивляться на мене

піднімаю голову, розплющую очі... не можу знайти дороги слова переповнені ненавистю трупною отрутою вибухають роздирають любов віру і надію... розтуляю уста щоб щось сказати –

“людину треба любити” не поляка німця серба албанця італійця єврея грека...

треба любити людину... білу чорну червону жовту знаю, що ті мої жебрацькі трени позбавлені “доброго смаку”... і знаю, що з речей того світу залишиться... що залишиться?!

Великий геніальний смішний Норвід сказав:

З речей того світу залишаться тільки дві

Дві тільки: поезія і доброта... і більше нічого...

Великий Дон Кіхоте! Залишилося ніщо. І якщо ми люди не візьмемося за голову і не облаштуємо того Ніщо, яке розростається, то... то що? скажи, не бійся! що станеться... приготуємо собі таке пекло, на землі, що Люцифер здасться нам ангелом, справді звергнутим ангелом, але не позбавленим душі, який має гординю, але повний туги за втраченим небом, повний меланхолії і смутку... політика перетвориться в кіч, любов у порнографію, музика у галас, спорт в проституцію, релігія в науку, наука у віру. І побачимо “дві ступні, цвяхами прибиті, що тікають з планети”.

Пам'ятаю вчительку “релігії”, то була весела повна пані з блискучими чорними очима, чорним волоссям, смаглявою шкірою і надзвичайно білими зубами. Пам'ятаю її прізвище. Пані Кришчинська. Вчила мене релігії, катехизму і готувала до Першого Святого Причастя. Це був 1928 рік. У країні була біда, передчуття мільйонного безробіття, яке наближалось. І що з того, що я мав “п'ятірку” з релігії. На пошиття нового костюмчика не було грошей. У повсякденному шкільному костюмі до Причастя йти не можна. Мама вирішила, що піду за рік. То була катастрофа. Я страшенно плакав. І тоді мама як завжди знайшла вихід. Вдома був білий костюмчик, в якому три роки тому приступав до Причастя Янушек; треба було його відсвіжити і трохи переробити. А ще тільки білі

панчохи, черевики і свічка... Я ще схлипував, хоч справа прояснювалася. Але насамперед треба було йти до сповіді, відбутися тайну покаяння. Зробити “іспит сумління” було неважко. Список гріхів не був дуже великий. Нечистота. Об’їдання. Ласунство. Лінивство. Брехня. Гнів. Першим моїм сповідником був ксьондз “Кашкетик”, звичайно, мав інше прізвище ксьондз Білявський, але у нашому дитинстві майже всі особи мали “клички”, це не були псевдоніми, а прізвиська, вигадані нами, а часто й старшими. Цей ксьондз носив темно-синій “кашкет” і звідси, мабуть, “Кашкетик”. Отже, робив я іспит сумління. Це була перша моя сповідь в житті, отже ніби сповідь з усього мого восьмирічного життя. Найбільше місця займали такі гріхи як брехня, лінивство, об’їдання і нечистота – у думках, словах і вчинках. Були там такі звороти як нескромні погляди і слова, “бридкі забави”. Я був дуже побожний. Найбільше я молився до Господа Ісуса, який клячить у саду. В думках я називав того Ісуса “Бозя з великим животом”, але коли я ліпше придивився до образочка, то зрозумів, що Бозя клячить біля каменя, через який перекинуто шати, а виглядало то як великий живіт. У п’ятницю я постив, їв тільки сухий хліб і пив воду. Наша старша кузинка Зося Райсувна, яку називали “Голкою”, говорила про мене “наш малий святий”. Очевидно, що “малий святий” мав як і всі святі свої слабкості і гріхи... часом з’їв у п’ятницю шматок ковбаси або шкварки, часом мав якісь не надто чисті думки, коли на вулиці дивився на псів, які парувалися або на подвір’ї на півня, що дер курей... ласунство... то родзинки, виколупувані з тіста, виїдання цукру з цукорниці, грудка халви за десять грошів... Я висповідався, отримав розгрішення і “покуту”... п’ять Отче Наш і п’ять Богородице Діво... Вночі мені захотілося пити і я випив два-три ковтки води... потім не міг спати, бо хвилювався, чи не згрішив... зранку охопили мене такі сумніви, що я вирішив ще раз йти до “поправки”, перед прийняттям Причастя. З тривогою у серці я визнав свої сумніви... але ксьондз “Кашкетик” розвіяв їх якимось рухом руки і усмішкою. З гріхами були клопоти менші й більші. З роками гріхи змінювались, росли, набирали різних форм і кольорів. Були як “голосні” у вірші Артюра Рембо... А чорна, Е біла, І червона... Двигаючи восьмий хрестик, старий чоловік знову повертається до гріхів дитинства... ласунство, об’їдання, п’янство, лінивство і

“нечистота”... Я підвів кузинку “Голку” і не став “малим святим”... І не знаю чи піду до “поправки”.

Тепер, коли пишу ті слова, очі Мамаи спочивають на мені. І є в тих очах питання, якого ніколи мені не поставила.

(пер. Я. Сенчишин)

Wisława Szymborska (1923–2012)

Віслава Шумборська

Polska poetka, eseistka, krytyczka literacka, tłumaczka; laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1996), członkini oraz założycielka Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (1989), członkini Polskiej Akademii Umiejętności (1995), odznaczona Orderem Orła Białego (2011).

Debiutowała na łamach “Dziennika Polskiego” wierszem “Szukam słowa” w 1945. Od 1945 brała udział w życiu literackim Krakowa, do 1946 należała do grupy literackiej “Inaczej”. Studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim. Studiów jednak nie ukończyła ze względu na trudną sytuację materialną.

Fragment laudacji noblowskiej: *“W Wisławie Szymborskiej Szwedzka Akademia chce uhonorować przedstawicielkę niezwyklej czystości i siły poetyckiego spojrzenia. Poezji jako odpowiedzi na życie, sposobu na życie, pracy nad słowem jako myślą i wrażliwością. Wiersze Wisławy Szymborskiej to perfekcja słowa, wysoce wyczyszczone obrazy, myślowe allegro ma non troppo, jak nazywa się jeden z jej wierszy. Jednak ciemności, której nie ulegają one bezpośrednio, wyczuwa się w nich tak, jak ruch krwi pod skórą”.*

Poezja: *“Dlatego żyjemy”, “Pytania zadawane sobie”, “Wołanie do Yeti”, “Sól”, “Sto pociech”, “Wszelki wypadek”, “Wielka liczba”, “Ludzie na moście”, “Koniec i początek”, “Chwila”, “Dwukropek”, “Tutaj”, “Wystarczy”, “Czarna piosenka”.*

NAZAJUTRZ – BEZ NAS

Poranek spodziewany jest chłodny i mglisty.

Od zachodu
zaczną przemieszczać się
deszczowe chmury.

Widoczność będzie słaba.
Szosy śliskie.

Stopniowo, w ciągu dnia,
pod wpływem klina wyżowego od
północy
możliwe już lokalne przejaśnienia.

Jednak przy wietrze silnym i
zmiennym w porywach
mogą wystąpić burze.

W nocy
rozpogodzenie prawie w całym
kraju,
tylko na południowym wschodzie
niewykluczone opady.
Temperatura znacznie się obniży,
za to ciśnienie wzrośnie.

Kolejny dzień
zapowiada się słonecznie,
choć tym, co żyją,
przyda się jeszcze parasol.

ЗАВТРА – БЕЗ НАС

Утро ожидается мгlistое и
холодное.

С запада
надвигаются тучи с дождём

Видимость будет слабой.
шоссе – скользким

Постепенно, в течение дня,
под влиянием северного
антициклона
возможны уже локальные
прояснения.

Однако при сильном ветре с
изменчивыми порывами
возможна буря.

Ночью
почти по всей стране будет ясная
погода,
только на юго-западе
возможны осадки.
Температура значительно снизится
а давление повысится.

Очередной день
обещает быть солнечным,
хотя тем, кто ещё живой,
пригодится зонтик.

(пер. Г. Ходорковського)

OKROPNY SEN POETY

Wyobraź sobie, co mi się przyśniło.

Z pozoru wszystko zupełnie jak u nas.

Grunt pod stopami, woda, ogień,
powietrze,
pion, poziom, trójkąt, koło,
strona lewa i prawa.

Pogody znośne, krajobrazy niezłe
i sporo istot obdarzonych mową.

Jednak ich mowa inna niż na Ziemi.

W zdaniach panuje tryb
bezwarunkowy.
Nazwy do rzeczy przylegają ściśle.

Nic dodać, ująć, zmienić i
przemieścić.

Czas zawsze taki, jaki na zegarze.
Przeszły i przyszły mają zakres
wąski.

Dla wspomnień pojedyncza
miniona sekunda,
dla przewidywań druga,
która się właśnie zaczyna.

Słów ile trzeba. Nigdy o jedno za
dużo,
a to oznacza, że nie ma poezji
i nie ma filozofii, i nie ma religii.
Tego typu swawole nie wchodzi
tam w grę.

УЖАСНЫЙ СОН ПОЭТА

Ты представляешь, что мне
приснилось!

Внешне кажется будто всё как у нас.

Земля под ногами, огонь вода и
воздух вертикаль, горизонталь,
круг, треугольник,
стороны влево и вправо.

Погоды терпимые, неплохие пейзажи,
и очень много существ,
владеющих речью.

Однако, их язык не похож на
земной.

В речи господствует безусловное
наклонение.

Названия всегда соответствуют
точно предмету

Нельзя ничего ни отнять, ни
добавить, изменить, переместить.

Время всегда точно такое, как на часах.
прошлое и будущее – в очень
узких пределах.

для воспоминаний – единственная
минувшая секунда,
а для предвидений – другая
которая начинается.

Слова – только нужные. Лишних
– ни слова.

Значит поэзии нет,
нет ни философии, ни религии –
такие вольности не принимаются
в расчёт.

Niczego, co by dało się tylko
pomyśleć
albo zobaczyć zamkniętymi oczami.

Jeśli szukać, to tego, co wyraźnie
obok.

Jeśli pytać, to o to, na co jest
odpowieź.

Bardzo by się zdziwili,
gdyby umieli się dziwić,
że istnieją gdzieś jakieś powody
zdziwienia.

Hasło “niepokój”, uznane przez
nich za sprośne,
nie miałyby odwagi znaleźć się w
słowniku.

Świat przedstawia się jasno
nawet w głębokiej ciemności.
Udziela się każdemu po dostępnej
cenie.

Przed odejściem od kasy nikt nie
żąda reszty.

Z uczuć – zadowolenie. I żadnych
nawiasów.

Życie z kropką u nogi. I warkot
galaktyk.

Przyznaj, że nic gorszego
nie może się zdarzyć poecie.

A potem nic lepszego,
jak prędko się zbudzić.

Ничего такого, о чем можно
только подумать,
или представить себе, закрывая глаза.

Если искать – то только то, что
отчётливо рядом.

Спрашивать – только о том, на
что есть ответ.

Очень бы удивились,
если б могли удивляться,
что существуют какие-то поводы
для удивления.

Термин “беспокойство” они
считают похабным.

Вряд ли его б удалось найти в
словаре.

Мир они представляют ясным
даже в глубокой тьме.

По доступной цене каждому
воздаётся.

И не отходя от кассы никто не
требует сдачи.

Из чувств – удовлетворение. И
никаких скобок.

Жизнь с точкой у ноги. И рокот
галактик.

Признай – ничего хуже
с поэтом не может случиться

И самое лучшее –
это быстро проснуться.

(пер. Г. Ходорковського)

* * *

Właściwie każdy wiersz
mógłby mieć tytuł “Chwila”.
Wystarczy jedna fraza
w czasie teraźniejszym,
przeszłym, a nawet przyszłym;
wystarczy, że cokolwiek
niesione słowami

zaszeleści, zabłyśnie,
przefrunie, przepłynie,
czy też zachowa
rzekomą niezmienność,
ale z ruchomym cieniem;
wystarczy, że jest mowa
o kimś obok kogoś
albo kimś obok czegoś;
o Ali, co ma kota,
albo już go nie ma;
albo o innych Alach
kotach i nie kotach
z innych elementarzy
kartkowanych przez wiatr;
wystarczy, jeśli w zasięgu spojrzenia
autor umieści tymczasowe góry
i nietrwale doliny;
jeśli przy okazji
napomknie o niebie
tylko z pozoru wiecznym i statecznym;
jeśli się zjawi pod piszącą ręką
bodaj jedyna rzecz
nazwane rzeczą czyjaś;
jeśli czarno na białym,
czy choćby w domyśle,
z ważnego albo błahego powodu,
postawione zostaną znaki zapytania,
a w odpowiedzi –
jeżeli dwukropek:

* * *

А, собственно, каждый стих
мог называться “Минута”.
Хватит одной фразы
в настоящем времени,
прошедшем и даже в будущем;
Достаточно, если любое
высказанное словами
облечённое в слово
зашелестит, заблестит,
вспорхнёт или проплывёт,
иль сохранить сумеет
внешнюю неизменность
но с подвижной тенью;
достаточно, если речь
о ком-то возле кого-то,
о ком-то возле чего-то,
“Ала имеет кота”,
Или его не имеет,
или о прочих Алах,
о котках и не о котках,
из самых разных азбук,
перелистанных ветром.
Достаточно, если в пределах взгляда
автор на время охватит горы,
и ненадолго – долины;
Если порою
напоминает о небе,
внешне как будто вечном и постоянном;
Если под пишущей рукою
единственная вещь,
будет названа вещью чьей-то;
если чёрным на белом,
даже предполагая,
по пустяковому или важному поводу,
возникнет вопросительный знак,
а в ответ –
двоеточие:

(пер. Г. Ходорковського)

DUSZA

Duszę się miewa.
Nikt nie ma jej bez przerwy i na
zawsze.

Dzień za dniem, rok za rokiem
może bez niej minąć.

Czasem tylko w zachwytach
i lękach dzieciństwa
zagnieżdża się na dłużej.
Czasem tylko w zdziwieniu,
że jesteśmy starzy.

Rzadko nam asystuje
podczas zajęć żmudnych,
jak przesuwanie mebli,
dźwiganie walizek,
czy przemierzanie drogi w ciasnych
butach.

Przy wypełnianiu ankiet
i siekaniu mięsa
z reguły ma wychodne.

Na tysiąc naszych rozmów
uczestniczy w jednej
a i to niekoniecznie, bo woli
milczenie.

Kiedy ciało zaczyna nas boleć i boleć,
cichcem schodzi z dyżuru.

Jest wybredna:
niechętnie widzi nas w tłumie,

КОЕ-ЧТО О ДУШЕ

Душа бывает по временам.
Ни у кого ее нет непрерывно
и навсегда.

День за днем, год за годом
могут пройти без нее.

Порой разве что в восторгах
и детских страхах
заводится на подольше.
Порой разве что в удивленье,
что вот и настала старость.

Изредка ассистирует
нам при надсадных занятиях,
таких, как двиганье мебели,
таскание чемоданов
и ходьба в неразношенной обуви.

При заполненье анкет
и рубке бифштексов
она берет выходной.

На тысячу разговоров
участвует разве в одном,
да и то не всегда,
предпочитая молчание.

Когда наше тело болит и болит,
незаметно уходит с дежурства.

Привередливая,
не любит видеть нас в толпе,

mierzi ją nasza walka o byle
przewagę
i terkot interesów.

Radość i smutek
to nie są dla niej dwa różne uczucia.
Tylko w ich połączeniu jest przy
nas obecna.

Możemy na nią liczyć
kiedy niczego nie jesteście pewni,
a wszystkiego ciekawi.

Z przedmiotów materialnych
lubi zegary z wahadłem
i lustra, które pracują gorliwie,
nawet gdy nikt nie patrzy.

Nie mówi skąd przybywa
i kiedy znowu nam zniknie,
ale wyraźnie czeka na takie pytania.

Wygląda na to,
że tak jak ona nam,
również i my
jesteśmy jej na coś potrzebni.

ей претит наша страсть к
превосходству
и деловой крутеж.

Печаль и радость
для нее не разные чувства.
Только их сочетанье
держит ее при нас.

На нее можно рассчитывать,
когда мы ни в чем не уверены,
но до всего любопытны.

Из материальных предметов
по нраву часы ей с маятником
и зеркала, что усердствуют,
даже когда в них не смотришь.

Не скажет, откуда является
и куда опять подевается,
но явно ждет этих вопросов.

Похоже,
что, как и она нам,
мы ей тоже
зачем-то нужны.

(пер. А. Еппеля)

CIEN

Mój cień jak błazen za królową.
Kiedy królowa z krzesła wstanie,
błazen nastroszy się na ścianie
i stuknie w sufit głupią głową.

ТЕНЬ

Тень моя – шут при королеве.
Привстанет королева с кресел,
а шут в дурацком перепеве –
скок! – в потолок башкою
треснет.

Co może na swój sposób boli
w dwuwymiarowym świetle. Może
błaznowi źle na moim dworze
i wolałby się w innej roli.

Królowa z okna się wychyli,
a błazen z okna skoczy w dół.
Tak każdą czynność podzielili,
ale to nie jest pół na pół.

Ten prostak wziął na siebie gesty,
patos i cały jego bezwstyd,
to wszystko, na co nie mam sił
– koronę, berło, płaszcz królewski.

Będę, ach, lekka w ruchu ramion,
ach, lekka w odwróceniu głowy,
królu, przy naszym pożegnaniu,
królu, na stacji kolejowej.

Królu, to błazen o tej porze,
królu, połóż się na torze.

NIC DWA RAZY

Nic dwa razy
Nic dwa razy się nie zdarza
i nie zdarzy. Z tej przyczyny
zrodziłyśmy się bez wprawy
i pomrzemy bez rutyny.

Choćbyśmy uczniami byli
najlepszymi w szkole świata

nie będziemy repetować
żadnej zimy ani lata.

И мучится, быть может, болью
в своем двухмерном свете. Может,
он при дворе моем не может
довольствоваться жалкой ролью.

Она склонится из бойницы,
а шут и спрыгнет с вышины.
Всем ухитрились поделиться –
вот только доли не равны.

Дурак присвоил жестов живость,
бесстыдство пафоса и лживость –
все то, на что меня не стать:
порфиру, скипетр и фальшивость.

Ах, буду легкой в повороте,
ах, запрокинусь в той келейке,
король, когда вы прочь уйдете,
король, на той узкоколейке.

Король, счастливых вам дорог,
не я – мой шут на рельсы лег.

(пер. А. Еппеля)

НИЧТО НЕ СЛУЧАЕТСЯ ДВАЖДЫ

Ничто не случается дважды
И не случится. Значит,
родившись не спросясь –
умрём без церемоний,
только раз.

Школа этой жизни – даже для тупых:
каждый год, каждый раз – в
новый класс,
не стать нам второгодниками
и зиму или лето не прожить два раза.

Żaden dzień się nie powtórzy,
nie ma dwóch tych samych nocy,
dwóch tych samych pocałunków,
dwóch jednakich spojrzeń w oczy.

Wczoraj, kiedy twoje imię
ktoś wymówił przy mnie głośno,
tak mi było, jakby róża
przez otwarte wpadła okno.

Dziś, kiedy jesteśmy razem,
odwróciłam twarz ku ścianie.
Róża? Jak wygląda róża?
Czy to kwiat? A może kamień?

Czemu ty się, zła godzino,
z niepotrzebnym mieszasz lękiem?
Jesteś – a więc musisz minąć.
Miniesz – a więc to jest piękne.

Uśmiechnięci, współobjęci
spróbujemy szukać zgody,
choć różnymi się od siebie
jak dwie krople czystej wody.

И каждый день неповторим,
и двух ночей не знала равных я,
ни поцелуев одинаковых,
ни взглядов двух глаза в глаза.

Вчера, когда лишь имя твоё
кто-то при мне произнёс,
в открытое настезь окно
как будто розу ветер мне принёс.

Сегодня вместе мы, а я
смотрю на эту стену, вспоминая
Ту розу. Что такое роза?
Цветок ли? Иль как этот камень?

Недобрый миг, с пустым
зачем ты страхом водишься?
Ведь так прекрасно то, что ты
Приходишь и опять уйдёшь.

Улыбки снова, и объятья вновь,
давай мириться и любить,
хоть так же мы непохожи с тобою,
как капли дождя чисты.

(пер. В. Яковлева)

CZWARTA NAD RANEM

Godzina z nocy na dzień.
Godzina z boku na bok.
Godzina dla trzydziestoletnich.

Godzina uprzątnięta pod kogutów pianie.
Godzina, kiedy ziemia zapiera nas.
Godzina, kiedy wieje od wygasłych gwiazd.
Godzina a-czy-po-nas-nic-nie-pozostanie.

Godzina pusta.
Głucha, czcza.
Dno wszystkich innych godzin.

Nikomu nie jest dobrze o czwartej nad ranem.
Jeśli mrówkom jest dobrze o czwartej nad ranem
– pogratulujmy mrówkom. I niech przyjdzie piąta,
o ile mamy dalej żyć.

ZAKOCHANI

Jest tam tak cicho, że słyszymy
piosenkę zaśpiewaną wczoraj:
“Ty pójdziesz górą, a ja doliną...”
Chociaż słyszymy–niewierzimy.

Nas zaśmiech nie jest maską smutku,
a dobroć nie jest wyrzeczeniem.
I nawet więcej, niż są warci,
niekochających żałujemy.

Tacyśmy zadziwieni sobą,
że cóż nas bardziej zdziwić może?
Ani tęcza w nocy.
Ani motyl na śniegu.

A kiedy zasypiamy,
We śnie widzimy rozstanie.
Ale to dobry sen,
ale to dobry sen,
bo się budzimy z niego.

ДВЕ ОБЕЗЬЯНЫ

Вот мой великий сон на аттестат зрелости:
Сидят у окна две обезьяны, скованные цепью,
За окном колышется небо
И плещется море.
Я сдаю экзамен по истории человечества.
Плаваю, заикаюсь.
Одна обезьяна слушает, иронически глядя в упор,
Другая якобы в дремоту погружена,
Но когда вместо ответа воцаряется тишина,
Она мне подсказывает тихим брэнчаньем оков.
(пер. А. Базилевського)

ЗІ ЗВІРКИ “ДОСИТЬ” Є ТАКІ, КОТРІ

Є такі, котрі краще дають собі раду з життям.
Мають в собі й довкола себе лад.
На все в них слухна відповідь знайдеться.
Відгадують одразу: хто кого, хто з ким,
з якою ціллю, як.
Печатки прибивають до єдиних правд,
кидають в кошик непотрібні факти,
а осіб незнаних –
до наперед призначених їм папок.
Думають стільки, скільки слід,
ні миттю довше,
бо за тією миттю причаївся сумнів.
Коли ж дістануть звільнення з життя,
то покидають своє місце
дверима, вказаними з вище.
Часами заздрю їм – та це мина, на щастя.
(пер. І. Карівець)

ЛАНЦЮГИ

Спекотний день, собача буда і пес на ланцюгу.
За кілька кроків – наповнена водою миска.
Але ланцюг короткий надто і пес не дістає до неї.
Додаймо до цього образу іще одну деталь:
наші – довші набагато
та не такі помітні – ланцюги,
що дозволяють нам спокійно пройти повз.

(пер. І. Карівець)

НА ЛЕТОВИЦІ

Біжать одне до одного з розкритими обіймами,
і сміючись кричать: Нарешті! Нарешті!
Обоє у важкому зимовому вбранні,
у грубих шапках,
шаликах,
у рукавичках,
черевиках,
але лише для нас.
Адже одне для одного – нагі.

(пер. І. Карівець)

ДО ВЛАСНОГО ВІРША

У найкращому разі
будеш, мій вірше, уважно читаний,
коментований і вивчений напам'ять.

У гіршому випадку –
тільки прочитаний.

Третя можливість –
справді написаний,
але за хвилю вкинутий в кошик.

Іще й четвертий маєш варіант застосування –
ти ненаписаний зникаєш,
вдоволено муркочучи щось сам до себе.

(пер. І. Карівець)

NAJNOWSZA POLSKA POEZJA WSPÓŁCZESNA

НОВІТНЯ ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ

Stanisław Barańczak (1946–2014)

Станіслав Бараньчак

Poeta, krytyk, zasłużony tłumacz literatury angielskiej. Członek Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Absolwent polonistyki na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, należał do poznańskiej grupy poetyckiej pod nazwą “Próby”. Doktoryzował się w roku 1973 na podstawie rozprawy o twórczości Mirona Białoszewskiego. Był pracownikiem naukowym do roku 1977. Istotna część działalności opozycyjnej Barańczaka wiązała się z edukacją – wyładał on na Uniwersytecie Łatającym w Krakowie i w Poznaniu. Po powstaniu “Solidarności” poeta zaangażował się w ten ruch. Otrzymał jednak ofertę pracy w Stanach Zjednoczonych, od 1981 wyładał na Harvard University.

***Poezja:** “Korekta twarzy”, “Dziennik poranny. Wiersze 1967–1971”, “Ja wiem, że to niesłuszne. Wiersze z lat 1975–1976”, “Sztuczne oddychanie”, “Tryptyk z betonu, zmęczenia i śniegu”, “Wiersze prawie zebrane”, “Dziennik poranny. Poezje 1967–1981”, “Bo tylko ten świat bólu...”, “Atlantyda i inne wiersze z lat 1981-85”, “Widokówka z tego świata i inne rymy z lat 1986–1988”, “Podróż zimowa. Wiersze do muzyki Franza Schuberta”, “Pegaz zdębiał. Poezja nonsensu a życie codzienne. Wprowadzenie w prywatną teorię gatunków”, “Geografioty: z notatek globtrottera-domatora”, “Chirurgiczna precyzja. Elegie i piosenki z lat 1995–1997”.*

EROICA

“Schwycić swój los za gardło”
(Beethoven), ale jak
to zrobić, na to nie starczy pięciu
palców ani
pięciu zmysłów, tego się nie da
pojąć ani objąć, tego gardła, ono
nie jest obudowane grubymi
mięśniami
ani okutane cienkim szalikiem, z
niego
nie wydobywa się ani krwawy ryk,
ani kwaśny
oddech, jego po prostu nie ma,
tego gardła,
a gdyby nawet było,
ręce i tak są stale czymś zajęte,
biciem braw, podpisywaniem
zeznań, grą na akordeonie,
niesieniem siatki z karpami na
święta, trzymaniem
drzewca, pchaniem wózka,
pocieraniem czoła

BO TYLKO TEN ŚWIAT BÓLU

Bo tylko ten świat bólu, tylko ta
kula spłaszczona w lodowym
imadle,
wychłostana burzami, łamana
kołami
południków, trzeszcząca w
granicach

EROICA

“Судьбу схватить за горло”
(Бетховен) – вот только как,
что делать, когда на это не
хватает пяти пальцев, и даже
пяти чувств, и это невозможно
понять или объять это горло, оно
не охвачено плотной мускульной
связкой,
не окутано тонким шарфиком, из
него
не вырывается рык кровавый иль
кислый
выдох – его попросту нет,
этого горла,
а если бы даже и было –
руки всегда постоянно заняты чем-то,
игрою на аккордеоне,
подписываньем признаний,
аплодисментами,
сеткой с карпами на праздник,
древком знамени
детской коляской и потиранием лба.

1980.

(пер. Г. Ходорковського)

И ТОЛЬКО ЭТОТ МИР БОЛИ

И только этот мир боли, только этот
шар, сплюснутый в ледяных
тисках,
иссеченный бурями, изломанный
на колесе
меридианов, мир, который
трещит по швам границ,

grubymi nićmi szytych, tylko ta
cienka skóra skorupy ziemskiej,
popękana
rzekami, wydzielająca z siebie pot
mórz słonych
między ciosami lawy i ciosami
słońca,
bo tylko ten świat bólu, tylko to
ciało w imadle ziemi i powietrza,
wychłostane kulami, łamane w pół
ciosem
pięści, trzeszczące pod pałką

w kostnych szwach czaszki, tylko ta
cienka skorupa skóry ludzkiej,
popękana
krwawo, tocząca z siebie słone
morza potu
pomiedzy ciosem narodzin i
śmierci,
bo tylko ten świat bólu; bo tylko
ten świat
jest bólem; bo światem jest tylko
ten ból.

Z OKNA NA KTÓRYMŚ PIĘTRZE TA ARIA MOZARTA

Z okna na którymś piętrze ta aria
Mozarta,
kiedy szedłeś wzdłuż bloku. A w tej
samej chwili
wały się i z gruzów wstawały
mocarstwa.

шитых белыми нитками, только эта
тонкая кожа земной коры,
изрезанная
реками, истекающая соленым
потом морей
между ударами лавы и ударами
солнца,
и только этот мир боли, только это
тело в тисках воздуха и земли,
изрешеченное пулями,
расколотое ударом
кулака, мир, который трещит под
палкой

по костным швам черепа, только эта
тонкая корочка человеческой
кожи, исхлестанная
в кровь, струящая соленое море
пота
между ударом рождения и
ударом смерти,
и только этот мир боли; ибо
только этот мир
есть боль; ибо мир есть только эта
боль.

(пер. А. Базилевського)

ЭТА АРИЯ МОЦАРТА

Эта ария Моцарта – из окна, как
лекарство,
когда шел ты вдоль дома. А где-
то валились
и опять воздвигались над
руинами царства.

“Non so più...” – ten żar róż bez ciężaru, ten żart na śmierć i życie, pędzący za chmarą motyli anapest tętna. Właśnie ta aria Mozarta

miała tu brzmieć, jak gdyby istniała gdzieś karta praw przechodnia spod bloku, której nie gwałcili ci inni my, ci z gruzów wznoszący mocarstwa –

gwarancja, że choć jedna zasłona, niezdarta do szczętu płyta przetrwa; że zawsze uchyli jakieś okno czy wyrok ta aria Mozarta.

Jak gdyby wszystkie dobra zdążyła ta martwa ręka nieporozumienie zapisać nam, czyli kopczykiem gruzów, z których wstawały mocarstwa,

w których rosła, wbrew nim, na niczym nie oparta wiara, że to nie błąd, że nigdy się nie myli w oknie na którymś piętrze ta aria Mozarta. Walily się i z gruzów wstawały mocarstwa.

“Non so più...” – не на жизнь, а на смерть розы жар тот – невесомаю шуткой, мотыльковой пылью, пульса дактилем – ария Моцарта. Стартом

неизбежным звучала, в подтверждение хартии прав прохожего, той, которую не сокрушили мы – другие, из руин поднимавшие царства, –

эта ария Моцарта, как гарантия яркости: мол, пластинка не стерта; а приговор отменили и открылось окно, как укромная арка.

Словно вечное благо бесценным подарком чьи-то мертвые руки безрассудно вручили нам – тем самым руинам, над которыми царства

воздвигались, и всё же в нас росла вопреки им вера в то, что никто никогда не осилит эту арию Моцарта – из окна, как лекарство. И опять воздвигались над руинами царства.

(пер. А. Базилевського)

PŁAKAŁA W NOCY, ALE NIE JEJ PŁACZ GO ZBUDZIŁ

Płakała w nocy, ale nie jej płacz go zbudził.
Nie był płaczem dla niego, chociaż mógł być onim.
To był wiatr, dygot szyby, obce sprawom ludzi.

I półprzytomny wstyd, że ona tak się trzyma,
to, co tłumione czyniąc podwójnie tłumionym
przez to, że w nocy płacze. Nie jej płacz go zbudził:

ile więc było wcześniej nocy, gdy nie zwrócił
uwagi – gdy skrzyp drewna, trzepiąca o komin
gałąź, wiatr, dygot szyby związek z prawdą ludzi

negowały starannie: ich szmer gasł, nim wrzucił
do skrzynki bezsenności rzeczowy anonim:
“Płakała w nocy, chociaż nie jej płacz cię zbudził?”

Na wyciągnięcie ręki – ci dotkliwie drudzy,
niedotykalnie drodzy ze swoim “Śpij, pomiń
snem tę wilgoć poduszki, nocne prawo ludzi”.

I nie wyciągnął ręki. Zakłóciłby, zbrudził
toporniejszą tkliwością jej tkliwość: “Zapomnij.
Płakałam w nocy, ale nie mój płacz cię zbudził,
Tobyl wiatr, dygot szyby, obce sprawom ludzi”.

SPÓJRZMY PRAWDZIE W OCZY

Spójrzmy prawdzie w oczy: w nieobecne
oczy potrąconego przypadkowo
przechodnia z podniesionym kołnierzem; w stężale
oczy wzniesione ku tablicy z odjazdami
dalekobieżnych pociągów; w krótkowzroczne
oczy wpatrzone z bliska w gazetowy petit;
w oczy pośpiesznie obmywane rankiem

z nieposłusznego snu, pośpiesznie ocierane
za dnia z łez nieposłuszných, pośpiesznie
zakrywane monetami, bo śmierć także jest
nieposłuszną, zbyt śpiesznie gna w ślepy zaułek
oczodołów; więc dajmy z siebie wszystko
na własność tym spojrzeniom, stańmy na wysokości
oczu, jak napis kredą na murze, odważmy się spojrzeć
prawdzie w te szare oczy, których z nas nie spuszcza,
które są wszędzie, wbite w chodnik pod stopami,
wlepione w afisz i utkwione w chmurach;
a choćby się pod nami nigdy nie ugięły
nogi, to jedno będzie nas umiało rzucić
na kolana.

CO BĘDZIE ŚWIADECTWEM

z matury dla zaocznych
Krystynie i Ryszardowi Krynickim

Nie nasze podręczniki historii, których nikt
nie otworzy, bo i po co, nie
gazety, które nigdy nie były otwarte
na rzeczywistość (jeśli nie liczyć niektórych
nekrologów i prognoz pogody), nie listy,
które tak często były otwierane, że
niczego w nich nie mogliśmy pisać otwarcie,
i nawet nie literatura, też zamknięta
w sobie, w szufladach urzędników albo
w tekturowych trumienkach okrojonych wydań

jeśli co pozostanie, to otwarte oczy
tego dziecka, co dzisiaj nie może zrozumieć
naszego świata zamkniętego – i
otwiera usta, aby zadać nam pytanie;
i jeśli nie przestanie powtarzać swych pytań,
da kiedyś naszej prawdzie otwarte świadectwo

ЯКЕСЬ ТИ

Власне, я не повинен нічого про Тебе знати, крім того, що еси тим якимось Ти, котре устам моїм змогу дало творити і – крізь випар видиху, крізь опір язика, крізь атмосферний циклон, завої вихлопів, тьмяне дзеркальне скло, міжпланетний пил – наказує пробиватись буром (із уст до уст, крізь моря, з цього світу на той, із хідника знову на хідник, із мурів мозку в ті самі мозок чи мури) якійсь другій особі однини дієслова, якомусь “чуєш”, “не мовчи”, “пам’ятаєш”, “будь”, “вір”, котре, прямолінійно вислане уперед, уперто повертає, не дряпнувши шкіри, стін, сонць, прірв, мій співрозмовнику, Фаховий Психотерапевте, Ласкавий Читальнику, Всемогутній Пане, Безсмертна Єдина, Двійнику, Котрий Ось Уже Сорок Два Роки Нашорошує Свій Слух, Тубільцю На Березі, звідкіля бумерангом прилітає зі свистом одне й те саме питання, змінене у ту саму відповідь: що тим часом я помираю
(пер. А. Савенця)

ПОШТІВКА З ЦЬОГО СВІТУ

Жаль, що Тебе нема тут. Я поселився в пункті, звідкіль за дармо маю видовища розлогі:
де тільки станеш на схололім ґрунті
приплюснутої крапки – над головою справно
та ж пастка пустки грізно
мовчить свій невинуватий
одвіт. Підсоння стерпне, хоча буває різне.
Повітря теж далеко не огидне.
Є й розмаїття: громи, ключ журавлів у небі,
пальм і будинків тіні, хмар сувої.
Та годі вже про мене. Скажи, що чути в Тебе,
скажи, що також видно

тому, хто є Тобою.
Жаль, що Тебе нема тут. Я помістився в миті
пихатій, що вростає у новотвір епохи;
хоч як назвуть, що будуть говорити
про неї інші, вищі від нас на показні
геологічні верстви, спершись
на нашім порохні, брехні,
вічноживій пластмасі, доказуючи першість
своєї суміші сміття й нещастя –
не знаю. Мов бульдозер, секунда підминає
усяк наступний ступінь під стопою.
Та годі вже про мене. Скажи, як час минає
Тобі – й чи час щось означа,
тому, хто є Тобою.
Жаль, що Тебе нема тут. Я поринаю в тіло,
де записались шифром мої вердикти строгі,
довічний або смертний – можна сміло
вважати їх тим самим в грузькому ґрунті справи,
але мене це чтиво
затягує – кривавий
і недоречний трилер, роман-ріка, що живо
фінал свій невизначний мені відкриє в мить,
коли уже не зможу повік підвести – тих,
холодних, що долоня тепла стріне.
Та годі вже про мене. Скажи, як біль мій Ти
вчуваєш – як болить
Тобі Твоя людина.

(пер. А. Савенця)

Adam Zagajewski (ur. 1945 r.)
Адам Загаєвський

Poeta, prozaik, eseista, krytyk, tłumacz. Urodził się we Lwowie.

Piszący białe wiersze. Laureat wielu nagród w dziedzinie literatury, w tym Neustadt (2004) i “Zhongkun” (2014), zwanymi “małym Noblem” i “chińskim Noblem poetyckim”. “Żelazny” polski kandydat do literackiej Nagrody Nobla. Największą część swego życia poeta związał z Krakowem. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1968 roku uzyskał magisterium w zakresie psychologii, a w 1970 roku tytuł magistra filozofii. Debiutował w 1967 roku na łamach “Życia Literackiego” wierszem “Muzyka”. W 1968 roku współtworzył Grupę Poetycką “Teraz”, na którą przemożny wpływ miały wydarzenia Marca 1968 roku. Pokolenie “Nowej Fali” nie mogło pozostać głuche na radykalizującą się atmosferę życia publicznego. W grudniu 1975 roku został jednym z sygnatariuszy “Memoriału 59”. Od grudnia 1982 roku przebywał za granicą, od 2002 roku na stałe w Krakowie.

Poezja: “Komunikat”, “Sklepy mięsne”, “List. Oda do wielości”, “Jechać do Lwowa”, “Płótno”, “Ziemia ognista”, “Trzej aniołowie”, “Pragnienie”, “Powrót”, “Anteny”, “Niewidzialna ręka”, “Asymetria”.

PORANEK W VICENZIE

Słońce było tak delikatne, tak
młodziutkie,
że baliśmy się o nie trochę;
nieostrożny ruch ręki
mógł je porysować, nawet krzyk –
gdyby ktoś chciał
krzyknać – zagrażał mu; tylko
rozpędzonym jaskółkom

УТРО В ВИЧЕНЦЕ

*Памяти Иосифа Бродского
и Кишиштофа Кеслёвского*

Солнце было так хрупко, так
молодо,
что мы за него боялись:
неосторожным взмахом руки
мог я его поранить. И даже крик
– если б кому
вздумалось крикнуть – ему
угрожал. Только шустрым ласточкам

o skrzydłach jakby odlanych z
żeliwa, twardych,
wolno było gwizdać głośno,
ponieważ one spędziły krótkie,
pełne niepokoju dzieciństwo w
glinianych gniazdach,
razem z rodzeństwem, małymi
szalonymi planetami,
czarnymi jak leśne jagody.

W małej kawiarni niewyspany
garson – pod jego oczami
zebrały się ostatnie cienie nocy –
szukał drobnych
w przepaścistej kieszeni, a kawa
pachniała solennością
farby drukarskiej, słodyczą i
Arabią. Błękit nieba
obiecywał długie popołudnie,
niekończący się dzień.
Patrzyłem na ciebie tak, jakbym
widział cię po raz pierwszy.
I nawet kolumny Plladia,
wydawało się,
dopiero się narodziły, wynurzyły
się z fal świtu
tak jak twoja starsza koleżanka,
Wenus.

Zaczynać od nowa, liczyć straty,
liczyć poległych,
zaczynać nowy dzień, mimo że was
już nie ma, ciebie,
którego dwukrotnie pochowaliśmy
i oplakaliśmy dwukrotnie,
– żyłeś dwa razy mocniej niż inni,
na dwóch kontynentach,

с крыльями, как бы отлитыми из
чугуна, твердыми
вольно было громко свистеть, ибо
недолгое и тревожное
детство уже провели они в
глиняных гнездах
с братьями и сестрицами,
безумными крошечными планетами,
черными, как лесные ягоды.

В скромном кафе невыспавшийся
гарсон – под его глазами
лежали последние тени ночи –
выискивал мелочь
в пропасти своего кармана. А
кофе благоухал торжеством
типографской краски, сладостью
и Аравией. Синева неба
обещала нам пополудни долгий,
бесконечный день.
И было чувство, Виченца, что я
вижу тебя впервые.
Даже колонны Палладио, мне
казалось,
только что родились, выплыв из
волн рассвета,
словно Венера – старшая твоя
подруга.

Начинать все снова, считая
потери, считая павших,
начинать новый день, хотя нет
вас больше: тебя,
которого дважды похоронили и
оплакали дважды,
жившего вдвое мощней, чем
иные, на двух континентах,

w dwu językach, na jawie i w
wyobraźni – i ciebie o ostrej twarzy
i o spojrzeniu, które powiększało
przedmioty i serca (zawsze za
małe).

Nie ma was i dlatego będziemy
teraz wiedli podwójne życie,
jednocześnie w świetle i w cieniu,
w jaskrawym słońcu dnia
i w chłodzie kamiennych
korytarzy, w żałobie i w radości.

в двух языках, наяву и в
воображении; и тебя – со строгим лицом,
со взглядом, что увеличивал
вещи и души (увы, слишком
маленькие всегда).

Нет вас теперь, и поэтому
двойную жизнь поведем,
на свету единую и в тени,
в ярких дневных лучах
и в холодных каменных
коридорах, в скорби и в радости.

(пер. О. Леонтьева)

JECHAĆ DO LWOWA

Rodzicom

Jechać do Lwowa. Z którego
dworca jechać
Do Lwowa, jeżeli nie we śnie, o
świecie,
gdy rosa na walizkach i właśnie
rodzą się
ekspresy i torpedy. Nagle wyjechać
do Lwowa, w środku nocy, w dzień,
we wrześniu
lub w marcu. Jeżeli Lwów istnieje,
pod
pokrowcami granic i nie tylko w moim
nowym paszporcie, jeżeli proporce
drzew
jesiony i topole wciąż oddychają
głośno
jak Indianie a strumienie bełkocą
w swoim
ciemnym esperanto a zaskrońce
jak miękki
znak w języku rosyjskim znikają

ЕХАТЬ ВО ЛЬВОВ

Родителям

Ехать во Львов. С какого перрона
ехать
во Львов, если не во сне, на
рассвете,
когда роса на чемоданах и
собственно рождаются
экспрессы и торпеды. Вдруг выехать
во Львов, посреди ночи, днем, в
сентябре
или в марте. Если Львов
существует, под
покровом границ, и не только в моём
новом паспорте, если пропорции
деревьев,
ясени и тополя, всё ещё дышат
громко,
как индейцы, а ручьи лепечут
своим
тёмным эсперанто, а ужи, как
знак
мягкий в русском языке,

wśród
traw. Spakować się i wyjechać,
zupełnie
bez pożegnań, w południe, zniknąć
tak jak mdlały panny. I łopiany,
zielona
armia łopianów, a pod nimi, pod
parasolami
weneckiej kawiarni, ślimaki
rozmawiają
o wieczności. Lecz katedra wznosi
się,
pamiętasz, tak pionowo, tak
pionowo
jak niedziela i serwetki białe i
wiadro
pełne malin stojące na podłodze i
moje
pragnienie, którego jeszcze nie
było,
tylko ogrody chwasty i bursztyń
czereśni i Fredro nieprzyzwoity.
Zawsze było za dużo Lwowa, nikt
nie umiał
zrozumieć wszystkich dzielnic, usłyszeć
szepotu każdego kamienia,
spalonego przez
słońce, cerkiew w nocy milczała
zupełnie
inaczej niż katedra, Jezuici chrzcili
rośliny, liść po liściu, lecz one
rosły,
rosły bez pamięci, a radość kryła
się
wszędzie, w korytarzach i
młynkach do
kawy, które obracały się same, w
niebieskich
imbrykach i w krochmalu, który

исчезают посреди
трав. Упаковаться и выехать,
вообще
без прощаний, в полдень, исчезнуть
так, как теряют сознание панни.
И лопухи, зеленая
армия лопухов, а под ними, под
зонтами
венецианской кофейни, слизняки
беседуют
о вечности. Только кафедра
возносится,
помнишь, так вертикально, так
вертикально,
как воскресенье и салфетки
белые и ведро
полное малины, стоящее на полу
и моё
стремление, которого ещё не
было,
только сады хвои и янтарь
черешни и Фредро непристойный.
Было всегда слишком много
Львова, никто не мог
понять всех районов, услышать
шёпот каждого камня,
спаленного
солнцем, церковь ночью молчала
совсем
иначе чем кафедра, иезуиты крестили
растения, листок за листком, а
они росли,
росли без памяти, а радость
скрывалась
везде, в коридорах и кофейных
мельницах,
что сами вращались, в голубых
заварниках и в крахмале,

był pierwszym
formalistą, w kropkach deszczu i w
kolcach
róż. Pod oknem żółkły zamarznęte
forsycje.
Dzwony biły i drżało powietrze,
kornety
zakonnice jak szkunery płynęły pod
teatrem, światła było tak wiele, że
musiał
bisować nieskończoną ilość razy,
publiczność szalała i nie chciała
opuszczać sali. Moje ciotki jeszcze
nie wiedziały, że je kiedyś
wskrzese
i żyły tak ufnie i tak pojedynczo,
służące biegły po świeżą śmietanę,
czyste i wyprasowane, w domach
trochę
złości i wielka nadzieja.
Brzozowski
przyjechał na wykłady jeden z moich
wujów pisał poemat pod tytułem
Czemu,
ofiarowany wszechmogącemu i
było za dużo
Lwowa, nie mieścił się w naczyniu,
rozsadzał szklanki, wylewał się ze
stawów, jezior, dymił ze wszystkich
kominów, zamieniał się w ogień i w
burzę,
śmiał się błyskawicami, pokorniał,
wracał do domu, czytał Nowy
Testament,
spął na tapczanie pod huculskim
kilimem,
było za dużo Lwowa a teraz nie ma
go wcale, rósł niepowstrzymanie a
nożyce

который был первым
формалистом, в каплях дождя и
в шипах
роз. Под окном желтел
замёрзший первоцвет.
Колокола били и дрожал воздух,
корнеты
монахинь, как шхуны плыли под
театром, света было так много,
что он вынужден
был бесноваться бесконечно,
публика неистовствовала и
отказывалась покинуть зал. Мои
тети ещё не знали, что их когда-
нибудь воскресу,
и жили так доверчиво и так одиноко,
слуги бежали за свежей сметаной,
чистые и выглаженные, в домах
немножко
злости и большая надежда.
Бжозовский
приехал на лекции, один из моих
дядек писал поэму под
названием "Почему",
посвящённую Всемогущему, и
было слишком много
Львова, он не помещался в посуде,
разрывал стаканы, выливался из
прудов, озёр, дымил всеми
каминами, превращался в огонь
и бурю,
смеялся молниями, усмирался,
возвращался домой, читал
Новый Завет,
спал на топчане под гуцульским
ковром,
было слишком много Львова, а
теперь нет
его вовсе, рос стремительно, а
ножницы

ciepły, zimni ogrodnicy jak zawsze
w maju bez litości bez miłości
ach poczekajcie aż przyjdzie ciepły
czerwiec i miękkie paprocie,
bezkresne
pole lata czyli rzeczywistości.
Lecz nożyce ciepły, wzdłuż linii i
poprzez
włókna, krawcy, ogrodnicy i
cenzorzy
cięli ciało i wieńce, sekatory
niezmordowanie
pracowały, jak w dziecinnej
wycinance
gdzie trzeba wystrzyc łabędzia lub
sarnę.
Nożyczki, scyzoryki i żyletki
drapały
ciepły i skracały pulchne sukienki
prałatów i placów i kamienic,
drzewa
padały bezgłośnie jak w dżungli
i katedra drżała i żegnano się o
poranku
bez chustek i bez łez, takie suche
wargi, nigdy cię nie zobaczę, tyle
śmierci
czeka na ciebie, dlaczego każde miasto
musi stać się Jerozolimą i każdy
człowiek Żydem i teraz tylko w
pośpiechu
pakować się, zawsze, codziennie
i jechać bez tchu, jechać do Lwowa,
przecież
istnieje, spokojny i czysty jak
brzoskwinia. Lwów jest wszędzie.

резали, холодные садовники, как
всегда,
в мае, без пощады, без любви,
ах подождите, лишь придёт
тёплый
июнь и мягкие папоротники,
безграничное
поле лета то есть реальности.
Но ножницы резали, вдоль
линии и поперёк
волокна, портные, садовники и
цензоры
резали тело и венцы, секаторы
неутомимо
работали, как в детской
витынанке,
где нужно вырезать лебедя или
серну.
Ножнички, ножики и бритвы
скоблили,
резали и укорачивали пухлые платья
прелатов и площадей, и
каменных домов, деревья
падали беззвучно, как в джунгли,
и кафедра дрожала и прощалось
на рассвете
без платков и без слёз, такие сухие
уста, никогда тебя не увижу,
столько смерти
ждёт тебя, почему каждый город
должен стать Иерусалимом и каждый
человек Евреем и только теперь в
спешке
паковать, всегда, ежедневно
и ехать безумно, ехать во Львов,
ведь
он существует, спокойный и чистый как
персик. Львов есть всюду.

(пер. О. Медяника)

KONIEC ŚWIATA

Raz na kilka lub kilkanaście lat
odbywa się prawdziwy koniec świata
Czterej jeźdźcy przemierzają ziemię
w samochodach marki Nysa
która równocześnie jest zachodnią granicą
tego wielkiego ciała
Koniec świata odbywa się zawsze w nocy
kiedy ty swoim snem karmisz wygłodniałych przodków
W ciągu kilku godzin siwieją portrety
i zmienia się język
którym od jutra będziesz głośno mówił
Jest taka chwila
kiedy stare słowa nie są już ważne
a nowych jeszcze nie ma
kiedy wszystkie zwycięstwa okazują się
zwykłymi pomyłkami
błędy ujawniają swoją podwójną naturę
a nadzieja nie ma na swoją obronę
ani jednego słowa
i nie umie wskazać ani jednego człowieka
Jest taka chwila kiedy nie ma nic
ani wiary ani miłości
i świat rozłączyłby się rozszedłby się
jak dwoje ludzi którzy tracą siły
gdyby nie twój głęboki sen
w którym nagle stajesz się starszy
o dwa tysiące lat nowej ery
i młody jak nie narodzony dzień
(Sklepy mięsne, Kraków 1975)

MAŁPY

Pewnego dnia po władzę sięgnęły małpy.
Nasunęły złote sygnety na palce,
nałożyły białe, nakrochmalone koszule,
zaciągnęły się wonnymi hawańskimi cygarami,
stopy zaś uwięziły w czarnych lakierkach.
Nie zauważyliśmy tego, gdyż pochłaniały nas
inne zajęcia: ktoś czytał Arystotelesa,
ktoś inny przeżywał właśnie wilką miłość.
Przemówienia władców stały się nieco chaotyczne
a nawet bełkotliwe, ale przecież nigdy nie
słuchaliśmy ich uważnie, woleliśmy muzykę.
Wojny stały się jeszcze dziksze, więzienia
cuchnęły bardziej niż dawniej.
Wydaje się, że po władzę sięgnęły małpy.

(Płótno, Paryż 1990)

SEPARACJA

Niemal z zawiścią czytam utwory moich współczesnych
o rozwodach, rozstaniach, o bólu separacji;
cierpienie, nowy początek, mała śmierć;
czytanie i palenie listów, palenie i czytanie, ogień i kultura,
gniew i rozpacz – wspaniały materiał dla udanego wiersza;
twardy osąd, niekiedy szyderczy śmiech moralnej wyższości,
a jednocześnie ostateczny tryumf ciągłości osoby.

A my? Nie będzie elegii, sonetów o rozejściu się,
nie będzie nas dzielił ekran wiersza,
nie stanie między nami udana metafora,
i jedyna separacja, jaka nam teraz zagraża, to sen,
to głęboka jaskinia snu, do której schodzimy osobno
– i zawsze muszę pamiętać, że twoja dłoń,
którą wtedy trzymam, jest zrobiona z marzeń.

(Pragnienie, Kraków 1999)

TRAKTAT O PUSTCE

W księgarni znalazłem się przypadkowo tuż obok sekcji Tao,
a dokładnie rzecz biorąc, obok Traktatu o pustce.
Poczułem się uszczęśliwiony, ponieważ tego dnia byłem doskonale
pusty.
Cóż to za spotkanie – jakie rzadkie – pacjent znajduje lekarza,
lekarz milczy

(Pragnienie, Kraków 1999)

WIECZOREM

Późnym wieczorem wjeżdżasz do swojego miasta,
do ciemnych ulic, do czarnych plam okien,
do ciemnej ciszy, do kotów, które się chowają
pod samochodami, do sennych ptaków na drzewach,
i jeszcze nie wiesz, czy to miasto jest nieobecne,
czy to jest miasto plagi albo miasto cieni,
czy może ono gniewa się na ciebie,
czy też jest tak obojętne,
że mógłbyś nie istnieć wcale.
Nikt cię nie wita, nikt nie zatrzymuje,
nikt ci niczego nie zabrania, o nic nie prosi,
strażnicy zasnęli albo poszli do domu,
zapewne kwitną kwiaty, ale ich nie widzisz.
Królowie drzemią w sarkofagach,
biskupi na portretach, przegrane bitwy
w podręcznikach historii.
Miasto jest otwarte,
otwarty jest wiatr i wahanie;
wszystko, co się wydarzyło,
czeka na ciebie,
twoje klęski nie zapomniały o tobie.
Jest już późno,
milczenie wraca do milczenia,
spróbuj zasnąć.

(Powrót, Kraków 2003)

POEZJA JEST POSZUKIWANIEM BLASKU

Poezja jest poszukiwaniem blasku.
Poezja jest królewską drogą,
która prowadzi nas najdalej.
Szukamy blasku o szarej godzinie,
w południe lub w kominach świtu,
nawet w autobusie, w listopadzie,
kiedy tuż obok drzemie stary ksiądz.

Kelner w chińskiej restauracji wybucha płaczem
i nikt się nie domyśla, dlaczego,
Kto wie, może i to jest poszukiwaniem,
podobnie jak chwila na brzegu morza,
gdy na horyzoncie pojawił się drapieżny okręt
i zatrzymał się, znieruchomiał na długo.
A także momenty głębokiej radości

i niezliczone momenty niepokoju.
Pozwól mi zobaczyć, proszę.
Pozwól mi wytrwać, mówię.
Wieczorem pada zimny deszcz.
W ulicach i alejach mojego miasta
bezgłośnie i żarliwie pracuje ciemność.
Poezja jest poszukiwaniem blasku.

(Powrót, Kraków 2003)

МОИ ТЕТКИ

Вечно занятые тем, что они называли
практической стороной жизни
(теоретическая принадлежит Платону),
увязая по локти в мебели, в постелях,
в кухонных садах и кладовке,
не забывали они о мешочке с лавандой,
что в луг превращал шкафчик с бельем.

Практическая сторона жизни,
как обратная сторона луны,
не была свободна от тайны;
когда близилось Рождество,
жизнь становилась исключительно прахис
и моментально оживала в коридорах,
прячась в чемоданах, в несессерах.

Когда кто-нибудь умирал – что, увы,
случалось даже в нашей семье, –
мои тетки деятельно занимались
практической стороной смерти
и забывали тогда о лаванде,
пахнувшей бескорыстно, безумно
под тяжелым снегом простыней.

(пер. О. Леонтьева)

ЖИЛИЩЕ СТИПЕНДИАТОВ

В комнате для приезжих стипендиатов
(на полке – дюжина скучных романов на языке,
не являющимся родным; сонный Будда,
а также немой телевизор; исцарапанная сковородка жарит
огромную меланхоличную яичницу субботнего вечера;

матовый чайник, свистящий на любом наречии)
вы пробуете расположиться – и даже думать.
Вы читаете Майстера Экхарта “О дистанции” (“Abgeschiedenheit”)
и стихи решительного британца, любившего Францию,
а также прозу француза, бредившего Британией.

И спустя неделю деятельных попыток
обжиться в этих гигиеничных покоях,
пропускавших через себя образованную элиту мира,
вы почти с изумлением осознаете:
здесь никто не живет; на земле нет жизни.

(пер. О. Леонтьева)

Із збірки “ДИКІ ЧЕРЕШНІ”
Як виглядає чоловік що має рацію

Як виглядає чоловік що має рацію
яку краватку носить цей чоловік
чи говорить повними реченнями
чи вбраний у лахміття
чи вийшов з моря крові чи вийшов
з моря непам'яті чи на його одязі
ще збереглися сліди гострої на смак солі
з якої епохи цей чоловік
чи його обличчя землисте
чи плаче крізь сон що йому сниться
чи завжди та ж сама кімната
із виїнятим серцем стіни чи говорить сам
до себе чи мешкає у позиченому тілі
старця наскільки високу ціну неспокою
платить за цю комірчину чи є вигнанцем
з якого міста чи то цікавість
його підштовхує чи це йому оплачується
хто за це відповідає звідки ця пляма
на його плащі хто за ним стоїть
чи зміг би йому сказати що все є
відносним залежить як на це подивитися
невідомо як є насправді
перевір чи зможеш його впізнати
коли переходить вулицю
згорблений під тягарем мозку

Вперше надруковано у збірці “М'ясні крамниці” (1975)
(пер. І. Карівець)

ФІЛОСОФИ

Годі нас ошукувати панове філософи
праця не є радістю людина не є найвищою ціллю
праця є смертельним потом Боже коли повертаюсь додому

хочеться спати але сон є лише трансмісійним пасом
який подає мене наступному дневі а сонце це фальшива
монета вранці роздирає мої повіки склеплені як перед
народженням мої руки це двійко гастарбайтерів і навіть
сльози мені не належать беруть участь у громадському житті
як промовці із пошерхлими устами і серцем що
зрослося з мозком

Праця є не радістю а мукою невиліковною
як хвороба чистого сумління як нові селища
котрими у високих шкіряних чоботах
проходить місцевий вітер

*Вперше надруковано у збірці “М'ясні крамниці” (1975)
(пер. І. Карівець)*

У ЧУЖІЙ КРАСІ

Тільки в чужій красі
є розрада, в чужій
музиці і віршах.
Тільки в інших спасіння,
хай навіть самотність й смакує
як опіум. Інші не є пеклом,
якщо побачити їх рано, коли
мають чисте чоло, вмите снами.
Тому довго розмірковую, яке
вжити слово, він чи ти. Кожне він
є зрадою якогось ти, і
за те у чужім вірші неодмінно
чекає холодна розмова.

*Вперше надруковано у збірці “Лист. Ода безміру” (1982)
(пер. І. Карівець)*

ПІСЕНЬКА ЕМІГРАНТА

У чужих містах з'являємося на світ,
називаємо їх батьківщиною, та недовго
можемо захоплюватися їхніми мурами і вежами.
Ідемо зі сходу на захід, а перед
нами котиться великий обруч палаючого
сонця, крізь який, легко, наче у цирку
перестрибує дресирований лев. У чужих містах
оглядаємо витвори давніх майстрів
і без здивування впізнаємо власні
обличчя на старих полотнах. Ми вже існували
раніше і навіть зазнали страждання,
лише бракувало нам слів. У православній
церкві у Парижі останні білі,
сиві росіяни моляться Богові, молодшому
за них на цілі століття і такому ж
безпорадному, як і вони. У чужих містах
ми залишимось, наче дерева, наче каміння.
*Вперше надруковано у збірці "Їхати до Львова" (1985)
(пер. І. Карівець)*

Добір текстів здійснено за джерелами:

- *Антологія польської поезії: в двох томах / редакц. колегія: М. Бажан (голова), О. Бандура, Г. Вервес, В. Коптілов та інші; упорядн. Ю. Булаховська. – К.: Дніпро, 1979.*
- *Мілош Ч. Вибрані твори / редакц. колегія: Дм. Затонський, В. Коптілов, Т. Денисова та інші. – К.: Універс, 2008.*
- *Дзвони зимою [текст]: антологія польської поезії / в пер. Дм. Павличка. – К.: Основи, 2000.*

Інтернет-сайти:

www.ipiran.ru/~shorgin/

<https://fantlab.ru/blogarticle30066>

www.wyczytaj.pl › *Wiersze* ›

<http://literat.ug.edu.pl/>

literat.ug.edu.pl/

literatura.wywrota.pl

<https://wierszogradlodzi.wordpress.com/category/poeci>

<https://milosc.info> › *wiersze* ›

wiersze.doktorzy.pl/parodia.htm

www.dompolski-journal.ru/anniversaries/5/

www.domino-books.narod.ru/staff.html

<https://wolnelektury.pl/.../wyspianski>

przybos.klp.pl/a-8828.html

wybrane-wiersze.bloog.pl/

www.poezjaa.info/

www.kigalczynski.pl/

<http://www.ji.lviv.ua/>

maysterni.com/publication.php?id

litakcent.com

<https://krytyka.com/ua>

<http://www.usesvit-journal.com/>

magazines.russ.ru

www.netslova.ru/ordansky

<http://samlib.ru/b/bondarewskij>

geleskulam.narod.ru/polish.html

noupol.org/ru/

<https://poema.pl>

ЗМІСТ

Слово до читача	3
ПОЕТИ МОЛОДОЇ ПОЛЬЩІ	4
Станіслав Виспянський	4
Ян Каспрович	11
Болеслав Лесьмян	18
Казимеж Пшерва-Тетмайер	30
Леопольд Стафф	37
ПОЕТИ МІЖВОЄННОГО ДВАДЦЯТИЛІТТЯ	53
<i>Група “Скамандр”</i>	
Ярослав Івашкевич	53
Антоній Слонімський	61
Юліан Тувім	66
<i>Польський футуризм</i>	
Бруно Ясенський	74
<i>Поезія авангарду</i>	77
Юліан Пшибось	77
ПОЕЗІЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	83
Кшиштоф Каміль Бачинський	83
Владислав Броневський	90
ПОЕЗІЯ 1945 – 1990	94
Тадеуш Боровський	94
Константи Ільдефонс Галчинський	98
Збігнев Герберт	107
Чеслав Мілош	123
Тадеуш Ружевиц	142
Віслава Шимборська	161
НАЙНОВІША ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ	173
Станіслав Бараньчак	173
Адам Загаєвський	181

Навчальне видання

Олена Анненкова

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ

Хрестоматія

Технічний редактор – Тетяна Меркулова

Макетування – Тетяна Ветраченко

Підписано до друку 25.01.2018 р.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 12,31. Об.-вид. арк. 5,35.
Наклад 300 прим. Зам № 258
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (044) 239-30-26